

Lennart Lynge Andersen
og Michael Gregersen

Finansiering af forbrugerkreditkøb

Juridisk Institut
Handelshøjskolen i København
Kreditretsprojektet 2

Gjellerup

Finansiering af forbrugerkreditkøb

© 2003 Lennart Lyng Andersen, Michael Gregersen
og G.E.C. Gads Forlag, Aktieselskabet af 1994, København

Alle rettigheder forbeholdes.

Ingen del af denne bog må gengives, lagres i et søgesystem eller transmitteres i nogen form eller med nogen midler grafisk, elektronisk, mekanisk, fotografisk, indspillet på plade eller bånd, overført til databanker eller på anden måde, uden forlagets skriftlige tilladelse.

Enhver kopiering fra denne bog må kun ske efter reglerne i lov om ophavsret af 14. juni 1995 med senere ændringer. Det er tilladt at citere med kildeangivelse i anmeldelser.

Omslag: Lennart Lyng Andersen og Maj-Britt Brænder
Tryk og sats: Narayana Press

ISBN 87-13-04853-8

1. udgave, 1. oplag 2003

Gads Forlag
Klosterstræde 9
1157 København K
Tlf: 33 15 05 58
Fax: 33 11 08 00
www.gjellerup.com
e-mail: sekr@gads-forlag.dk

Indhold

Forord	9
Kapitel 1. Temaet. Kort historisk indføring	13
1. Temaet	13
2. Afbetalingslovene	14
2.1. 1917-loven	14
2.2. 1954-loven	16
3. Kreditkøbsloven	17
3.1. Oversigt	17
3.2. De nye elementer i loven	18
4. Kreditaftaleloven	23
5. Fremtiden?	24
Kapitel 2. Kreditaftale/kreditkøb	29
1. Kreditaftalelovens systematik.	
Oversigt over reglerne	29
1.1. Systematikken	29
1.2. Oversigt over reglerne	30
1.2.1. Kreditgivers oplysningspligt	30
1.2.2. Forbudet mod pant i forbrugerkreditkøb	30
1.2.3. Kravene til ejendomsforbehold	31
1.2.4. Lejekøb	32
2. Trepartsforhold	32
2.1. Oversigt	32
2.2. Kort om regelsættet (anvendelsesområdet)	33
2.2.1. Oprindelige trepartsforhold (lånekøb) .	33
2.2.2. Efterfølgende trepartsforhold	35
3. Problematisering	35
3.1. Kreditaftaler – forholdet til pantsikkerhed . .	35
3.2. Kreditkøb – forholdet til pantsikkerhed	36
3.3. Lejekøb	38
3.4. Trepartsforhold	41
3.4.1. Oprindelige trepartforhold (lånekøb) . .	41
3.4.1.1. Er anvendelsesområdet for lånekøb afklaret?	41

3.4.1.2. Retsvirkningerne	44
3.4.2. Efterfølgende trepartsforhold	46
3.4.2.1. Er der tvivl om anvendelses- området?	46
3.4.2.2. Retsvirkningerne	49
Kapitel 3. Oplysningsreglerne	53
1. Kort orientering om reglerne	53
2. Dækker alle forbrugerlån	54
3. Sanktionering	55
4. Problematisering	56
4.1. Særlige krav i kreditkøb	56
4.2. Tidspunktet for afgivelse af kreditoplysninger	58
4.3. Mærkning og skiltning med priser. Vildledende prisangivelser ("Rentefri kredit")	59
Kapitel 4. Misligholdelsesprocessen	63
1. Kort orientering om reglerne	63
2. Hvornår foreligger der misligholdelse?	65
2.1. Betalingsmisligholdelse	65
2.2. Anden misligholdelse	67
2.2.1. Forsikringsmisligholdelse	67
2.2.2. Svigagtige forhold hos køber	69
3. Tilbagetagelse uden om fogedretten	70
3.1. Inkassoloven	70
3.2. Kreditaftalelovens § 48	71
3.2.1. Selvtægt – kreditaftalelovens § 48, stk. 1	72
3.2.2. Aftale om tilbagetagelse/tilbagelevering – kreditaftalelovens § 48, stk. 2	73
4. Tilbagetagelse gennem fogedretten	75
4.1. Umiddelbar fogedforretning – regelgrundlaget.	75
4.2. Vurderingsprincipper – kreditaftalelovens § 39	76
4.3. Formel ctr. materiel indsættelse i besiddelse af det solgte	80
4.3.1. Videresalgssituationen m.v.	80
4.3.2. Det købte er bortkommet eller gået til grunde.	82

4.3.3. Efterlysningspraksis	83
4.3.4. Den beløbsmæssige opgørelse af krav efter kreditaftalelovens § 42, stk. 2	84
4.4. Tilbagebetaling uden besigtigelse/vurdering . .	84
4.5. Krav efter kreditaftalelovens § 41	86
4.5.1. Manglende forsikringsdækning	86
4.5.2. Forsømmelighed ved brug eller opbevaring af det solgte	87
4.5.3. Hindringer i vejen for tilbagebetalingen . .	88
4.5.4. Øvrige særlige omstændigheder efter kreditaftaleloven § 41	90
4.5.5. Den beløbsmæssige opgørelse af § 41-kravet	91
4.6. Økonomisk spekulation	92
4.7. Sekundære rettigheder	96
4.7.1. Underretning om tilbagebetalingens- forretningen	96
4.7.2. Aflysning af udlæg	97
5. Fogedretshenvisning (kreditaftalelovens § 30)	99
6. Lovgivningen om rykkergebyrer og andre inddrivelsesomkostninger	102

Kapitel 5. <i>Forholdet mellem flere rettighedshavere, herunder betydningen af henstand og kreditudvidelse</i>	105
1. Problemstillingen	105
2. Tinglysningsloven	105
3. Hvorledes tager problemerne sig ud i dag?	108
4. De retlige konsekvenser	109

Kapitel 6. <i>Forhandlerregres</i>	115
1. Indledning	115
2. Problemstillingen i praksis	115
3. Typetilfælde	116
3.1. Den klassiske opskrivning	117
3.2. Proformaforhandlere eller proformakøbere . .	119
3.2.1. Proformaforhandlere	119
3.2.2. Proformakøber	120
3.3. Mangelfulde eller urigtige oplysninger om det købte eller om købers forhold i øvrigt	121

Kapitel 7.	<i>Panthaverdeklarerationer – Finansieringsdeklaration F</i>	125
1.	Formålet med panthaverdeklarerationer	125
2.	Historikken – fra A til F	126
3.	Den tidsmæssige dækning	128
3.1.	Starttidspunkt	128
3.2.	Den udvidede tidsmæssige dækning	128
3.3.	Skadestidspunkt ctr. anmeldelsestidspunkt	130
3.4.	Kreditgivers præmiebetaling	130
3.5.	Dækningens ophør	130
4.	Udvidelse af dækningens omfang	132
4.1.	Den udvidede dækning efter vilkårenes pkt. 1 b – forsikringstagers ret til erstatning er bortfaldet	132
4.1.1.	Urigtige risikooplysninger	132
4.1.2.	Anmeldelse af forsikringsbegivenheden/ redningsforanstaltninger	133
4.1.3.	Fareforøgelse	133
4.1.4.	Sikkerhedsforholdsregler	133
4.1.5.	Subjektive bortfaldsgrunde – objektive bortfaldsgrunde	134
4.2.	Den udvidede dækning efter vilkårenes pkt. 1e og 1f – specielle skadetilfælde	135
4.2.1.	Beslaglæggelse eller konfiskation	135
4.2.2.	Bortkomst i udlandet	136
5.	Den praktiske behandling af en skadesag	138
6.	Den beløbsmæssige opgørelse	139
Bilag 1.	<i>Lov om kreditaftaler (i uddrag)</i>	143
Bilag 2.	<i>A-deklaration</i>	155
Bilag 3.	<i>F-deklaration</i>	159
Litteraturfortegnelse		163
Domsregister		165
Stikordsregister		169

Forord

I vore dage må kreditkøb og de finansieringsmæssige spørgsmål ofte ses i relation til den regulering, der er sket i kreditaftaleloven, og som omfatter såvel forbrugeraftaler som erhvervsaftaler. Kontraktfriheden går hånd i hånd med tvungne regler og almindelige retsgrundsætninger på formuerettens område. Efter at kreditaftaleloven har været i kraft fra 1991, har det vist sig, at antallet af retssager på forbrugerfinansieringsområdet (inklusive fogsager) i de sidste 3-4 år er steget ganske betydeligt. Dette skyldes flere forhold, herunder at landets fogedretter i større omfang er begyndt at interessere sig for lovens gennemslagskraft med den konsekvens, at der er opstået en række tvivlsspørgsmål. Næppe mange – hverken praktikere eller teoretikere – havde i begyndelsen af 1990'erne (eller under kreditkøbsloven) eksempelvis forestillet sig, at kreditaftalelovens § 30 (kreditkøbslovens § 16) om fogedretshenvisning skulle få mærkbar betydning i det praktiske liv og føre til nogle principielle sager for Højesteret. Også kreditaftalelovens § 41 om restfordringens bevarelse er nu genstand for mange sager, og i det hele taget er tiden inde til at vurdere, om kreditaftaleloven skal fortolkes som en social beskyttelseslov, eller om de almindelige loyalitets-hensyn i kontraktretten og kontraktfastholdelse stadig gælder. Dette spørgsmål omfatter navnlig, om en forbruger i alle tilfælde – således som det har været hævdet af rekvisiti i fogedretten og i medierne – blot kan “aflevere” den købte genstand hos forhandler eller kreditgiver til fuld og endelig indfrielse, når dette forekommer opportunt.

Vi har derfor ment, at tiden var inde til at skrive en lille bog om dette gamle emne – nogle af problemerne daterer sig til afbetalingslovenes regulering – der må antages at ville optage det juridiske liv også i fremtiden, når man tager i betragtning, at antallet af forbrugerlån og forbrugslån er steget betydeligt. Bogen er hverken en forbruger- eller kreditgiverguide, der giver et hurtigt svar, idet vi netop sigter på at kunne give et lødigt bidrag til forståelsen af kreditaftalelovens mange varianter og de aktuelle spørgsmål. Dette sker ved, at vi som indledning til hvert kapitel i kort form redegør for regelsættet, men *hvor fremstillingen i øvrigt koncentrerer sig om de forhold, hvor der har vist sig problemer*. Dette sker i afsnittet “problema-

tisering”. Der ofres ikke meget plads på de spørgsmål, hvor der er (opnået) enighed, medmindre disse spørgsmål har betydning for de dunkle punkter i lovgivningen.

Det var i første omgang vort sigte også at dække erhvervsmæssige kreditkøb med ejendomsforbehold – lovens kap. 11 – bl.a. ud fra det synspunkt, at kreditaftaleloven i § 50 overfører en del regler fra lovens kap. 10 til sådanne kreditkøb, men for enden af dagen viste det sig, at praktisk taget hele bogen ville handle om forbrugerkreditkøb. Det er således karakteristisk, at kreditaftalelovens kap. 11 praktisk taget ikke har givet anledning til sager.

Det er i første række kreditaftaleloven, der har fortolkningsmæssig interesse, men eksempelvis kap. 4 om misligholdelsesprocessen rækker videre med inddragelse af retsplejeloven, inkassoloven og de nye gebyrregler i renteloven. På nogle punkter har vi en kommentar til, hvad der kan blive fremtidens regler og problemstillinger, navnlig funderet i Europa-Kommissionens forslag af 11. september 2002 om forbrugerkredit.

De to afsluttende kapitler i bogen har en lidt anden karakter end de øvrige. I kap. 6 om forhandlerregres fokuseres på nogle spørgsmål, der ikke tidligere har vakt den store interesse, og i kap. 7 om panthaverdeklarationer behandler vi den nye deklaration F, der fornylig er kommet i brug, og som der ikke er skrevet om tidligere. På grund af deklarationernes store betydning ved finansiering af løsøre har vi i kap. 7 også inddraget nogle mere praktiske spørgsmål.

Bogen handler – som lovgivningen (bortset fra reglerne om Bilbogen) – om alle løsørengstande, men domstolspraksis i vid forstand kan godt tages til indtægt for, at det i særlig grad er *finansieringen af biler m.v.*, der giver anledning til sagerne. En række eksempler vedrører derfor køb af biler.

Bogen udkommer som bind 2 i den serie, som *Kreditretsprojektet 2002-2004* udgiver. Der er ikke taget hensyn til materiale, der er kommet efter den 27. januar 2003. Vi har tilstræbt, at alle væsentligere afgørelser – herunder en række utrykte kendelser og domme – er medtaget til illustration.

Foruden registre har vi som bilag 1 optaget de dele af kreditaftaleloven, der er mest relevante i vor sammenhæng. Som bilag 2 og 3 er optaget de to deklARATIONER, der nærmere omtales i kap. 7.

Lennart Lynge Andersen er professor i erhvervsret med særlig henblik på kreditret på Handelshøjskolen i København, medens *Michael Gregersen* er advokat og partner i advokatfirmaet de la Cour i Århus.

København og Århus, februar 2003

Lennart Lynge Andersen og Michael Gregersen

Kapitel 1

Temaet. Kort historisk indføring

1. Temaet

Man kan kun vanskeligt forstå de retlige spørgsmål i kreditkøbssystemet, medmindre man ser reglerne i et vist historisk lys. Det skyldes, at Danmark havde fire hovedlove på området i det 20. århundrede, men også, at lovene i et vist omfang – for fogedprocessens vedkommende i betydeligt omfang – har haft sammenfaldende regler. Ideologien bag lovene må indruges, men ikke overvurderes. Afbetalingshandelen har været et område, der i særlig grad har haft politikernes bevågenhed på grund af de sociale problemer, der kan knytte sig til køb af løsøregenstande, hvor købesummen ikke skal betales med det samme, og det har præget lovenes indhold. I andre tilfælde er navnlig lovenes krav om en mindsteudbetaling blevet anvendt som et pengepolitisk redskab, der skulle dæmme op for det lånefinansierede forbrug. Juraen var her trådt noget i baggrunden. Mange husker endnu den såkaldte “kartoffelkur”, der blev gennemført i 1986 bl.a. ved indsættelse af et særligt kapitel i kreditkøbsloven.

Afbetalings- og kreditkøbsrettens historie handler derfor ikke alene om mindrebemidlede køb af løsøregenstande, der overstiger deres økonomiske formåen, eller om glubske sælgere af støvsugere eller større bogværker af noget tvivlsom lødighed eller i hvert fald tvivlsom relevans for køberen; den er også en del af landets (penge)politiske historie. Samtidig har det længe ligget klart, at køb på kredit i vore dage ikke er et fænomen, der i al væsentlighed kun kan henføres til særlig trængende grupper i samfundet. Europa-Kommissionen anfører i sit nyeste forslag, at der i fremtiden bør tales om forbrugskredit frem for som nu, forbrugerkredit.

Bogen indledes derfor med dette lille kapitel, der i hovedtræk redegør for hovedprincipperne i *afbetalingslovene af 1917 og 1954*, *kreditkøbsloven af 1982* og *kreditaftaleloven af 1990*. Hovedlitteraturen er nævnt under de enkelte love; det er karakteristisk, at en del af litteraturen på området udgøres af lovkommentarer, hvilket først og fremmest må antages at illustrere, at der er tale om et retsområde af såvel praktisk som teoretisk relevans.

2. Afbetalingslovene

2.1. 1917-loven

Den første lov var *lov nr. 244 af 8. maj 1917 om køb på afbetaling*, der byggede på en betænkning fra 1914. Udredningen var en del af det nordiske samarbejde, der bl.a. førte til aftaleloven. Afbetalingsloven var på 18 paragraffer, og det sociale beskyttelsesbehov blev stærkt pointeret i lovens forarbejder. I historisk lys er der navnlig to interessante forhold, nemlig at en del af bestemmelserne (der var funderet i et forslag fra 1895) som nævnt har overlevet frem til vore dage, og at lovens anvendelsesområde var både større og mindre end det nugældende. Loven omfattede – foruden den gruppe, man i dag ville kalde “forbrugere”, se nærmere i det følgende – købere, der som handlende eller håndværkere købte i eller for sin bedrift.¹ Endvidere omfattede loven ikke de tilfælde, hvor afbetalingsprisen (summen af alle afdragene) var større end 3.000 kr.²

Loven omfattede køb på afbetaling, der i § 1, stk. 1, blev defineret som »køb af løsøre, hvor betalingen skal erlægges i afdrag, af hvilke eet eller flere forfalder til udbetaling, efter at den solgte ting er overgivet til køberen, og hvor sælgeren derhos har betinget sig ret til at tage tingen tilbage, hvis køberen ikke opfylder sine forpligtelser, eller har forbeholdt sig ejendomsret over tingen, indtil betalingen helt eller delvis er erlagt.« Loven regulerede således kun den del af kreditkøbene, hvor der var taget ejendomsforbehold. I § 1, stk. 2, finder man reglen om “lejekøb”, der er blevet stående frem til vore dage, smh. kreditaftalelovens § 6, stk. 2: Lejekontrakter og/eller tilfælde, hvor betalingen fremtræder som vederlag for brugen af tingen, var omfattet af afbetalingskøbsdefinitionen, når det måtte antages at have været meningen, at modtageren af tingen skulle blive ejer af den.³ Man ønskede herved at hindre aftaler, der kunne unddrage »en Transaktion, der i Virkeligheden er et Salg på Afbetaling, fra Lovens Regler ved at give den en anden Benævnelse eller Form.«⁴

1. Smh. *Rigsdagstidende 1916-17, Tillæg A*, sp. 2521. Også under kreditaftaleloven har det været drøftet, om denne gruppe burde nyde beskyttelse efter kreditaftaleloven, smh. bl.a. *Lennart Lyng Andersen* i *Festskrift til Bernhard Gomard* (2001) s. 29 f. – Overvejelserne i 1895/96 er omtalt i *Betænkning nr. 839/1978 om køb på kredit* s. 8 f.

2. Dette beløb ville i dag være 84.559 kr., smh. www.dst.dk/priser.

3. Bestemmelsen er omtalt ndf. i kap. 2 (under 1.5).

4. *Rigsdagstidende 1916-17, Tillæg A*, sp. 2522.

Den væsentligste del af loven (§ 3-16) omfattede en regulering af retsstillingen, hvis sælgeren ville tage genstanden tilbage. § 3 fastslog samme udgangspunkt som i dag, nemlig at tingens værdi ved tilbagetagelsen skulle regnes køberen til gode. § 4 omhandlede opgørelsen af sælgerens fordring. § 5, stk. 1, udtalte som i gældende ret, at hvis opgørelsen viste, at genstandens værdi oversteg fordringens værdi, kunne sælgeren kun tage genstanden tilbage, hvis han betalte køberen det overskydende beløb. Reglen har dog aldrig haft synderlig praktisk betydning. Til gengæld var § 5, stk. 2, (væsentlig) anderledes end i dag: Sælgeren bevarede kravet på en restfordring, hvis fordringen oversteg genstandens værdi. I lovteksten var det udtrykt således, at sælgeren ikke kunne kræve mere end det overskydende beløb. Køberen havde indløsningsret.

Afbetalingslovens § 10 fastsatte, at medmindre køberen godvilligt udleverede genstanden til sælgeren, kunne sælgeren enten sagsøge køber eller anmode fogeden om at foretage en indsættelsesforretning. Lovens § 12 indeholdt regler om værdiansættelsen af genstanden. Fogeden kunne nedsætte sælgerens omkostninger ved tingens tilbagetagelse, hvis de var større end rimeligt. Endelig bestemte § 17, at lovens regler om beskyttelse af køberen ved misligholdelse ikke kunne fraviges ved forudgående aftale.

Litteratur om loven: Der findes ingen samlet fremstilling af afbetalingsloven af 1917.⁵ Der er skrevet en række artikler, og loven gav anledning til en række retssager. Den virkede helt til 1954, men da reglerne dannede mere end skelettet til den følgende lov, virkede den reelt længere.

I historisk lys kan det være fristende at citere *Henry Ussings* ord:⁶

»Det typiske afbetalingssalg adskiller sig økonomisk fra almindeligt kreditsalg ved, at aftalen sikrer sælgeren mod at lide tab ved køberens insolvens. Han kan lide tab af andre grunde, navnlig ved køberens uhæderlighed. Men mod tab ved køberens insolvens er han normalt sikret ved ejendomsforbehold i forbindelse med de beløb, køberen må betale. I en typiske afbetalingshandel er det beløb, køberen må betale for at få tingen leveret, beregnet således, at det sammen med tingen selv giver sælgeren en real sikkerhed, der er tilstrækkelig for den første tid. Og de senere afdrag vil normalt give den tillægssikring, som kræves, efterhånden som tingens værdi forringes ved slid. Indgår disse afdrag ikke, vil sælgeren normalt tage tingen

5. Se dog *Jul. Lassen* og *Henry Ussing*: Haandbog i Obligationsretten Speciel Del (1923) s. 327-377. Vedrørende ejendomsforbehold foreligger *Knud Illum*: Ejendomsforbehold (1946).

6. Smh. U 1945 B s. 27 (i et debatindlæg om umyndiges køb på afbetaling).

tilbage, inden hans sikkerhed forringes så meget, at den ikke kan dække hans fordring. Såvel køberens første betaling som hans senere afdrag skal altså tjene til delvis sikring af den udestående del af købesummen og indeholder for så vidt en slags sikkerhedsstillelse.«

2.2. 1954-loven

Lov nr. 224 af 11. juni 1954 om afbetaling byggede på *Betænkning om køb på afbetaling* fra 1950.

Loven indeholdt samme definition af begrebet køb på afbetaling som i loven fra 1917. Som noget nyt var det bestemt i § 1, stk. 4, at et ejendomsforbehold kun var gyldigt, hvis sælgeren ved tingens overgivelse var fyldestgjort for mindst 15 % af afbetalingsprisen, d. v.s. summen af de afdrag, som køber skulle erlægge. Udbetalingen skulle mindst andrage 50 kr. Disse regler blev indsat under Folketingets behandling af afbetalingsloven, idet det sagkyndige udvalg efter en del overvejelser frem og tilbage valgte at afstå fra at stille forslag herom, navnlig fordi forholdene inden for de enkelte brancher i løsørehandelen varierede meget.⁷

Fra Folketingets side tilsluttede man sig navnlig følgende betragtninger i udvalgsbetænkningen fra 1950 s. 18:

»Visse afbetalingsfirmaer følger den usunde politik at afslutte salg med ingen eller kun en minimal udbetaling og med små rater. De kommer derved i kontakt med et større køberpublikum også omfattende den mindre solide del af befolkningen og opnår et forøget salg, ganske vist med større omkostninger og deraf følgende højere priser. En stor del af disse købere er ude af stand til at afvikle kontrakten, og undertiden forekommer det, at køberen disponerer over det solgte i strid med det tagne ejendomsforbehold.

En regel om en vis minimumsudbetaling kunne da tænkes at virke hæmmende på afslutningen af disse "letsindige" køb og køb i bedragerisk henseende. Når køberen har præsteret en passende udbetaling ved kontraktens oprettelse, tør man formode, at han har vilje og evne til at gennemføre købet.«

Inden loven var trådt i kraft, ændredes reglerne om mindsteudbetaling i 1954 i et forsøg på at mindske det private forbrug. Ved køb af biler, motorcykler og knallerter skulle der betales mindst 40 % af afbetalingsprisen, medens der ved andre løsøre genstande skulle betales 25 %. Mindste-

7. Jf. *Betænkning om afbetaling* (1950) s. 19.

beløbet var uændret sat til 50 kr. Forhøjelserne bortfaldt i 1957 og 1959. I 1966 ændredes mindsteudbetalingsprocenten til 20,⁸ og dette var ordningen på tidspunktet for gennemførelsen af kreditkøbsloven i 1982.

Af andre principielle punkter i 1954-loven kan nævnes, at den videreførte en række bestemmelser om det økonomiske opgør i fogedretten, når sælger tog genstanden tilbage. Som en ny regel blev indført § 3, stk. 2, hvorefter "tingens værdi" var det beløb, som sælgeren kunne indvinde ved at sælge tingen på en hensigtsmæssig måde, eventuelt efter en rimelig istandsættelse.

Litteratur om afbetalingsloven af 1954: Afbetalingsloven blev på en række punkter behandlet i de almindelige tingsretlige fremstillinger, se navnlig *Knud Illum: Dansk Tingsret* (3. udg. 1976 ved *Vagn Carstensen*). Den ledende fremstilling af loven var *Torben Jensen: Afbetaling* (1970). Trods bogens fylde (548 sider) må det konstateres, at forfatteren formelt kun behandlede lovens § 1 (!), men han nåede godt rundt i stoffet, og bogen er stadig anvendelig ved en række almene spørgsmål. Se om loven også *Per Groth: Afbetalingsloven. Kommentarer til loven og dens anvendelse inden for automobilbranchen* (1960) og *S. A. Koustrup: Afbetalingsloven. En kommentar* (1971).

3. Kreditkøbsloven

3.1. Oversigt

Lov nr. 275 af 9. juni 1982 om køb på kredit havde en mere intensiv karakter end forgængerne. Afbetalingsloven havde karakter af en social beskyttelseslov, der som nævnt kun regulerede afbetalingskøb med ejendomsforbehold. Kreditkøbslovens intensive karakter gav sig udslag i, at man sigtede mod at dække hele kreditkøbsområdet, og at en del erhvervsmæssige køb var omfattet. Loven var langt mere omfattende med hensyn

8. Forhøjelsen var et resultat af et (utrykt) udvalgsarbejde i 1965, hvis mandat tog sigte på at undersøge, hvorledes afbetalingshandelen kunne begrænses. De årlige tilbagetagelsesforretninger androg på det tidspunkt ca. 45.000. Udvalget henviste bl.a. til *Knud Illums* undersøgelser i Ejendomsforbehold (1946), der viste, at selv mindre forhøjelser af mindsteudbetalingen gav væsentlige fald i tilbagetagelsessagerne.

til kravene til sælgerens oplysningspligt før salget, og man foretog en blandet formueretlig/processuel regulering, der tog sigte på, at hovedreglen ved debtors misligholdelse var tilbagetagelse af genstanden i fogedretten, uden at kreditgiver bevarede en eventuel restfordring. Man ville i følge lovens forarbejder "sanere" kredithandelen. Mest omdiskuteret har været lovens regler om "trepartsforhold", der for første gang for alvor inddrog de finansielle institutioner (i første omgang pengeinstitutter og finansieringsselskaber) i en særregulering. En egentlig kreditaftalelov forelå der dog ikke.

Loven var baseret på et meget fyldigt udvalgsarbejde, *Betænkning nr. 839/1978 om køb på kredit*.⁹ Nogle af medlemmerne skrev siden, hvad der var den ledende fremstilling af loven, *Kreditkøbsloven* (1983) med forfatterne Jens Anker Andersen, Lene Pagter Kristensen, Ole Unmack Larsen og Hugo Wendler Petersen. Se også Jacob Nørager-Nielsen og Søren Theilgaard: *Køb på kredit* (1983).

3.2. De nye elementer i loven

3.2.1. Lovens anvendelsesområde gav anledning til særlige overvejelser i forarbejderne, smh. navnlig *Betænkning nr. 839/1978 om køb på kredit* s. 34. Det skal tages i betragtning, at udvalgsarbejdet foregik samtidig med gennemførelsen af andre formueretlige love, hvor hovedelementerne var forbrugerbeskyttelse og det, der ligner, f. eks. renteloven og dørsalgsloven. Resultatet blev, at kreditkøbsloven omfattede såvel forbrugerkreditkøb som erhvervskreditkøb, men der gjaldt en række særregler til beskyttelse af forbrugerne. En forbrugeraftale blev defineret efter dispositionens karakter med ordene:

»... når det købte hovedsagelig er bestemt til ikke-erhvervsmæssig anvendelse for køberen, og sælgeren vidste eller burde vide dette.«

Ved lov nr. 1098 af 21. december 1994, der gennemførte Rådets direktiv 93/13/EØF af 5. april 1993 om urimelige kontraktvilkår i forbruger-aftaler, blev der dels indsat en forbrugeraftaledefinition i aftalelovens § 38 a, stk. 2, dels foretaget ændringer i de øvrige forbrugerlove, herunder kredit-aftalelovens § 1, stk. 1, således at definitionen nu fremtræder ens i den civilretlige lovgivning. § 1, stk. 1, i kreditaftaleloven har herefter følgende ordlyd:

9. Betænkningen er i det følgende ofte citeret som *Kreditkøbsbetænkningen*.

»Loven gælder for kreditaftaler, hvor en erhvervsdrivende (kreditgiveren) yder eller giver tilsagn om at yde kredit som led i sit erhverv, når en anden part (forbrugeren) hovedsagelig handler uden for sit erhverv.«

Der har været en række sager om forbrugerbegrebet, men det er ledetråden, at Højesteret har ført en linie, der ikke kan karakteriseres som forbrugerfjendtlig, smh. *U 1995.432 H* og *U 2000.577 H*. Retstilstanden på dette punkt kan i alt væsentligt anses for afklaret.¹⁰

Kreditkøbslovens sigte viste sig også ved, at kreditor havde bevisbyrden for, at et køb ikke var et forbrugerkøb. Dette princip har ikke givet anledning til retssager, smh. ndf. om kreditaftalelovens § 7, der viderefører reglen.

Lovens område blev også udvidet ved, at der blev givet en række regler om kreditkøb uden ejendomsforbehold. Man ville med *Kreditkøbsbetænkningens* ord s. 34 modvirke »en tendens til, at andre og helt nye kreditkøbsformer vinder frem, og at en lovregulering af en del af kreditkøbsområdet let vil resultere i, at kreditkøbshandlen omlægges for at undgå lovreguleringen.«¹¹ Samtidig ændredes lovens område, således at kreditkøb, hvor restgælden skulle erlægges på én gang, også var omfattet af loven. Dette var en konsekvens af, at »de pågældende køb har et ikke ringe anvendelsesområde«, smh. *Kreditkøbsbetænkningen* s. 41. Alt i alt blev der således udfoldet bestræbelser for at få de finansieringsformer, der blev anvendt i løsørehandelen, ind under lovens område.

Man fortsatte med et krav om betaling af 20 % af kontantprisen som betingelse for et ejendomsforbeholds gyldighed, men som noget nyt – og principielt – blev det bestemt, at *mindsteudbetalingskravet ikke skulle finde anvendelse i erhvervskreditkøb*. Bag denne regel lå et politisk ønske om at lette erhvervslivets finansieringsmuligheder. Der er ikke senere blevet ændret på dette princip.

3.2.2. Det nye element i loven, der gav anledning til mest debat i den juridiske litteratur var inddragelsen af *trepartsforhold*, d.v.s. tilfælde, hvor løsøregenstanden købes hos en forhandler, men hvor lånet ydes af en fi-

10. Se herom redegørelsen i Lennart Lyngge Andersen: Lov om kreditaftaler (3. udg. 2001) s. 45 ff.

11. Jf. *Betænkning nr. 839/1978 om køb på kredit* s. 34.

nansiel institution, fordi der havde været et samarbejde mellem sælger og kreditgiver. Som nærmere behandlet nedenfor i kapitel 2 talte man i forarbejderne om *oprindelige* og *efterfølgende* trepartsforhold, men den debat, som bestemmelsen medførte i faglige kredse, handlede navnlig om det principielle, hvornår lovens kriterium for at der forelå et trepartsforhold var opfyldt. Dette blev først afklaret under den følgende lov ved en Højesteretsdom i december 1994 (*U 1995.192 H*), og dommen førte til, at den finansielle sektor i vidt omfang skiftede kontraktspraksis. Man gik fra pant (der ved kreditkøbsloven blev forbudt i forbrugerkreditkøb) til transport i købekontrakter med ejendomsforbehold, og derved aktiveredes en del af de problemer, der er genstanden for denne bog.

Der henvises om trepartsforhold i øvrigt til bogens kap. 2.

3.2.3. Indførelsen af en række informationskrav om kreditkøbsaftalens økonomiske og juridiske vilkår – navnlig om de omkostninger, der knyttede sig til kreditkøbet – skal ikke mindst ses som et udslag af, at loven blev udtænkt og gennemført på et tidspunkt, hvor forbrugersynspunkter politisk havde betydelig gennemslagskraft. Hvor afbetalingsloven af 1954 ikke havde indeholdt særlige informationskrav, skulle sælgerne nu – inden kreditkøbet blev gennemført – give oplysning om *kontantprisen, udbetalingen, kreditomkostningerne angivet som et beløb, kreditkøbsprisen* (d.v.s. summen af kontantprisen og kreditomkostningerne) samt give oplysning om *de enkelte ydelser, disses antal og forfaldstid*. Disse oplysninger skulle gives i købekontrakten eller andet dokument, der skulle underskrives af køberen, og denne skulle have en genpart.

Da det er dette element, der navnlig er blevet udbygget ved EF's forbrugerkreditdirektiver fra 1987 og 1990 og i 1990 implementeret i kreditaftaleloven, har det interesse at se, hvorledes Kreditkøbsudvalget begrundede det øgede krav om oplysninger om de økonomiske konsekvenser af kreditkøbet.¹²

»Den gældende afbetalingslov regulerer først og fremmest retsstillingen ved køberens misligholdelse. I dag forekommer det imidlertid at være for snævert alene at fokusere på misligholdelsessituationen. Da forholdene ved kreditkøbsaftalens indgåelse bl.a. kan være afgørende for, om der senere sker misligholdelse, er der god grund til også at beskæftige sig med

12. Betænkning nr. 839/1978 om køb på kredit s. 36.

disse forhold. Forbrugerbevægelsen har da også længe både her og i udlandet arbejdet for gennemførelse af regler, der sikrer, at køberens beslutninger om, hvorvidt han skal indgå et køb, betale kontant eller på kredit, og hvilket kreditkøbstilbud han i givet fald skal vælge, i videst muligt omfang kan træffes på grundlag af fyldestgørende, korrekte og sammenlignelige oplysninger om kreditvilkår og kreditomkostninger.

Udvalget finder det væsentligt, at de nævnte oplysninger allerede er tilgængelige for den, som overvejer at foretage et køb på kredit, medens denne endnu befinder sig på *overvejelsesstadiet*.«

Et stort flertal i Kreditkøbsudvalget henstillede på den baggrund til handelsministeren, at der i prismærkningsloven blev gennemført regler, der varetog de nævnte hensyn, og man foreslog, at sælgeren i et kreditkøb inden køkets indgåelse skulle give en række økonomiske oplysninger.¹³

3.2.4. Med samme forbrugerbeskyttende sigte gennemførte man i kreditkøbsloven en generel formueretlig regulering af forholdet mellem sælger og køber. Man ønskede politisk, hvad man i forarbejderne betegnede som et "enstrenget system", og politikerne foretog valget for sælgerne (og de finansierende tredjemænd), idet *man forbød pant i den solgte genstand*. Ønskede sælger (eller kreditgiver i et trepartsforhold) sikkerhed i anledning af kreditten, måtte det ske i form af et ejendomsforbehold. Herved sikrede man koblingen til det fagedretlige system. Man forbød "cut-off-klausuler" i forbrugerkøb, idet det under udvalgsbehandlingen havde vist sig, at navnlig de finansielle institutioner, der tog transport på købekontrakter, normalt havde optaget sådanne klausuler i deres standardvilkår¹⁴. Derimod indeholder betænkningen ikke bemærkninger om de to principielle spørgsmål, reguleringen rejste, nemlig (1) at man "fratog" de finansielle långivere det sikkerhedsinstrument, som havde været anvendt i årevis (og som fortsat kunne og kan anvendes dels ved ikke-kreditkøb, dels uden for forbrugerkreditkøb), eller (2) at ejendomsforbeholdet ikke er et naturligt sikkerhedsinstrument for bankerne, finansieringsselskaber m. v.¹⁵

3.2.5. Kreditkøbsloven indeholdt en intensivering af afbetalingslovens regler om den solgte genstands tilbagetagelse. Det politiske sigte var klart:

13. Derimod fandt et flertal i udvalget, at tiden ikke var tilstrækkelig moden til at gennemføre regler om oplysning om kreditomkostningerne angivet som en effektiv årlig rente, smh. *Kreditkøbsbetænkningen* s. 37. Dette skete dog få år efter, og her i en forstærket form, idet kreditaftaleloven stiller krav om angivelse af *de årlige omkostninger i procent*, jf. nærmere bogens kapitel 3.

14. Smh. *Betænkning nr 839/1978 om køb på kredit* s. 282-83.

15. Se herom bl.a. *Niels Ørgaard* i U 1978 B s. 304 f.

man ønskede at undgå de processuelle virkninger af, at sælger/kreditgiver kunne foretage udlæg i den solgte genstand eller i andre af debtors genstande, og loven bestemte derfor, at tingen skulle tages tilbage i fogedretten gennem en *tilbageetagelsesforretning*, hvor der dels skulle dokumenteres en række oplysninger, der var dels begrænsninger i de krav, som sælgeren kunne indtale under fordringen, og – hovedpunktet – *sælger (eller transporthaver) kunne kun indtale en restfordring, hvis debitor havde lagt hindringer i vejen for tingens tilbagetagelse*. Restfordringens bevarelse skulle være en undtagelse. Der henvises til bogens kap. 4.

3.2.6. Et juridisk lidt ejendommeligt mellem spil fandt sted i årene 1986-1994 (d.v.s. under såvel kreditkøbs- som kreditaftaleloven), hvor mindsteudbetalingskravet i forbruger køb blev forhøjet fra 20 % til 30 %. Denne regel var pengepolitisk bestemt. Med samme sigte indsattes et kapitel i loven om “særlige kreditvilkår i forbruger køb” – den såkaldte *Kartoffelkur* – med det formål at hæmme det private, lånefinansierede forbrug.

Regelsættet, der blev ophævet i 1994, var ikke videre overskueligt.¹⁶

3.2.7. Kreditkøbsloven havde så kort levetid, at der bortset fra rene foged-sager kun var få afgørelser om fortolkningen af loven. Det skal dog tages i betragtning, at kreditkøb, der var indgået inden kreditaftalelovens ikrafttrædelse den 1. januar 1991, fortsat var omfattet af kreditkøbsloven, således at sagerne fortsatte langt ind i 1990'erne, ligesom det spiller ind, at kreditaftaleloven “arvede” så mange regler fra kreditkøbsloven, at flere af sagerne i relation til kreditaftaleloven reelt også rummer en fortolkning af kreditkøbsloven. Et markant eksempel herpå er sagerne om trepartsforhold, særligt *U 1995.192 H*.

Det samlede indtryk af kreditkøbsloven er, at der var tale om et godt stykke juridisk tænkning,¹⁷ der netop afspejlede tidens forbrugerrettlige bølge. Ved lovens praktisering profitterede man af, at loven hvilede på et solidt og i al væsentlighed velargumenteret udvalgsarbejde. En god del af reglerne – herunder regler, der stammede fra afbetalingsloven – blev (derfor) direkte overført til kreditaftaleloven i 1990.

16. Reglerne er omtalt af *Børge Dahl*: *Erhvervsretten* (Tillæg 1987) s. 9 ff, *Henrik Rothe* i *U 1987 B* s. 44 ff samt i 1. udg. af kreditaftalelovskomentaren (1990) s. 129 ff.

17. Anderledes *Preben Stuer Lauridsen* i *Juristen* 1985 s. 301.

4. Kreditaftaleloven

Den nugældende lov (lov nr. 398 af 13. juni 1990 om kreditaftaler med senere ændringer) afløste med ikrafttræden den 1. januar 1991 kreditkøbsloven. Der var ikke tale om, at kreditkøbsloven havde udspillet sin rolle – og den havde ikke givet anledning til væsentlig kritik – men Danmarks medlemskab af EF medførte, at særligt lovens anvendelsesområde og reglerne om information inden kreditaftalens indgåelse blev væsentligt udvidet. Nogle regler – eksempelvis reguleringen af trepartsforhold – blev nu EF-stof med de begrænsninger, dette indebærer for valget af de nationale gennemførelsesregler.

Det politiske sigte bag EF-forbrugerkreditdirektiverne¹⁸ og kreditaftaleloven var navnlig, at en forbruger gennem lovens oplysningsregler dels skulle være bedre informeret, dels skulle sættes i stand til at vurdere og træffe afgørelse om, *hvilket lån eller låneform, der var mest hensigtsmæssig for den pågældende*, jf. foran under 3.2.3. Loven burde derfor ikke begrænses til kreditkøb og trepartsforhold; de finansielle institutioner måtte – navnlig med hensyn til informationsreglerne – inddrages i videre omfang, idet belåning af købet i pengeinstitut eller finansieringsselskab ofte var et alternativ for forbrugerne.

Det kan ikke antages, at loven har haft den store “ideologiske” gennemslagskraft på det sidstnævnte punkt, idet forbrugerne i almindelighed ikke synes at vise de økonomiske og juridiske oplysninger, der skal gives inden kreditaftalens indgåelse, den store interesse. Det spiller også en vis rolle, at Danmark i mange år har haft en nærmere arbejdsdeling på det finansielle marked, navnlig mellem pengeinstitutterne og realkreditten¹⁹, således at den pågældende *lender shopping* på basis af indhentede alternativer og studier over de årlige omkostninger i procent i de fleste tilfælde i hvert fald hidtil ikke har været realistisk, når det drejer sig om at belåne fast ejendom.

18. Rådsdirektiv nr. 87/102/EØF om forbrugerkredit og Rådsdirektiv nr. 90/88/EØF om ændring af samme.

19. Vi er selvsagt opmærksomme på, at denne “arbejdsdeling” er ved at smuldre, navnlig således at realkreditten søger at overtage en del af bilfinansieringsmarkedet og det øvrige løsøremarked.

Denne bog indeholder en række eksempler på de spørgsmål, som kreditaftalelovens regulering rejser. I denne historiske sammenhæng fremhæves som orientering alene,

– at ordet *kreditaftale* blev overbegrebet, således at det ikke alene dækker kreditkøb (som i lovens forgænger), men tillige pengelån, kassekreditter, boliglån m.v., som erhvervsdrivende (d.v.s. typisk de finansielle institutioner) yder til forbrugere. Det samme gælder kredit, der ydes i forbindelse med tjenesteydelser til forbrugere. Loven regulerer erhvervsmæssige kreditkøb, hvor der er taget ejendomsforbehold.

– at reguleringen ikke er ens med hensyn til *direkte pengelån og kreditkøb*: For de direkte pengelåns vedkommende er hovedreguleringen en række *informationskrav* ved kreditaftalens indgåelse samt *sanktioneringen af manglende overholdelse af informationspligten*. Ved kreditkøb er reguleringen langt mere intensiv, idet den samtidig med informationsreglerne omfatter regler om køb med ejendomsforbehold, herunder krav til ejendomsforbeholdets gyldighed, og regler om den fagedretlige afvikling ved kredittagers misligholdelse.

– at man overførte kreditkøbslovens regler om trepartsforhold til kreditaftaleloven,

– samt at de fagedprocessuelle regler i kreditaftalelovens kap. 10 på praktisk taget alle punkter bygger på de tidligere love, særligt kreditkøbslovens regulering.

5. Fremtiden?

Der blev foretaget en mindre ændring i bilaget til kreditaftaleloven i 2000²⁰, men i hvert fald på kort sigt synes der trods kritik af loven ikke at være optræk til større ændringer. Det ligger dog klart, at erhvervslivets synspunkt, hvorefter navnlig informationsreglerne er blevet for intensive og skyder over målet, har nogen føje. Det bør derfor overvejes, eventuelt

20. Ved lov nr. 442 af 31. maj 2000.

som led i overvejelserne om en generel finansaftalelov eller en bankaftalelov,²¹ om der kan gennemføres en koncentration og simplificering af disse informationskrav, således at lovens sigte om gennemsigtighed og sammenlignelighed stadig bevares i rimeligt omfang. Se også *Lennart Lynge Andersen* i TfR 1994 s. 495 ff.

Endelig hører det med til det samlede billede, at der er kommet en særlig *inkassolov*²², og at der i 2001 og 2002 er gennemført en særregulering (i renteloven) af *rykker- og inkassogebyrer*. Der henvises til kap. 4 (under 6).

Større ændringer af lovgivningen på de finansielle markeder kan dog ske, såfremt Europa-Kommissionens *forslag af 11. september 2002 til direktiv om harmonisering af medlemsstaternes love og administrative bestemmelser om forbrugercredit* bliver vedtaget. Forslaget – der tager sigte på at erstatte de nuværende direktiver, som kreditaftaleloven bygger på – er meget ambitiøst og det omfatter en række problemstillinger (eksempelvis kaution, rådgivning, kreditors eventuelle frarådningspligt og opbygningen af centrale kreditregistre), der ikke er dækket af den nugældende lov.

Selv om direktivforslagets skæbne er uvis, og en eventuel vedtagelse (formentlig i en noget modificeret form) må antages at ligge noget fremme i tiden, nævner vi i kort form hovedpunkterne i forslaget. Ved læsningen af direktivforslaget skal man være opmærksom på, at hvor den hidtidige regulering (funderet i direktivet fra 1987 med senere ændringer) bygger på et princip om minimumsharmonisering, er der nu stillet forslag om, at det kommende direktiv skal bygge på *totalharmonisering*.²³ Man går herved fra et princip om, at de enkelte medlemslande kan fastsætte bestemmelser, der går videre end direktivet (d.v.s. videre i henseende til beskyttelse af forbrugerne) til en ordning, hvor direktivet udgør “overliggeren”. Gennemføres dette konsekvent, vil allerede den kommende kreditaftalelovs anvendelsesområde komme til at se anderledes ud.

Kreditaftaleloven omfatter i dag lån, der ydes af realkreditinstitutter (og boliglån, der ydes af andre, f. eks. banker).²⁴ Det mest prægnante eksempel – men ikke det eneste – i forslaget på konsekvenserne af totalharmoniseringsprincipperne er formentlig *lån til boligformål*, hvor det gældende

21. Smh. *Lennart Lynge Andersen* i U 2000 B s. 215 ff.

22. Lov nr. 319 af 14. maj 1997 om inkassovirksomhed.

23. Se herom *Claus Gulmann og Karsten Hagel-Sørensen*: EU-ret (3. udg. 1995) s. 364.

24. Smh. *Lennart Lynge Andersen*: Lov om kreditaftaler (3. udg. 2001) s. 42 f.

direktiv giver medlemsstaterne valgfrihed med hensyn til, om realkreditlån skal være omfattet af implementeringen, medens sådanne lån efter forslaget skal falde uden for direktivet.

De årlige omkostninger i procent skal stadig være omdrejningspunktet for de økonomiske oplysninger, som en kreditgiver skal meddele forbrugeren før kreditkøbets eller kreditaftalens indgåelse. Nogle spørgsmål, der i dag giver anledning til tvist og forskelligartet praksis – f. eks. i hvilket omfang forsikringspræmier skal oplyses – søges præciseret. Et nyt punkt i debitorbeskyttelsen er et forslag om, at en forbruger skal have 14-dages ret til at fortryde låntagningen.

Forslaget bygger bl.a. på den ideologiske forudsætning, at der bør skabes rammer for en mere “ansvarlig långivning” i forbrugerforhold. Dette forudsætter rådgivning, men det kan efter forslaget bl.a. ske ved etablering af en central database (forslagets artikel 8)²⁵ og øgede krav til såvel forbrugere som kreditgivere. Der peges herved i de almindelige bemærkninger s. 3 på, at det kan

»generelt konstateres, at begrebet “forbrugerkredit” har undergået en spektakulær udvikling, siden den gældende lovgivning blev udarbejdet. I 1960'erne og 70'erne levede vi i et “cash society”, et “kontantbetalings-samfund”, hvor kredit spillede en meget begrænset role og hovedsagelig omfattede to produkter, nemlig aftaler om “køb på afbetaling” eller “leje med køberet” til finansiering af køb af løsøre samt klassiske lån i form af personlige lån. Nu om dage tilbydes forbrugerne kredit ved hjælp af en lang række finansieringsinstrumenter, og kreditgivning er blevet erhvervslivets smøremiddel. 50-65 % ... af forbrugerne anvender nu forbrugerkredit til at finansiere køb af f.eks. bil eller ande goder eller tjenesteydelser, og 30 % af forbrugerne har en kassekredit. I 1970'erne blev sidstnævnte kreditgivningsinstrument ikke engang anvendt til at dække forbrugsbehov.«

Samtidig foreslår Europa-Kommissionen, at anvendelsesområdet for et kommende direktiv omdefinieres, således at der skelnes tydeligere mellem forbrugerkredit og boliglån, og at de sidstnævnte låntyper i et vist omfang ikke skal være omfattet af reguleringen. Det står næppe klart, hvad der er baggrunden for dette forslag, der tilmed vil medføre en del bureaukrati. Der skal efter forslaget gives mere fyldestgørende information til

25. Det er uklart, om dette vil omfatte krav om, at såvel “positive” som “negative” oplysninger bliver registreret.

forbrugere og eventuelle kautionister (en gruppe, der i dag ikke er reguleret af forbrugerkreditdirektiverne), og generelt har forslaget – som det foreligger – mere karakter af en “minifinansaftalelov” end et kreditaftaledirektiv. Der er således optaget bestemmelser om finansiel rådgivning, der mere hører hjemme i en generel lov på det finansielle marked end i en kreditaftalelov.

I de følgende kapitler vil vi enkelte steder omtale mere markante ændringer, der følger af direktivforslaget.

Kreditaftale/kreditkøb

1. Kreditaftalelovens systematik. Oversigt over reglerne

1.1. Systematikken

Loven gør begrebet *kreditaftale* til overbegreb, når det gælder de retsforhold, der er omfattet af kreditaftaleloven. Begrebet dækker herefter

- *pengelån, kassekreditter, boliglån m.v., som erhvervsdrivende (d.v.s. typisk de finansielle institutioner) yder til forbrugere*
- *kreditkøb, der foretages af forbrugere*
- *kredit i forbindelse med tjenesteydelser til forbrugere.*
- *erhvervsmæssige kreditkøb, hvor der er taget ejendomsforbehold.*

Loven er således ikke en ren forbrugerbeskyttelseslov. Der er en væsentlig forskel på reglerne, men lovgiver har stadig fundet, at der bør ske en (vis) regulering af de tilfælde, hvor et erhvervsmæssigt kreditkøb er forsynet med ejendomsforbehold. Lovteknisk er det sket i kap. 11 ved, at der overføres nogle enkeltregler fra forbrugerdelen til erhvervsmæssige kreditkøb, og ved at store dele af lovens kap. 10 (om misligholdelsesprocessen) overføres.²⁶ Derimod er lovens oplysningsregler ikke overført til erhvervsmæssige kreditkøb²⁷, og generelt er forholdet, at de fleste spørgsmål i erhvervs-kreditaftaler er overladt til parternes vilje. Erhvervsmæssige kreditkøb behandles i almindelighed ikke i de følgende kapitler, men det følger af det ovennævnte, at der er en række fælles regler.

Reguleringen i kreditaftaleloven varierer med hensyn til *direkte pengelån og kreditkøb*:

26. Kreditaftalelovens § 2, stk. 2, undtager erhvervsdrivendes køb til videresalg eller af materialer, der indgår i virksomhedens produktion, fra loven.

27. Smh. Lennart Lyngé Andersen: Lov om kreditaftaler (3. udg. 2001) s. 281 f.

For direkte pengelåns vedkommende udgør hovedreguleringen en række *informationskrav* om økonomiske og juridiske forhold ved kreditaftalens indgåelse samt regler om *sanktioneringen af manglende overholdelse af denne information*. Hovedreglen er i øvrigt aftalefrihed. Ved kreditkøb er der en langt mere intensiv regulering, idet denne ved siden af informationsreglerne (der i al væsentlighed er fælles for direkte pengelån og kreditkøb) omfatter regler om køb med ejendomsforbehold, herunder krav til ejendomsforbeholdets gyldighed, og regler om den fagedretlige afvikling ved kredittagers misligholdelse. Hertil kommer en række regler, der tager sigte på at effektivisere den beskyttelse, der ligger i det processuelle kap. 10.

Kreditaftalelovens § 3, *stk. 1*, fastlægger som hovedprincip, at et kreditkøb, hvor kreditten skal indfries senest tre måneder efter genstandens levering, ikke er omfattet af loven (og således heller ikke af lovens oplysningregler). Efter *stk. 2* finder loven dog anvendelse, hvis der foreligger et køb med ejendomsforbehold, eller et kreditkøb i henhold til en aftale om kredit med variabelt lånebeløb.

1.2. Oversigt over reglerne

1.2.1. Kreditgivers oplysningspligt

Kreditaftaleloven indeholder i kap. 2 (§ 8-18) de ovennævnte regler om *kreditgiverens oplysningspligt*. De vigtigste bestemmelser er omtalt i bogens kap. 3. Det må antages, at regelsættet i dag kun volder få problemer.

1.2.2. Forbudet mod pant i forbrugerkreditkøb

Kreditaftalelovens § 21 bestemmer, at en kreditgiver *i kreditkøb* ikke kan tage pant i den solgte genstand. Bestemmelsen omfatter såvel underpant som håndpant i tingen, og på kreditgiversiden omfatter forbudet såvel en sælger i kreditkøb som den tredjemand, der er omfattet af reglerne om trepartsforhold, jf. ndf. under 2. Forbudet mod pant, der stammer fra kreditkøbsloven, skal ses i lyset af følgende:

Kreditkøbsudvalgets tankegang var, at man burde tage konsekvensen af den hidtidige kontraktpraksis i bankerne, hvor der var involveret 3 parter: *Kreditaftalen skulle på væsentlige punkter reguleres af reglerne om kre-*

ditkøb, således som de finansierende instanser selv havde gjort det. Cut-off-klausuler burde forbydes i forbrugerkreditkøb, og forbrugeren skulle sikres dels køberetligt, dels i et vist omfang have adgang til at fremsætte selvstændige krav over for långiveren. Samtidig foreslog man et forbud mod pant i den købte genstand; der skulle ved forbrugeren misligholdelse gælde et "enstrengt system", således at det var ejendomsforbeholdet og dets processuelle retsvirkninger, der skulle gælde. Sigtet hermed var, at forbrugeren skulle stilles ens, hvad enten der var tale om et kreditkøb hos forhandleren eller et lånefinansieret køb. I praksis ville dette medføre det politisk ønskede resultat, at såvel forhandleren (i et kreditkøb) som banken (i et trepartsforhold) var henvist til at tage løsøregenstanden tilbage uden at kunne indtale restfordringen.

Kreditaftalelovens § 21 rejser forskellige spørgsmål, der behandles ndf. under 3.2.

1.2.3. Kravene til ejendomsforbehold

Et ejendomsforbehold defineres i kreditaftalelovens § 6, stk. 1, som et kreditkøb, hvor det er aftalt, at sælgeren kan tage det solgte tilbage, hvis køberen ikke opfylder sine forpligtelser. Kravene til gyldigheden af et ejendomsforbehold findes i kreditaftalelovens § 34, hvor det hedder:

»Ejendomsforbehold er kun gyldigt, såfremt

- 1) det er aftalt senest ved overgivelsen af det købte til forbrugeren,
- 2) det samlede beløb, der skal betales, jf. § 9, stk. 1, nr. 5, overstiger 2.000 kr.,
- 3) kreditkøbet ikke er sket i henhold til en aftale om kredit med variabelt lånebeløb og
- 4) sælgeren ved overgivelsen af det købte er fyldestgjort for mindst 20 pct. af kontantprisen.²⁸

Stk. 2. Ved salg af bøger er det uanset bestemmelsen i stk. 1, nr. 4, tilstrækkeligt, at sælgeren, inden nogen del af det købte overgives til forbrugeren, er fyldestgjort for et beløb svarende til det største beløb, der efter aftalen forfalder inden for en måned.

28. § 34 gælder også i erhvervskreditkøb, men netop § 34, stk. 1, nr. 4, er undtaget, jf. § 50.

Stk. 3. Ejendomsforbehold kan ikke aftales til sikkerhed for, at forbrugeren opfylder sine forpligtelser efter et andet køb eller i øvrigt betaler beløb, som kreditor ikke kan godskrive sig efter § 38.«²⁹

Fra 1993 skal underpant og ejendomsforbehold i *biler m.v.* (d.v.s. motor-køretøjer, påhængsvogne og sættevogne til biler samt campingvogne) tinglyses i *Bilbogen*, jf. tinglysningslovens § 42 d. Med hensyn til ejendomsforbehold betegner dette en undtagelse fra den almindelige regel, hvorefter der ikke kræves en særlig registreringsakt.³⁰

1.2.4. Lejekøb

Et lejekøb er en retlig konstruktion, hvor en (kamoufleret) lejeaftale kategoriseres som et kreditkøb, jf. kredittaftalelovens § 6, stk. 2, der lader det være afgørende, at »det må antages at have været meningen, at modtageren af tingen skal blive ejer af den.« Allerede ved bestemmelsens givelse blev det præciseret, at den skulle bringes i anvendelse »på en Aftale, hvor Vederlaget erlægges under Navn af Leje, og der gives Lejeren Ret til efter Lejekontraktens Opfyldelse at erhverve Ejendomsret over Tingen ved Betaling af et ubetydeligt Beløb.«

Kredittaftalelovens § 6, stk. 2, rejser (stadig!) spørgsmål, der behandles ndf. under 3.3.

2. Trepartsforhold

2.1. Oversigt

Det var en væsentlig nydannelse i kreditkøbsloven, at de finansielle institutioner blev inddraget i reguleringen af kreditkøb, såfremt der forelå et *trepartsforhold*. Reguleringen skal ses i lyset af, at Kreditkøbsudvalget indhentede oplysning om og drøftede en række forskellige finansierings-

29. P.g.a. sigtet med denne bog inddrages reglerne om ejendomsforbeholds gyldighed, der har generel karakter, ikke yderligere. Der henvises til *Lennart Lyng Andersen: Lov om kredittaftaler* (3. udg. 2001) s. 233 ff med litteraturhenvisninger.

30. *Smh. Lennart Lyng Andersen og Erik Werlauff: Kreditretten* (3. udg. 2000) s. 217 ff.

muligheder og -modeller på kreditmarkedet, og § 1, stk. 2, nr. 2 – nu overført til kreditaftalelovens § 5, nr. 2 og oftest kaldt *oprindelige trepartsforhold* – var inspireret af »den form for køb, der i Sverige og Norge sædvanligvis betegnes som lånekøb«, jf. *Kreditkøbsbetænkningen* s. 58.

En anden finansieringsmodel var de *efterfølgende trepartsforhold*, som var beskrevet i betænkningen s. 282-283. Det centrale i denne model var, at løsesælgers dokumenter var hensigtsmæssigt udformet for kreditgiver i den forstand, at de både tog højde for sælgers egen stilling i forhold til køberen, og for en finansierende tredjemands stilling i forhold til køberen. I mange tilfælde kendte køberen ikke tredjemand. At der var tale om mere end en traditionel købekontrakt, så man navnlig i, at der blev taget ejendomsforbehold (i en kontanthandel!), og at der var indsat en cut-off-klausul, der skulle hindre køberen (låntager) i at rette mangelsindsigelser mod pengeinstituttet.

Der var således tale om to forskellige modeller. Ved de oprindelige trepartsforhold er der to aftaler, *købet* og *kreditaftalen*, og der blandes ikke fremmede elementer i form af ejendomsforbehold ind. Ved de efterfølgende trepartsforhold er der tale om en klassisk juridisk konstruktion, hvor tredjemand får *transport i købekontrakten* (således at debitor kan gøre indsigelser gældende i medfør af gældsbrevslovens § 27), og det retspolitiske spørgsmål ved gennemførelsen af kreditkøbsloven blev i al væsentlighed, om man ville acceptere kontraktspraksis *med* cut-off-klausulen. Det ville man ikke, jf. nu kreditaftalelovens § 31, selv om forarbejderne er næsten tavse³¹. Derimod er der efter kreditaftaleloven ikke afgørelser, der beskæftiger sig med, hvor langt sælger med den finansierende tredjemands bistand kan gå med hensyn til at forberede transporten. Spørgsmålet er navnlig aktuelt, fordi kreditaftalelovens § 15, stk. 1, og stk. 2, indeholder forskellige rentebestemmelser, jf. under problematiseringen.

2.2. Kort om regelsættet (anvendelsesområdet)

2.2.1. Oprindelige trepartsforhold (lånekøb)

§ 5, nr. 2 (kreditkøbslovens § 1, stk. 2, nr. 2), har følgende ordlyd:

31. *Kreditkøbsbetænkningen* s. 77 indskrænker sig til at fastslå retsfølgen af den foreslåede tekst, samtidig med at udvalget dog fremhæver, at cut-off-klausulerne måske allerede efter gældende ret kunne tilsidesættes inden for forbrugerkøbsområdet.

»Som kreditkøb betegnes en kreditaftale med henblik på køb af løsøre, hvorefter

...

2) købesummen helt eller delvis dækkes ved lån indrømmet køberen af en tredjemand på grundlag af en aftale herom mellem denne og sælgeren.«

Kreditaftalelovens § 5, nr. 2, indeholder en definition, og bestemmelsen kan ikke stå alene. Man anvendte (allerede i kreditkøbsloven) den lovgivningsteknik at optage bestemmelsen som et (nyt) led i definitionen af et kreditkøb, således at kreditaftaler, der fanges af § 5, nr. 2, *er undergivet lovens regler om kreditkøb*. Det gælder eksempelvis § 21, der som nævnt ovenfor forbyder pant i kreditkøb, § 31, der allerede er omtalt, og helt centralt står lovens § 33, stk. 2, hvorefter en forbruger over for kreditgiver som hovedregel kan rejse samme pengekrav på grundlag af købet som over for sælgeren. Disse centrale retsvirkninger behandles ndf.

Definitionen af de oprindelige trepartsforhold er det forhold, der har vakt mest debat, når det gælder de to love³². Først ved en dom af 19. december 1994 (*U 1995.192 H*) blev det afklaret, at § 1, stk. 2, nr. 2 (= § 5, nr. 2), havde et ganske vidt anvendelsesområde.³³ Kommentaren til dommen knytter ikke bemærkninger til de meget lidt sigende forarbejder; Højesteret valgte i stedet at lade tvivlen om bestemmelsens anvendelsesområde komme forbrugerne til gode, kombineret med en ikke ringe grad af risikofordeling, når det gælder, hvem der bør tage risikoen for dårlige varer og usolide sælgere. Det ses navnligt i kommentaren s. 411, hvor *Jørgen Nørgaard* – efter at have beskrevet stillingen ved de efterfølgende trepartsforhold – bl.a. anfører:

»Man står imidlertid vedrørende de øvrige køb tilbage med det problem, at en række af de køb, hvor sælgeren modtager fuld betaling ved overgivelsen – for så vidt bliver betalt kontant – ikke er udtryk for en opsparing hos køberen, men er udtryk for, at køberen har lånt til udbetalingen, og at sammenkædningen af købet og låntagningen er så tæt – sælgeren er en så central person ved såvel købet som låntagningen – at det ikke opleves som tilfredsstillende at falde tilbage på den løsning, der gælder ved almindelige kontantkøb: at køberens position er bestemt af sælgerens økonomiske soliditet (min fremhævelse).

32. Der er siden Kreditkøbsbetænkningen kom i 1978 skrevet mere end 20 bidrag til forståelsen af bestemmelsen, men med hensyn til det principielle spørgsmål om bestemmelsens anvendelsesområde er det vigtigt at sondre mellem litteratur før og efter *U 1995.192 H* ("*Vandsengsagen*"). Se særligt *Lene Pagter Kristensen* i *U 1994 B* s. 215 ff og *Jørgen Nørgaard* i *U 1995 B* s. 409 ff med yderligere henvisninger.

33. Dommen er kommenteret af *Jørgen Nørgaard* i *U 1995 B* s. 409 ff.

Lovgivningen skal værne de långivere, der yder et “fritstående” lån, og “ramme” dem, der – typisk erhvervsmæssigt – går ind i et samarbejde med en eller flere sælgere med henblik på at holde salget af løsøre i gang til forbrugere, som ikke har et opsparingsmæssigt grundlag for at anskaffe sig de pågældende effekter.... Forbrugere vil formentlig typisk tage flere chancer med deres økonomi – og vil altså have mere beskyttelse behov – ved køb baseret på låntagning end ved kontantkøb funderet i opsparing, og der er ingen overbevisende grund til, at kreditkøb kun skal være omfattet af regler om beskyttelse af køberen, hvis sælgeren har ønsket at sikre sit krav på betaling af restkøbesummen med ejendomsforbehold i det solgte – som tilfældet var under afbetalingsloven.«

2.2.2. Efterfølgende trepartsforhold

Siden vandsengsagen (*U1995.192 H*) har en del finansielle institutioner fulgt det tabende finansieringselskab og genoplivede den gamle kontraktpraksis. De efterfølgende trepartsforhold var således tilbage på banen. Det betyder ikke, at der ikke er (sager om) oprindelige trepartsforhold længere, kun at deres antal ikke er så stort, som Højesteret åbenbart forventede, smh. *Jørgen Nørregaards* bemærkning i *U 1995 B s. 418*.

Disse *efterfølgende trepartsforhold* er ikke som lånekøbene defineret i kreditaftaleloven, og det er nærliggende, at udvalget herved lagde vægt på, at der er tale om den klassiske transportsituation, hvor kreditkøbssælger transporterer sine rettigheder ifølge købekontrakten til tredjemand. Det må antages – såvel med hensyn til anvendelsesområdet som ved de materielle regler – at være uden betydning, om transporten sker umiddelbart efter købekontraktens indgåelse eller på et andet tidspunkt. Derimod er det ikke afklaret i retspraksis, om der vil ske en “omklassificering” af trepartsforhold, hvis et kreditkøb begynder som et “oprindeligt” trepartsforhold, og tredjemand herefter får transport på købekontrakten. Se herom ndf. under 3.4.2.

3. Problematisering

3.1. Kreditaftaler – forholdet til pantesikkerhed

Andre end løsøresælgere: Selv om fremstillingen handler om finansiering af kreditkøb kan det ved problematiseringen være hensigtsmæssigt at indlede med det almindelige princip: Kreditaftalelovens § 21 omfatter alene

(forbruger)kreditkøb, og udgangspunktet er derfor, at en kreditgiver kan anvende det sikkerhedsinstrument, han ønsker. Sikkerhedsvalget ligger hos parterne med kreditgiver som den part, der kan stille krav. I det gælds-brev (eller anden kreditaftale), der beskriver vilkårene for lånet/kreditte, kan der således aftales pant i den genstand, som lånet skal anvendes til. En umiddelbar aftale om ejendomsforbehold er ikke aktuel, når det gælder banker, finansieringsselskaber m.v.

Løsøresælgere: Sælgere, der virker som kreditgivere, er i sagens forstand omfattet af begrebet *kreditkøb*, og de er derfor omfattet af panteforbudet i kreditaftalelovens § 21, hvis rækkevidde behandles straks nedenfor.

3.2. Kreditkøb – forholdet til pantesikkerhed

Forbudet i § 21 gælder for kreditkøb, og det omfatter dels løsøresælgere, dels de tredjemænd, der er omfattet af § 5, nr. 2 (oprindelige trepartsforhold)

Ordlyden af § 21 gør det klart, at aftaler om pant i selve genstanden er ugyldige.³⁴ Det er tilsvarende klart, at selv om bestemmelsen forbyder pant »i forbindelse med aftalens indgåelse eller leveringen af det solgte« er der ikke herved åbnet for panteaftaler, når der er forløbet kort tid.³⁵ Hvor lang tid, der skal være forløbet, kan der ikke siges noget generelt om, men hensynene bag lovreglen kan tale for, at pant kun accepteres på et tidspunkt, hvor kreditaftalen er misligholdt.

Til gengæld kan bestemmelsen i § 21 ikke udvides til at omfatte et forbud mod pant i andre løsørengenstande. Parterne er således her frit stillet, og det gælder såvel ved kreditkøbets indgåelse som senere i forløbet. Det samme gælder adgangen til at anvende kautionister.³⁶

Kreditaftaleloven må således også fortolkes således, at en kreditgiver i kreditkøb kan tage pant i en forbrugers faste ejendom.

34. Se herved også *Jørgen Nørgaard* i U 1995 B s. 413.

35. Anderledes *Vagn Carstensen & Thomas Rørdam*: Pant (7. udg. 2002) s. 315, hvis udsagn (»For pantsætninger, der foretages efter at køb er afsluttet/leveringen er sket, gælder der under alle omstændigheder ingen begrænsninger i medfør af kreditaftaleloven, jf. § 21«) under alle omstændigheder forekommer for vidtgående og unuanceret.

36. Kreditaftaleloven indeholder ikke i dag bestemmelser om kaution. Se fra 1. august 2002 bank- og sparekasselovens §§ 41 a og 41 b, der dog kun omfatter pengeinstitutter, og smh. *Lennart Lyngge Andersen* og *Nina Dietz Legind* i U 2002 B s. 347 ff med yderligere henvisninger.

I forarbejderne (*Kreditkøbsbetænkningen* s. 74), nævnes, at der ikke er noget til hinder for, at kreditgiveren får pant i det solgte til sikkerhed for krav, der ikke har forbindelse med salgsaftalen. Denne udtalelse må antages at være vejledende for, hvorledes man ville se på bestemmelsens anvendelsesområde, der er at forbyde pant i det solgte. Der er ikke noget i forarbejderne, der tyder på, at man har ønsket at forbyde pant i fast ejendom, og i det hele taget må det jo konstateres, at man inden for realkreditte har overtaget en vis del af bankernes og finansieringsselskabernes marked, siden den såkaldte formålssondring blev opgivet i 1992. Betænkningen s. 74 går i samme retning. Det eneste moment, der kan trække i den anden retning, er, at de grunde, der har ført til § 21, kan siges stadig at være til stede.

Panteforbudet i kreditaftalelovens § 21 blev aktualiseret i en lidt kompliceret situation i *Pengeinstitutankenævnets kendelse af 14. marts 2002 (sag. nr. 166/2001)*, hvor et pengeinstitut i september 1995 fik transport i en købekontrakt med ejendomsforbehold vedrørende køb af bil.³⁷

Forbrugeren misligholdt betalingen, og der aftaltes en frivillig tilbagelevering af genstanden. Samtidig underskrev forbrugeren en uigenkaldelig salgsmagt. Bilen blev et år efter solgt til en anden forbruger, og banken ydede lån til købet mod pant i denne. Et halvt år senere opsagde banken lånet under henvisning til, at der ikke som aftalt var tegnet en kaskoforsikring. En inkassosag endte med, at Østre Landsret stadfæstede en fogedrets afgørelse, hvorefter der principielt skulle gås frem efter kreditaftalelovens § 30, stk. 1, jf. § 5, nr. 2, men under hensyntagen til en række forhold kunne det ikke udelukkes, at kreditaftalelovens § 22 eller aftalelovens § 36 fandt anvendelse på forholdet, hvorfor sagen afvistes.

Banken anlagde herefter en byretssag mod forbrugeren, hvorefter sagen blev udsat med henblik på forelægning for Pengeinstitutankenævnet.

Ankenævnet fastslog indledningsvis, at der i forholdet mellem banken og den oprindelige køber var tale om en udenretlig tilbagetagelse af bilen i kreditaftalelovens forstand, jf. § 48, stk. 2, hvorfor ejendomsretten til bilen var overgået til banken. Trods salgsmagten var det reelt banken, der var sælger af bilen. Da banken finansierede det følgende køb, var der tale om et kreditkøb, jf. kreditaftalelovens § 5, nr. 1, og pantet var derfor ugyldigt efter lovens § 21. Det fulgte af *U 1998.67 H*, at § 30, stk. 2, finder anvendelse i denne situation, og Ankenævnet fandt, at det måtte følge af denne kendelse, at også § 48, stk. 2, var anvendelig. Bankens var herefter afskåret fra at gøre yderligere krav gældende, og banken skulle tilbagebetale de ydelser, forbrugeren havde betalt efter bilens tilbagetagelse.

37. Denne del var isoleret set et efterfølgende trepartsforhold, men dette var uden betydning for det videre forløb.

3.3. Lejekøb

De seneste afgørelser vedrørende kreditaftalelovens § 6, stk. 2, er følgende:

I *U 2002.182 V* (der vedrørte erhvervsforhold) var der undersøgt forskellige finansieringsformer, herunder leasing. Resultatet blev, at et selskab lejede en maskine på en 3-årig kontrakt. Den månedlige leje var 54.000 kr, og ved udløbet af perioden kunne maskinen købes for restværdien 173.110 kr. Ved lejers konkurs rejste en panthaver i boet krav om, at udlejers krav kun skulle anerkendes som simpelt krav, og at provenuet ved salg i øvrigt skulle tilfalde panthaverne i ejendommen, hvor maskinen var installeret. Et flertal i landsretten henførte forholdet under kreditaftalelovens § 6, stk. 2, og fandt under påberåbelse af en række konkrete omstændigheder – navnlig sælgers og købers håndtering af ordrebekræftelse, leveringsbetingelser m.v. – at der ikke var aftalt et gyldigt ejendomsforbehold med hensyn til maskinerne.

Historisk er det ikke mindst radio- og tv-branchen, der har været udsat for sager vedrørende lejekøb.³⁸ De utrykte domme, som Østre Landsret afsagde den 6. juni 2002 (18. afd. nr. B-1235-01, nr. B-1236-01 og nr. B-1237-01), vedrører således også denne branches anvendelse af lejekøb.

I sag nr. B-1235-01 (og sag nr. B-1237-01) var der tale om leje af et tv- og et videoapparat, hvor lejer kunne købe genstandene for 1 kr. efter 5-års leje. Lejeperioden var aftalt til mindst 12 måneder. Forbrugeren betalte den aftalte leje i 5 år, hvorefter hun udnyttede retten til at erhverve løsøret for 1 kr. *Herefter* – angiveligt inspireret af et tv-program om forbrugerforhold – klagede lejeren til Forbrugerklagenævnet med påstand om, at forholdet var omfattet af kreditaftalelovens § 6, stk. 2, hvorfor hun ønskede en del af lejen tilbage. Et flertal i Forbrugerklagenævnet gav klageren medhold (smh. *Juridisk Årbog 1999*, Forbrugerstyrelsen s. 27), men udlejer ønskede ikke at følge afgørelsen.

Landsretten tog udgangspunkt i ordene i § 6, stk. 2, hvorefter det er afgørende, om det må antages at have været meningen, at lejer skulle blive ejer af genstanden. *Herefter* hedder det bl.a.:

38. Se fra nyere tid *Juridisk Årbog 1991*, Forbrugerstyrelsen, s. 43, *Juridisk Årbog 1995* s. 150 og 223, *Juridisk Årbog 1996* s. 147, *Juridisk Årbog 1998* s. 105 og 126, *Juridisk Årbog 1999* s. 27, *Juridisk Årbog 2000* s. 97 samt *Juridisk Årbog 2001* s. 116.

»Sammenkædningen mellem et kontraktforhold, der betegner sig som leje, og en køberet, er i dette tilfælde foretaget af Fona som led i en særlig kampagne til fordel for afsætning af Fonas varesortiment. Hvis kombinationen mellem leje og køberet opretholdes, vil Fona opnå den bedste af to verdener ved både at være udlejer og sælger. Fona vil i så fald først opnå den frihed, det giver at udleje et produkt og at blive behandlet som ejer af dette i 5 år og dermed være ejer, lige indtil det overdragne apparat ikke længere repræsenterer nogen værdi for Fona og samtidig herefter kunne opretholde en køberet for kunden. En køberet, ikke mindst til den symbolske pris på 1 kr., udgør et fristende tilbud for kunden, fordi apparatet også efter 5 år repræsenterer en ikke uvæsentlig brugsværdi for denne. For tv-apparaters vedkommende er det således oplyst, at gennemsnitslevetiden er ca. 10 år. Køberetten motiverer kunden til at overholde lejevilkårene, og herunder navnlig altid betale til tiden, og medfører, når den bliver udnyttet, at Fona fritages for besvær og omkostninger ved at tage et fuldt afskrevet apparat retur.

Et kontraktsarrangement af denne art må anses som en omgåelse af kreditaftalelovens præceptive bestemmelser, dels fordi en køberet anvendes som et ekstra incitament til at sikre opfyldelse af det, man har kaldt en lejeaftale, dels fordi køberetten som sådan indicerer, at det, når kontraktforholdet efterleves fuldt ud efter dets indhold – 5 års leje afløst af et salg – har været meningen, at aftageren af produktet skal ende med også rent formelt at blive ejer af dette.

...«

Landsretten afviste samtidig Fonas anbringende, hvorefter forbrugeren havde haft en sådan fordel af apparatet, at reglerne om *condictio indebiti* eller berigelsesbetragtninger måtte føre til, at der ikke skulle ske opgørelse efter kreditaftalelovens § 23, stk. 1, jf. § 9, stk. 1, nr. 3.

I den tredje sag (nr. B-1236-01) var der ligeledes tale om en afgørelse fra Forbrugerklagenævnet, der endte ved domstolene. Forbrugerklagenævnet havde givet en forbruger medhold i, at leje af et tv-apparat med ret til senest 24 måneder efter aftalens indgåelse at erhverve apparatet mod at henholdsvis 100 %, 75 % eller 50 % af lejen blev godskrevet, var i strid med kreditaftalelovens § 6, stk. 2. Forbrugerklagenævnet havde anvendt samme præmisser som i de ovennævnte sager.

Landsretten anlagde et andet syn på sagen. Retten tog påny udgangspunkt i § 6, stk. 2, og fremhævede bl.a., at et års uopsigelighed fra lejers side og hel eller delvis godskrivning af leje ved køb var »elementer, som både hver for sig og i forening er egnede til at fastholde en kunde og til at give denne tilskyndelse til at vurdere, om det eventuelt bedre kan svare sig at

købe end at fortsætte lejemålet. Begge disse kontraktselementer var imidlertid tidsbegrænsede. ...» Landsretten fandt herefter, at de konkrete oplysninger ikke talte for, at forbrugeren fra kontraktens begyndelse havde ønsket at blive ejer af tingen, og at hans efterfølgende utilfredshed og klage skyldtes uenighed om prisen. Endelig blev det tillagt vægt, at køberetten ikke kunne ske til en symbolsk pris. Fona fik hermed medhold.

I betragtning af bestemmelsens ælde³⁹ forekommer det noget ejendommeligt, at reglerne om lejekøb stadig giver anledning til en række sager, herunder ved domstolene. Man kan få det indtryk, at dele af erhvervslivet ikke vil acceptere denne form for regulering, men det forekommer ikke særlig hensigtsmæssigt, at forbrugermyndigheder, -klagenævn og domstolene skal ulejliges med den type sager. Retspraksis må i dag⁴⁰ antages at tegne et afklaret billede af bestemmelsens rækkevidde, herunder navnlig at kontrakter, hvor forbrugere lokkes med symbolske købesummer (hvis man i det hele taget kan anse 1 kr. for en købesum) efter et stykke tid, er uønskede og vil blive anset for omfattet af § 6, stk. 2, *men at* man ikke herved ønsker at hindre almindelige lejeaftaler, herunder i forbrugerforhold. Opgaven for erhvervslivet bliver derfor ikke alene at medvirke til at finde ud af, hvornår der foreligger en lejeaftale, der ikke strider mod loven, men også at bidrage med en sanering af området, d.v.s. at man skal fjerne de vildskud, hvor domstolene for længst har vist vejen. Det ligger klart, at man må ophøre med at indgå "1 kr.-aftalerne" (og tilsvarende ubetydelige beløb). I forhold til den i øvrigt foreliggende domspraksis på området giver de refererede landsretsdomme anledning til to principielle betragtninger: For det første må det antages, at (i hvert fald den overvejende del af) "lejeaftalen" *i sig selv* kunne accepteres som en aftale, der ikke var i strid med kreditaftalelovens § 6, stk. 2. Aftalen "holder" altså som en lejeaftale, der ikke er en maskeret kreditkøbsaftale. For det andet noterer man sig, at landsretten – i alle tre afgørelser – som et vigtigt element fokuserer på, hvorledes kunderne måtte forstå markedsføringen og aftalen.

39. Bestemmelsen stammer fra 1917, men det var navnlig kravet om mindsteudbetaling i 1954-loven, der gav anledning til retssager.

40. Udsagnet (»givet anledning til betydelig tvivl i retspraksis«) hos *Jens Anker Andersen m.fl.*: Kreditkøbsloven (1983) s. 74 må således antages at gælde forholdene på kommentartidspunktet. Usikkerheden om reglens anvendelsesområde kom navnlig som følge af indførelsen af et krav om mindsteudbetaling i 1954. smh. kap. 1 ovf.

I sag nr. B-1236-01 (hvor der skete frifindelse) udtaler landsretten bl.a. følgende:

»Ikke enhver tidsbegrænset mulighed for køb kan i sig selv gøre en lejekontrakt til et maskeret kreditkøb. Om dette er tilfældet må bero på en konkret vurdering af kontraktens indhold og køberettens nærmere udformning herunder den pris, hvortil erhvervelse kan finde sted, sammenholdt med parternes gensidige tilkendegivelser, herunder udlejers reklamer og andre markedsføringsforanstaltninger, samt lejerens efterfølgende købstilbud.

I det foreliggende tilfælde bestyrker Harry Madsens forklaring og adfærd ikke, at det fra kontraktforholdets begyndelse var hans egentlige hensigt eller ønske at blive ejer af TV-apparatet ...«

Denne betragtningsmåde – der jo er i god samklang med tankerne i forbrugerbeskyttelsesårene i 1970'erne⁴¹ – kan være noget vanskeligere at håndtere end de øvrige elementer i bedømmelsen af grænserne for kreditaftalelovens § 6, stk. 2, idet man i analysen skal forsøge at finde ud af, hvornår kunderne føler sig draget mod købet (langt ude i fremtiden), og hvornår de er indstillet på at være lejere. Det kan forekomme i et vist omfang at skulle forsøge på at adskille det kolde fra det varme vand. Synspunktet kan hævdes at ramme noget rigtigt, når man tager den øvrige regulering i kreditaftaleloven i betragtning, men det bør ikke skjule for, at de fleste sager ved den endelige bedømmelse er blevet afgjort i erhvervslivets disfavør på grund af den symbolske pris ved ”købet”.

3.4. Trepartsforhold

3.4.1. Oprindelige trepartforhold (lånekøb)

3.4.1.1. Er anvendelsesområdet for lånekøb afklaret?

Dommen *U 1995.192 H* er nævnt flere gange i fremstillingen som den ledende sag med hensyn til fastlæggelsen af, hvornår der foreligger et oprindeligt trepartsforhold (lånekøb). Sagen vedrørte køb på kredit af en vandseng, der viste sig at være behæftet med mangler. Købesummen var

41. Tankesættet findes f. eks. også i *Jørgen Nørgaards* kommentar i *U 1995 B s. 409 ff til U 1995.192 H* (”Vandsengsagen”) og *U 1995.432* (”Diamantsagerne”).

42. Det kan ikke antages at være afgørende, om der kun ”anbefales” ét finansieringsselskab. Højesterets præmisser omfatter også den situation, at forhandlerens hyld er fyldt med brochurer fra en række banker og finansieringsselskaber.

finansieret gennem et lån i et finansieringsselskab. Forbrugeren havde spurgt ekspedienten om lånemulighederne, og ekspedienten havde nævnt vedkommende finansieringsselskab (og kun dette)⁴², som han viste en brochure fra. Lånet blev formidlet på ½ time, efter at låneansøgning og lånetilbud var afsendt per telefax. Forretningen modtog ikke provision eller andet vederlag fra finansieringsselskabet. Da forretningen var gået konkurs, og finansieringsselskabet indtog det standpunkt, at lånet ikke var omfattet af kreditkøbslovens § 1, stk. 2, nr. 2, klagede køber til Forbrugerklagenævnet, der gav ham medhold, jf. *Juridisk Årbog 1991*, Forbrugerstyrelsen s. 121. Finansieringsselskabet nægtede at følge afgørelsen og fik medhold ved *ØLD af 17. juni 1993*. Højesteret ændrede resultatet bl.a. med følgende præmisser:

»Ved at udlevere brochurer med låneansøgningsskemaer til forretningen Aqua Nova Vandsenge ApS har Unifinans A/S (tidligere Privatfinans A/S) tilsigtet at markedsføre sine lån i forbindelse med forretningens varesalg. Herved har Unifinans over for forretningen tilkendegivet at være villig til på sine sædvanlige betingelser og vilkår at yde lån til forretningens kunder til finansiering af disses køb i forretningen. Selv om Unifinans forbeholdt sig ret til at afslå låneansøgninger på grundlag af en kreditvurdering, som blev foretaget efter kriterier fastsat af finansieringsselskabet selv, må denne tilkendegivelse anses for at være et løfte, som forretningen kunne benytte over for sine kunder, og som finansieringsselskabet i forhold til forretningen ikke vilkårligt kunne undlade at opfylde. En forståelse, hvorefter der lægges afgørende vægt på finansieringsselskabets adgang til at afslå låneansøgninger på grundlag af sin kreditvurdering, ville tillige indebære, at den nævnte bestemmelse i kreditkøbsloven i det væsentlige ville være uden betydning for så vidt angår den kategori af oprindelige trepartsforhold, der under betegnelsen "lånekøb" tilsigtedes omfattet af bestemmelsen. Højesteret finder herefter, at der forelå en aftale mellem Unifinans og Aqua Nova Vandsenge som omhandlet i kreditkøbslovens § 1, stk. 2, nr. 2. Omstændighederne i forbindelse med Folketingets behandling af forslagene til ændring af kreditkøbsloven og forslagene vedrørende kreditaftaleloven kan ikke føre til et andet resultat.

I forbindelse med, at appellanten købte en vandseng i forretningen, har han hos Unifinans optaget et lån, hvis provenu blev anvendt til betaling af købesummen. Under de omstændigheder, hvorunder lånetilbudet til appellanten blev indhentet, må lånet anses for indrømmet på grundlag af aftalen mellem Unifinans og forretningen.«

Ved disse præmisser (særligt afsnittet »Ved at udlevere ...«) har reglerne om kreditkøb, funderet i et trepartsforhold, fået et ganske vidt anvendelsesområde, hvad der givetvis harmonerer med ideologien bag regelsættet. Tilbage til den kategori, som man med et ikke særlig rammende udtryk har

kaldt “fritstående lån”,⁴³ bliver i al væsentlighed bankers og finansierings-selskabers lån og lånetilsagn anvendt til løsøre kredittøb, inden forbrugeren henvender sig til sælgeren, men også en forbrugers tilsvarende “sonderinger” eller forespørgsler om lånemulighederne efter at have fundet interesse for en løsøre genstand falder uden for § 5, nr. 2, medmindre lånetilsagnet/lånet er opnået i et institut, der har en aftale med vedkommende forhandler, og køberen opnår lånet på grundlag af denne aftale. “Køberbeviser”, der giver forbrugeren en økonomisk ramme for et løsøre køb, vil i almindelighed falde uden for bestemmelsen, og endelig kan dommens præmisser ikke tages til indtægt for, at al medvirken fra sælgers side – eksempelvis at han bistår køberen med en telefonisk henvendelse til banken – i sig selv bevirker, at lånet er omfattet af § 5, nr. 2.

Oplyses det, at kreditgiver yder provision til sælgeren, vil dette normalt bringe lånet ind under § 5, nr. 2, idet det vil være en væsentlig dokumentation af, at der foreligger en aftale mellem parterne. Også lån, der ydes af eksterne kontosystemer, eksempelvis “TURBO-Finansiering”, der yder lån til køberen af turbobiler (og selskabskonstruktioner, der må ligestilles hermed) må antages at være omfattet af § 5, nr. 2.

Sager om kreditaftalelovens § 5, nr. 2, er nu relativt sjældent forekommende.⁴⁴ I utrykt ØLD af 28. november 2002 (7. afd. a.s. nr. B-109-02) blev det statueret, at en aftale mellem Forbrugsforeningen af 1986 og en forbruger, der havde anvendt et lån til køb af møbler, ikke var omfattet af § 5, nr. 2. Der blev lagt vægt på, at aftalen var indgået mellem kreditgiver og forbrugeren, og at den ikke udsprang af overenskomsten mellem kreditgiver og møbelsælgeren.

Forbrugerklagenævnet havde givet forbrugeren medhold, smh. *Juridisk Årbog 2000*, Forbrugerstyrelsen s. 120. Forbrugerklagenævnet udtalte, at § 5, stk. 2, omfatter køb finansieret ved træk på en konto i en organisation e.l., når købet foretages hos en handlende, der er tilsluttet organisationen, jf. *Betænkning nr. 839/1978 om køb på kredit* s. 60 om såkaldte “eksterne kontosystemer”.

43. Udtrykket “fritstående lån” stammer fra kredittøbslovens forarbejder og betød da lån, der faldt uden for kredittøbsloven (d.v.s. langt de fleste lån, ydet af de finansielle institutioner). Efter kreditaftaleloven dækker ordet lån, der ikke er omfattet af kredittøbsreglerne (men nok af kreditaftaleloven iøvrigt, f. eks. dennes oplysningsbestemmelser).

44. Derimod er der hyppigt sager ved Forbrugerklagenævnet, se f. eks. *Juridisk Årbog 1998*, Forbrugerstyrelsen s. 153 og 155, *Juridisk Årbog 1999* s. 214 og 216, *Juridisk Årbog 2000* s. 120 samt *Juridisk Årbog 2001* s. 112 og 163.

3.4.1.2. Retsvirkningerne

Resultatet bliver ved de *oprindelige trepartsforhold* to retsforhold:

– et *køberetligt forhold* mellem sælger og køber i form af en købekontrakt, hvor sælger er fyldestgjort kontant (og således ikke har behov for et sikkerhedsinstrument) men fortsat hæfter for aftalens køberetlige forpligtelser. Det er købeloven, der er relevant for bedømmelsen af sælgers forpligtelser, og kreditaftaleloven involverer kun sælger i den forstand, at det – ejendommeligt nok – er sælger, der skal give oplysningerne efter § 9, smh. bestemmelsens stk. 2,⁴⁵ ligesom det er sælgers insolvens, der aktiverer forbrugerens rettigheder efter kreditaftalelovens § 33, stk. 2.

– en *kreditaftale* mellem køber og kreditgiver, der er undergivet kreditaftalelovens *almindelige regler* (f. eks. om oplysningspligt i henhold til § 9 eller § 10), og kreditaftalelovens *regler for kreditkøb*, medens købeloven først aktiveres i tilfælde af sælgerens misligholdelse og insolvens, smh. kreditaftalelovens § 33, stk. 2, og ndf.

Det er karakteristisk for udviklingen, at det er *anvendelsesområdet* for disse trepartsforhold, der har voldt vanskeligheder, medens retsvirkningerne – når kategorisørgsmålet er afklaret – normalt er klare.

Kategoriseringen kan ikke antages at skabe nye problemer, når det gælder kreditaftalelovens *oplysningsregler* i § 9 ff.

Med afgørelsen *U 1995.192 H* (og *Jørgen Nørregaards* kommentar til dommen) står det klart, at pantsætningsforbudet i kreditaftalelovens § 21 skal tages alvorligt, således at en senere konstatering f. eks. i fogedretten af, at der foreligger et lånekøb, betyder, at et pant i bilen er ugyldigt. De mange års venten på en principiel afgørelse om anvendelsesområdet for § 5, nr. 2, (fra 1983-1994), betød, at der var tinglyst overordentlig mange pantsætninger, og dette har i misligholdelsesfasen accentueret spørgsmålet om forholdet til reglerne om fogedretshenvisning i kreditaftalelovens § 30, stk. 1 og 2. Herom henvises til kap. 4 (under 5).

45. Smh. *Lennart Lyngge Andersen*: Lov om kreditaftaler (3. udg. 2001) s. 113. Hvis det i kap. 1 omtalte direktivforslag bliver vedtaget i den nuværende form, bliver en forhandler samtidig "kreditformidler", hvilket bl.a. betyder, at han skal yde rådgivning over for køberen med hensyn til finansieringsdelen.

Der findes kun ganske få trykte sager om kreditaftalelovens § 24, men bestemmelsen anvendes ofte i fogedretterne.

Heller ikke § 31 (forbud mod veksler og andre negotiable dokumenter) eller § 32 eller § 33, stk. 1 (forbud mod cut-off-klausuler og forbrugersens bevarelse af indsigelser) giver anledning til særlige problemer, idet den centrale bestemmelse – den regel der gør “ondt” – er § 33, stk 2, med følgende ordlyd:

»I de tilfælde, der er nævnt i § 5, nr. 2, kan forbrugeren også over for anden kreditor rejse samme pengekrav på grundlag af købet som over for sælgeren. Forbrugeren må dog først sandsynliggøre, at sælgeren ikke opfylder sine forpligtelser, og kravet kan ikke overstige, hvad vedkommende kreditor har modtaget som betaling fra forbrugeren i anledning af købet.«

Kreditaftalelovens §§ 33, stk. 1, fastsætter, at køber mod anden kreditor end sælger kan gøre *indsigelser* gældende, og den følger herved §§ 31-32 til dørs. I *Kreditkøbsbetænkningen* s. 77 f hedder det:

»Bestemmelsen sikrer også, at køberen kan fremsætte indsigelser og krav mod tredjemand i de tilfælde, der er omfattet af lovudkastets § 1, stk. 2, nr. 2.

Et er imidlertid, om køberen kan fremsætte indsigelser mod de krav, som erhververen af kontrakten gør gældende, noget andet og betydeligt mere vidtgående er, om køberen også kan rette direkte *krav*, f. eks. på erstatning på grund af mangler ved det købte eller for skade forvoldt af det købte, mod erhververen (og ikke blot gennem indsigelser afvise dennes krav). Udvalget har kun ment at burde give køberen mulighed for at fremsætte krav, hvis der er tale om et oprindeligt »trepartsforhold« som nævnt i § 1, stk. 2, nr. 2, hvor sælgeren og tredjemand har aftalt at give køberen kredit. For at hindre omgåelse bør tilsvarende dog gælde i relation til den, der har erhvervet fordringen fra en tredjemand, der er omfattet af § 1, stk. 2, nr. 2. I sådanne tilfælde kan køberen over for vedkommende rejse samme *pengekrav* på grundlag af købet som over for sælgeren. Det må herved fremhæves, at selvstændige krav først og fremmest har betydning i de situationer, hvor købet er hævet, og køberen derfor har krav på tilbagebetaling af den erlagte betaling.

Der er udtrykkeligt kun tale om pengekrav, idet det vil være uforholdsmæssigt vanskeligt for tredjemand at honorere andre krav, som f. eks. krav om afhjælpning af mangler på grundlag af sælgerens garanti. I øvrigt bør det nævnes, at en del af de selvstændige pengekrav, der kan blive tale om, vil have til forudsætning, at der forinden forgæves er fremsat et naturakrav. For køberens krav hæfter tredjemand dog kun subsidiært, idet køberen skal sandsynliggøre, at sælgeren ikke opfylder sine forpligtelser over for ham.

Køberen må således godtgøre, at han har opfordret sælgeren til at opfylde forpligtelserne. Det kræves ikke derudover godtgjort, at sælgeren f. eks. på grund af insolvens er ude af stand til at opfylde forpligtelserne.

Tredjemands hæftelse er begrænset, idet det krav, som køberen kan rette imod ham, ikke kan overstige, hvad køber tidligere har betalt vedkommende tredjemand i anledning af købet. Begrænsningen er begrundet i, at tredjemand, der finansierer købet, ellers ville være bragt ud i en væsentlig risiko, der kunne gøre det vanskeligt at etablere ordninger som nævnt i § 1, stk. 2, nr. 2. Tredjemand kan mod køberens krav fremsætte alle de indvendinger, som sælgeren ville kunne gøre gældende, herunder om manglende reklamation.

...«

Vor undersøgelse viser, at § 33, stk. 2, ikke har givet anledning til særlige fortolkningsvanskeligheder i praksis, og der findes vistnok ingen sager, hvor temaet alene har været forståelsen af bestemmelsen. Til gengæld bør det nævnes, at citatet ovenfor afsluttes med ordene: »En sådan forbedring af køberens retsstilling er kun anset for rimelig, når der foreligger en sådan samvirken mellem sælgeren og tredjemand om beskrevet i § 1, stk. 2, nr. 2.« – Dette leder hen til spørgsmålet, om der er klare grænser mellem de to typer trepartsforhold, jf. nærmere ndf.

3.4.2. Efterfølgende trepartsforhold

3.4.2.1. Er der tvivl om anvendelseområdet?

På grundlag af den undersøgte kontraktspraksis kan det konstateres, at de efterfølgende trepartsforhold ofte ikke er så "efterfølgende", som udtrykket sprogligt lægger op til. Det er rigtigt, at retsvirkningerne indtræder efterfølgende i den forstand, at kreditgiver først bliver forpligtet efter købeaftalens indgåelse, men det er centralt for forståelsen, at trepartsforholdet i en række tilfælde er planlagt gennem aftaler mellem sælger og tredjemand, og i nogle tilfælde (formentlig ganske mange) er de så nøje planlagte, at alle relevante dokumenter – *herunder købekontrakten* – er udfærdiget af (eller dog i samarbejde med) tredjemand, der således har kunnet tage højde for den bedst mulige retsstilling.

I Forbrugerklagenævnets praksis⁴⁶ kan der spores mere end en tendens til at vælge klassificeringen "oprindeligt trepartsforhold", formentlig bl.a.

46. Se f. eks. *Juridisk Årbog* 1998, Forbrugerstyrelsen s. 153.

fordi denne subsumption præsumptivt giver forbrugeren en bedre retsstilling men efter forarbejderne til kreditkøbsloven lå det klart, at udvalget arbejdede med to forskellige begreber og tillagde dem forskellige retsvirkninger: I *Betænkning nr. 839/1978 om køb på kredit* s. 5 hedder det, at udvalget bl.a. skulle undersøge de problemer, der kan opstå ved, at sælgeren overdrager sine rettigheder i følge kontrakten til tredjemand. Trepartsforholdene blev nærmere drøftet på s. 40 f og s. 58. Udvalget foretog en samlet behandling af oprindelige og efterfølgende trepartsforhold, og efter at udvalget s. 40 f havde redegjort for sine overvejelser vedrørende lånekøb m.v., henvises der til, at et oprindeligt topartsforhold (sælger og køber) senere kan udvikle sig til et trepartsforhold ved, at sælgerens rettigheder overgår til tredjemand, f. eks. ved transport. Udvalget peger s. 41 på, at

»Både ved oprindelige og efterfølgende trepartsforhold kan der opstå problemer i relation til køberens retsstilling over for tredjemand.«

Og udvalget vendte s. 58 tilbage til dette spørgsmål, hvor man gentog, at topartsforhold kan udvikle sig til trepartforhold, og at

»Et væsentligt led i lovudkastet er at regulere disse »trepartsforhold«, navnlig de oprindelige trepartsforhold [*vor fremhævelse*], og forbedre køberens retsstilling ved at give ham mulighed for at fremsætte indsigelser og krav i anledning af købet, ikke alene mod sælgeren men også mod tredjemand, jfr. herved § 12.«

I bemærkningerne til lovforslaget⁴⁷ pegede Justitsministeren i de almindelige bemærkninger på, at der har været en klar tendens til, at andre kreditkøbsformer end den traditionelle afbetaling har vundet frem. Dette gjaldt navnlig optagelse af banklån. »Navnlig bankerne spiller også en betydelig rolle ved finansieringen af afbetalingskontrakter, idet en meget stor del af afbetalingskontrakterne, især vedrørende biler, diskonteres i banker og bankejede finansieringsselskaber«, hedder det. Bemærkningen fra *Kreditkøbsbetænkningen* s. 58 om overgangen fra to parter til tre parter gentages i sp. 1658, og der tales udtrykkeligt om efterfølgende trepartsforhold. I bemærkningerne til de enkelte bestemmelser hedder det herefter bl.a.:

»Efterfølgende trepartsforhold er ligeledes omtalt ovenfor ... Disse trepartsforhold er dog ikke omfattet af § 1, stk. 2, nr. 2. Sondringen mellem

47. Folketingstidende 1981/82, tillæg A, sp. 1654.

oprindelige og efterfølgende trepartsforhold har især betydning i relation til § 13, stk. 1, [der blev § 12, stk. 1, – vor bemærkning] ... Den form for køberfinansiering i pengeinstitutter, som består i, at pengeinstituttet får transport på afbetalingskontrakten, vil dog være omfattet af loven, fordi afbetalingskontrakten er det. Denne type køberfinansiering er nærmere omtalt i betænkningen s. 282-283. ...«

I bemærkningerne til § 13, som der refereres til ovf., hedder det bl.a.:

»Hvis finansieringen er sket ved, at en tredjemand, f. eks. et pengeinstitut, efter aftale med sælgeren yder køberen et lån til betaling af købesummen, foreligger der et »oprindeligt trepartsforhold«. ...

Salget kan også finansieres ved, at sælgeren efter indgåelsen af købsaftalen diskonterer købekontrakten, f. eks. i et pengeinstitut, dvs. sælger eller pantsætter sin fordring på køberen efter kontrakten til pengeinstituttet. Der foreligger i så fald et »efterfølgende trepartsforhold«. ...«

Det kan lægges til grund, at kreditkøbsloven og siden kreditaftaleloven har opstillet to former for trepartsforhold, og at disse kreditaftaler grundlæggende er karakteriseret ved at være henholdsvis oprindelige og efterfølgende. Denne terminologi betyder ved de oprindelige trepartsforhold sprogligt, at en kreditgiver giver tilsagn om et lån, før der indgås aftale om køb mellem sælger og køber, medens kreditgiver ved de efterfølgende trepartsforhold først kommer ind i billedet, efter at købeaftalen er indgået. Sådan fremstår det for forbrugeren. Som – bl.a. – Forbrugerklagenævnets kendelse⁴⁸ i *Juridisk Årbog 1998*, Forbrugerstyrelsen s. 153 illustrerer, er de efterfølgende trepartsforhold ofte ikke så ”efterfølgende”, som de kan se ud. Trepartsforholdet vil som nævnt ofte være planlagt gennem aftaler mellem sælger og tredjemand, og dette forhold forklarer også hvorfor det dokument, som en køber får forelagt til underskrift(er), både opererer med et kontantforbehold og et ejendomsforbehold. Denne sammenblanding af aftalemæssige begreber, der er modsætninger og ikke kan leve side om side,⁴⁹ finder kun sted 1) fordi dokumentet er præget af tredjemands skrivning og interessevaretagelse – tredjemand er jo på grund af sin vare den stærkeste part – og 2) fordi man reelt først gennem Kreditkøbsudvalgets

48. Kendelsen er omtalt i kap. 3 (under 4.2).

49. Diskussionen i tidens løb er jo netop gået på grænserne mellem (levering på) kontant og (levering på) kredit med udgangspunkt i køberettens udgangspunkt om samtidig udveksling af ydelse mod ydelse.

arbejde fandt ud af, hvad der foregik i finansieringskontraktspraksis, navnlig på bilområdet. Endelig 3) samarbejdet er ikke blevet mindre intensiveret siden kreditkøbslovens gennemførelse.

Se om spørgsmålet *Peter Blok* i *Juristen* 1980 s. 5, *Jacob Nørager-Nielsen* og *Søren Theilgaard*: *Kreditkøb* (1983) s. 35, men se særligt *Børge Dahl* i *Juristen* 1985, navnlig s. 59 f, hvor der også peges på forskellen i retsvirkningerne for de to trepartsforhold: "Indsigelsessiden" er ens, men kreditkøbslovens § 12, stk. 1, 2. pkt., (nu kreditaftalelovens § 33, stk. 2) giver forbrugeren i et oprindeligt trepartsforhold adgang til at rejse samme pengekrav på grundlag af købet som over for sælgeren. *Børge Dahl* peger på, at kategorispørgsmålet ikke er klart løst i betænkningen, men at der i udvalgets bemærkninger henvises til *Preben Hommels* redegørelse i betænkningen s. 282-283.

Efter vor opfattelse er der grund til at støtte *Børge Dahls* opfattelse, hvorefter et oprindeligt trepartsforhold forbliver et oprindeligt trepartsforhold trods en efterfølgende transport, idet meget taler for i den drøftede situation at kategorisere et trepartsforhold som "oprindeligt" trods udgangspunktet i definitionerne og kreditkøbslovens forarbejder. Kreditaftalelovens tekst tvinger ikke til en skarp skelnen mellem de to former, og "omklassificeringsspørgsmålet" har næppe været overvejet til bunds i forarbejderne, hvor vægten blev lagt på retsvirkningerne for de oprindelige trepartsforhold. Det er netop forskellen i retsvirkninger, der fører til resultatet. Det forekommer samtidig at være en vigtig ledetråd i fortolkningen, at trepartsforholdet i en række tilfælde vil være planlagt gennem aftaler (udfærdigelse af dokument(er), provision, eventuel fuldmagt til sælger, således at denne kan foretage kreditvurderingen på tredjemands vegne m.v.) mellem sælger og tredjemand. I virkeligheden synes resultatet klarere end det rene lovfortolkningspørgsmål, der var omtvistet i *U 1995.192 H.*

3.4.2.2. Retsvirkningerne

Man kan ved den nærmere fastlæggelse af retsvirkningerne for begge trepartstyper tage udgangspunkt i nogle forestillinger om, hvad en forbruger vil hævde for at slippe uden om den betalingsforpligtelse, der ligger i kreditaftalen. Forbrugeren kan eksempelvis fremsætte den indsigelse, at bilen *ikke er blevet leveret* (en indsigelse, der kun helt undtagelsesvist optræder), *at der er mangler ved bilen* (mere ofte og *den typiske indsigelse*) eller *at der foreligger en ugyldig aftale* (sjældent). Der er således navnlig grund til at fokusere på mangelssituationen, i meget sjældne tilfælde på de andre indsigelser og helt ekstraordinært vil der være en påstand om, at der foreligger produktansvar o.l.

Såvel sælger som transporthaver er afskåret fra pant i genstanden, jf. kreditaftalelovens § 21. Hvis kreditgiver ønsker *ejendomsforbehold*, kan det kun ske ved at overtage købekontrakten, d.v.s. at forholdet (normalt) bliver et efterfølgende trepartsforhold med dettes retsvirkninger.⁵⁰

Ved de *efterfølgende trepartsforhold* bliver de kontraktmæssige konstellationer – i typetilfældet – følgende:

- et køberetligt forhold mellem sælger og køber i form af en købekontrakt
- hvor sælger fyldestgøres kontant,
- hvor køber samtidig skriver under på et vilkår om, at sælger (straks: tredjemand) har ejendomsforbehold i genstanden
- og hvor købekontrakten transporteres til tredjemand under iagttagelse af denunciationskravet i gældsbrevslovens § 31, stk. 1. I typetilfældet sker transporten til eje, og i overensstemmelse med almindelige regler er det alene rettighedssiden, som overføres ved transporten.⁵¹ Se herved også forarbejderne⁵² til kreditkøbslovens § 12, stk. 3, der i dag er overført til kreditaftalelovens § 32:

»Medens bestemmelserne i stk. 1-2 skal sikre, at køberens rettigheder over for sælgeren også i vidt omfang kan gøres gældende over for tredjemand, der overtager sælgerens rettigheder, tilsigter reglen i stk. 3 at sikre, at køberen under alle omstændigheder bevarer sine rettigheder mod sælgeren. I formueretten er det som regel kun rettigheder – og ikke også forpligtelser – der kan overdrages. Overdrager sælgeren samtlige rettigheder og pligter i henhold til købekontrakten til tredjemand, vil køberen derfor alligevel kunne fastholde sælgeren på pligterne. Formålet med § 12, stk. 3, er at fjerne enhver tvivl om dette spørgsmål. Køberen har måske handlet med den pågældende sælger, netop fordi han skønnede, at denne ville være i stand til at opfylde en sælgers pligter. Det er derfor set ud fra køberens synsvinkel urimeligt, om disse pligter skulle kunne overgå til tredjemand, der navnlig vil have svært ved at afhjælpe mangler ved det købte på grundlag af garantitilsagn.«

50. Samtidig skal kreditgiver respektere de almindelige regler, eksempelvis kravet om mindsteudbetaling i kreditaftalelovens § 34. Veksler o.l. er forbudt ved kreditaftalelovens § 31.

51. Smh. Lennart Lyng Andersen, Peter Møgelvang-Hansen og Niels Ørgaard: Gældsbrevsloven med kommentarer (1997) s. 173.

52. Kreditkøbsbetænkningen s. 79.

Situationen ved en forbrugers *aflevering uden for egen misligholdelse* er, at der ikke foreligger en indsigelse i § 33's forstand. Forbrugeren indvender her, at han har kreditaftaleloven med sig, og det er et "standpunkt", der alene har relation til kreditaftalelovens hovedregel om restfordringens skæbne i misligholdelsessituationen. Vi behandler dette spørgsmål i kap. 4 (under 4.6).

Ved de oprindelige trepartsforhold kan forbrugeren fremsætte køberetlige indsigelser mod tredjemand (med nogle indbyggede køberetlige og processuelle betingelser, herunder af tidsmæssig karakter), og forbrugeren kan »gøre samme pengekrav gældende på grundlag af købet ...« dog kun forlange tilbage, hvad kreditgiver har modtaget fra forbrugeren i anledning af købet. Ved de efterfølgende trepartsforhold giver kreditaftaleloven ikke forbrugeren hjemmel til på samme måde at rette direkte krav mod transporthaver. Til gengæld vil forbrugeren ofte kunne konvertere et sådant krav med henblik på modregning, således at resultatet i det praktiske liv kan blive det samme.

Kapitel 3

Oplysningsreglerne

1. Kort orientering om reglerne

Som nævnt ovenfor er det et bærende element i den ideologi, der har ført til kreditaftaleloven, at køber skal have et så kvalificeret beslutningsgrundlag som muligt. Man søger at undgå overilede, impulsive beslutninger, der hurtigt fortrydes. Dette fører til to krav: Køber skal have nogle oplysninger, der både er informative og dækkende for situationen, og køber skal have oplysningerne, før beslutningen om køb/indgåelse af låneaftale sker. Det første punkt opfyldes i kreditaftalelovens § 8, hvorefter kreditaftalen skal udfærdiges skriftligt og indeholde de oplysninger, der er nævnt i § 9 (der er særlig relevant i kreditkøb, efterom den omfatter kreditaftaler med fast lånebeløb) eller § 10 og i § 14 samt aftalens øvrige væsentlige vilkår. Køberen skal i forbindelse med aftalens indgåelse have en genpart af kreditaftalen. §§ 9-10 og § 14 specificerer – sammen med § 13 om opgørelsen af kreditomkostningerne – de økonomiske og juridiske oplysninger, som sælger/kreditgiver skal give kunden. Samtidig præciseres det, at oplysningerne skal gives »ved indgåelse af en kreditaftale«, d.v.s. at informationen skal være givet på et tidspunkt, hvor køber aftaleretligt (køberetligt) ikke er bundet.

Kravene om oplysningsposter i § 9 er følgende:

- 1) *Lånebeløbet*: Det lånte beløb efter fradrag af stiftelsesomkostninger, kurstab og lignende.
- 2) *Størrelsen af en eventuel udbetaling*.
- 3) *Kreditomkostningerne* angivet som et beløb og opgjort i overensstemmelse med § 13.
- 4) *De årlige omkostninger i procent*: Den samlede pris for kreditten udtrykt i procent pr. år af lånebeløbet og beregnet i overensstemmelse med §§ 16-18.

- 5) *Det samlede beløb, der skal betales:* Summen af lånebeløbet, udbetalingen og kreditomkostningerne.
- 6) *De enkelte ydelser, disses antal og forfaldstid.*
- 7) *Aftalens varighed og betingelserne for dens opsigelse.*

Kreditaftalelovens § 13 indeholder nærmere regler for opgørelsen af *kreditomkostningerne*. § 13, *stk. 1*, fastsætter nok så naturligt, at dette udtryk dækker alle omkostninger, der er forbundet med kreditten, men bestemmelsens egentlige mission ses af *stk. 2*, der undtager visse poster fra oplysningspligten, smh. bogens bilag 1. Navnlig kan misligholdelsesomkostninger holdes udenfor, hvilket er fornuftigt nok, eftersom en sælger ikke har mulighed for at give et fornuftigt estimat. Også eksempelvis leveringsomkostninger og omkostninger ved overførsel af penge (eksempelvis gebyr på et posthus) kan der ses bort fra ved opgørelsen, se dog ndf. under punkt 3.

Lovens høje serviceniveau over for køberne viser sig ved, at de poster, der kan ses bort fra i medfør af § 13, *stk. 2*, skal oplyses efter § 14, hvor det tillige skal oplyses, under hvilke omstændigheder de skal betales. Det gælder dog ikke misligholdelsesomkostninger.

De fleste af de nævnte oplysninger synes det rimeligt at stille krav om, hvis man ønsker at følge det sigte, der er nævnt ovenfor. Den "vigtigste" sammenligningspost (og det centrale instrument i europæiseringen) er *de årlige omkostninger i procent*, smh. § 9, *stk. 1*, nr. 4, og det bestemmes yderligere i § 16, *stk. 2*, at disse omkostninger skal beregnes i overensstemmelse med den matematiske formel, der er optaget som en formel til kreditaftaleloven. Næppe mange vil være i stand til at efterregne disse oplysninger, men hvis alle kreditgivere opfylder § 13, jf. § 9, er de ideologiske forudsætninger i hvert fald opfyldte.

2. Dækker alle forbrugerlån

Kreditaftalelovens krav til sælgeren (kreditgiver) om oplysning om aftalens økonomiske og juridiske forhold omfatter kun forbrugerkreditaftaler, d.v.s.

»kreditaftaler, hvor en erhvervsdrivende (kreditgiveren) yder eller giver tilsagn om at yde kredit som led i sit erhverv, når en anden part (forbrugeren) hovedsagelig handler uden for sit erhverv.«

smh. § 1, stk. 1, og ovf. i kap. 1.

Der findes ikke holdepunkter for, at loven i nogen situation udstrækker informationskravet til erhvervsmæssige kreditaftaler.⁵³

3. Sanktionering

Kreditaftaleloven indeholder i §§ 23-24 de *civilretlige* sanktioner, der indtræder, hvis kreditgiver ikke opfylder lovens oplysningsregler.

§ 23 omfatter kreditaftaler med fast lånebeløb og vil således gælde for praktisk alle kreditkøb på sælgerniveau og i en række trepartsforhold. Bestemmelsen regulerer i *stk. 1* den situation, at kreditomkostningerne ikke er oplyst forskriftsmæssigt (hvor loven dels kræver at alle omkostninger er oplyst, dels at det sker som ét samlet beløb). Loven giver her det incitament til korrekt opfyldelse, at kreditgiver ved overtrædelse højst kan forlange *lånebeløbet* samt en årlig rente af den til enhver tid gældende restgæld, der svarer til Nationalbankens Diskonto med et tillæg på 5%. Reglens henvisning til begrebet lånebeløb, der er defineret i § 9, stk. 1, medfører, at en kreditgiver ved overtrædelse mister eventuelle stiftelsesomkostninger.

Hvis kreditgiver har opgivet de årlige omkostninger i procent for lavt, er oplysningen bindende i den forstand, at der ikke kan kræves højere kreditomkostninger end, hvad der svarer til den oplyste procent, jf. § 23, *stk. 2*, 2. pkt., hvor 1. pkt. præciserer, at forbrugeren ikke kan kræves for yderligere kreditomkostninger end de, der er blevet oplyst. Hvor *stk. 1* er udtryk for et bevidst valg af civilretlig sanktion, er *stk. 2* mere udtryk for, at man gengiver en aftaleretlig hovedregel. Endelig bestemmer *stk. 3*, at de nævnte bestemmelser ikke finder anvendelse, hvis kreditgiver kan godtgøre, at forbrugeren har haft et forsvarligt grundlag for at bedømme kreditomkostningerne.

53. Smh. Lennart Lynge Andersen: Lov om kreditaftaler (3. udg. 2001) s. 281 f med kritik af fogedrettens kendelse i U 2000.993 Ø/2.

§ 23, stk. 1 og 2, kan således føre til, at forbrugerens gæld til kreditgiver bliver formindsket. I så tilfælde bestemmer *stk. 4*, at kreditaftalen løber videre i overensstemmelse med den aftalte afvikling, men således at der foretages afkortning i de sidste ydelser. Denne regel er dog ikke til hinder for, at parterne aftaler noget andet.

§ 23 gælder også i de aftaler, der som nævnt i kap. 2 (under 1.2.4 og 3.3) benævnes *lejekøb*, idet den retlige subsumption netop sker under kreditkøb. Her vil § 23, *stk. 3*, ofte få en mere fremskudt placering end i “normale” kreditaftaler, idet det i lejeaftalen er lagt frem, hvad der skal betales (men ikke i kreditaftalelovens skema og terminologi). Det kan hævdes, at en konsekvent anvendelse af bestemmelsen vil betyde, at en uretmæssig (og uønsket) adfærd herved ikke bliver sanktioneret, men det er blot en del af billedet. Lejekøbsaftalen holder eksempelvis typisk ikke i et konkursbo, idet der sjældent vil være taget et gyldigt ejendomsforbehold.

Kreditaftalelovens § 24 indeholder en særregel for kreditkøb, idet det bestemmes, at den sælger, der ikke har givet oplysninger efter lovens §§ 9-10, i almindelighed ikke kan kræve misligholdelsesomkostninger. Dette gælder såvel i domssager som i fogedsager.

Kreditaftaleloven indeholder også *offentligretlige* sanktioner, smh. §§ 56-57 (straf og frakendelse). Bestemmelserne påberåbes kun yderst sjældent.⁵⁴

4. Problematisering

4.1. Særlige krav i kreditkøb

De oplysninger, der er nævnt ovenfor, skal gives af *kreditgiver*. Efter kreditaftalelovens § 9, *stk. 2*, ligger oplysningspligten i kreditkøb dog hos sælgeren, og dette gælder, hvad enten der foreligger et trepartsforhold eller ej. Sælgeren skal tillige oplyse forbrugerens om *kontantprisen*, d.v.s. den pris, for hvilken tingen ved aftalens indgåelse kunne være købt mod kontant betaling hos sælgeren.

54. Smh. *Juridisk Årbog 1999*, Forbrugerstyrelsen s. 57.

Det må antages, at det ikke er med hensyn til oplysningsreglerne, at de største problemer findes på kredittøbsområdet, hvor erhvervslivet i almindelighed har indrettet sig på lovens informationskrav, og hvor aftalerne med forbrugeren normalt ikke er så sofistikerede, som det kan være tilfældet i de finansielle institutioner. Med lovens formulering siger det sig selv, at købekontrakter, der eksempelvis angiver, at "Oplysninger om årlige omkostninger i procent udleveres gerne på forlangende" ikke opfylder kravene. Oplysningerne skal være præcise, og det tjener ikke noget lødigt formål at søge at komme uden om posterne i § 9, jf. § 13, jf. ovf. om kreditaftalelovens sanktionssystem.

I *U 2000.2162 Ø* havde sælger i købekontrakten skrevet "omkostningsbestemt rente". Dette opfyldte ikke kravet om angivelse af de årlige omkostninger i procent i § 9, stk. 1, nr. 4, hvorfor kreditgiver alene fik procesrente (smh. ovf. om kreditaftalelovens § 24). En kendelse i *U 2002.2741 Ø* fastslår, at den anvendte betegnelse ("kreditomkostninger i %") i et frivilligt forlig ikke opfyldte betingelsen i § 9, stk. 1, nr. 4.

Et punkt, hvor i hvert fald nogle virksomheder har et andet syn end lovgiver er følgende: § 13 fastsætter som nævnt, at omkostninger ved at overføre penge til kreditgiver (pr. giro eller ved post- eller bankanvisning) i almindelighed ikke skal medtages i opgørelsen over kreditomkostninger. I praksis har der været rejst tvivl, om "månedsgæbyrer" o.l., der opkræves ved betaling på andre måder end ved betaling via PBS, er omfattet af § 13, stk. 2, nr. 3. Forbrugerne får udtrykkeligt at vide, at gebyret bortfalder, hvis der sker tilmelding til PBS. Det må antages, at sådanne gebyrer skal oplyses og medregnes i de årlige omkostninger i procent, da forbrugerne netop ikke har den (økonomiske) valgfrihed, der tales om i § 13, stk. 3, se herved også *U 2000.993 Ø/1* og *U 2002.2717 V*. I *Juridisk Årbog 1998*, Forbrugerstyrelsen, s. 34 f, giver Forbrugerombudsmanden – før afsigelsen af de nævnte landsretskendelser – udtryk for en vis tvivl om retsstillingen, men udtalte samtidig, at han fandt det ønskeligt og bedst stemmende med kreditaftalelovens intention og god markedsføringsskik, at vedkommende bank fremover indregnede gebyret i de årlige omkostninger i procent. Udtalelsen vedrørte ikke direkte spørgsmålet om betaling af et "månedsgæbyr", der kunne fravælges ved betaling via PBS.

I utrykt *ØLK af 30. november 2000* (12. afd. kære nr. B-2137-00 m.fl.) skulle der betales et "opkrævningsgebyr" på 25 kr., medmindre betaling af ydelser skete på andre måder end via "Betalingsservice". Forbrugeren valgte imidlertid (i første omgang) at betale via Betalingsservice, således at der ikke opstod spørgsmål om oplysning i henhold til § 9, stk. 1.

Også garanti- og forsikringsomkostninger i forbindelse med långivning (der er omtalt i kreditaftalelovens § 13, stk. 2, nr. 6) rejser tvivl. *Europa-*

Kommissionens forslag af 11. september 2002 (art. 12) søger at løse dette ved, at enhver forsikringspræmie i fremtiden skal medregnes i de samlede kreditomkostninger, hvis forsikringen tegnes ved kreditaftalens indgåelse.

4.2. Tidspunktet for afgivelse af kreditoplysninger

Det ligger fast, at oplysningerne efter kreditaftalelovens § 9 m.v. skal gives, før forbrugeren civilretligt er bundet af købet. Dette har vist sig at give problemer, når der er et nærmere samarbejde mellem sælger og tredje-mand (trepartsforhold), hvor der trods samarbejdet ikke altid sker den fornødne koordination. Forholdet illustreres af *Juridisk Årbog Forbrugerstyrelsen* 1998 s. 153:⁵⁵

En forbruger købte en brugt bil den 16. oktober 1996. Ifølge slutseddel af s.d. – underskrevet af sælger og køber – androg “kontantprisen” 54.600 kr., medens der skulle erlægges en kontantudbetaling på 20.000 kr. Bilen skulle leveres den 18. oktober 1996. Under rubrikken “øvrige aftaler” hed det: »Rest finn ifgl. købekontrakt kr. 1500 pr. måned.«

I en købekontrakt (salg med ejendomsforbehold), der blev underskrevet den 21. oktober 1996, modtog køber oplysninger i henhold til kreditaftalelovens § 9. Købekontrakten var underskrevet af sælger og køber, men købekontraktens øverste hjørne indeholdt oplysning om finansieringsselskabets adresse m.v. Den 25. oktober 1996 meddelte finansieringsselskabet køberen, at købekontrakten var overdraget finansieringsselskabet til eje.

I januar 1997 hævdede køber aftalen p.g.a. mangler ved bilen. Sagen endte ved Forbrugerklagenævnet, hvor køber gjorde gældende, at hun ikke rettidigt havde modtaget oplysninger efter kreditaftaleloven, og at det var sælgers forslag, at købet skulle finansieres gennem vedkommende finansieringsselskab.

Forbrugerklagenævnet fastslog i kendelsen, at køber var berettiget til et forholdsmæssigt afslag, der skønsmæssigt blev fastsat til 6.000 kr. Samtidig blev det lagt til grund, at forbrugeren for sent havde fået oplysninger efter kreditaftalelovens § 9, herunder om kreditomkostningerne. Hun var derfor efter kreditaftalelovens § 23, stk. 1, ikke forpligtet til at betale mere end en rente svarende til diskontoen plus 5 %. Restgælden blev nedsat med de for meget betalte kreditomkostninger, og forbrugeren kunne efter kreditaftalelovens § 33, stk. 1, modregne sit krav på forholdsmæssigt afslag i restgælden.⁵⁶

55. Det er formentlig bl.a. denne sag, der har dannet udgangspunkt for Forbrugerombudsmandens bemærkninger i *Juridisk Årbog* 1999, Forbrugerstyrelsen s. 50. Såvel bilbranchen som Danske Finansieringsselskabers Forening gav her tilsagn om, at praksis ville blive ændret, men dette er formentlig ikke sket.

56. Forbrugerklagenævnet lagde herved til grund, at der forelå et trepartsforhold, smh. ovf. kap. 2.

Sagens retlige problem var således, hvornår oplysningerne efter kreditaftaleloven skal gives, når der er involveret flere parter på kreditorsiden (sælger og finansierende tredjemand). "Normalsituationen" er, at sælger skal give oplysninger, inden købekontrakten underskrives, på samme måde som et pengeinstitut eller et finansieringsselskab skal give oplysningerne, inden forbrugeren skriver under på kreditaftalen eller gælds brevet. Det må – i overensstemmelse med Forbrugerklagenævnets resultat – antages, at samme regel gælder, selv om det ligger klart, at en tredjemand er eller bliver involveret, idet forbrugeren køberetligt vil være bundet ved underskriften på en slutseddel.⁵⁷ Kreditaftaleloven tager således ikke højde for, at der vil være noget papirarbejde og – set med kreditgivers øjne – behov for tid til kreditvurdering i den pågældende situation. Kun hvor sælger direkte betinger sig, at der indgås en bestemt finansiering, er man i en anden situation, idet hverken sælger eller køber er bundet af slutseddelen, før finansieringsforholdene er faldet på plads.

4.3. Mærkning og skiltning med priser. Vildledende prisangivelser ("Rentefri kredit")

4.3.1. Såvel på kreditkøbsområdet som ved forbrugerens direkte kreditaftaler med pengeinstitutter indgår kreditaftaleloven i et ideologisk samarbejde med *lov om mærkning og skiltning med pris m.v.*⁵⁸ Det hedder således i sidstnævnte lovs § 1, at den, der erhvervsmæssigt udbyder varer i detailsalg, ved mærkning, skiltning eller på anden måde, tydeligt skal give oplysninger om prisen på de varer, der udbydes. Dette udfyldes på kreditkøbsområdet af § 2, hvorefter den handlende ved varer, der kan erhverves på kredit, skal give oplysninger om *kontantprisen, kreditomkostningerne angivet som et beløb samt de årlige omkostninger i procent for kreditten*. Prismærkningslovens § 2, stk. 3, henviser med hensyn til beregningen udtrykkeligt til de relevante bestemmelser i kreditaftaleloven.

Lovens oplysningsregler suppleres af bekendtgørelse nr. 1228 af 21. december 1992 om oplysning til forbrugere i ekspeditionslokaler, i annoncer m.v. om renter og andre kreditomkostninger. Se med hensyn til pengeinstitutter bekendtgørelse nr. 902 af 2. november 1992.

57. Se f. eks. *U 1995.24 V*.

58. Lovbekendtgørelse nr. 209 af 28. marts 2000. Loven er med til at gennemføre visse dele af de tidligere omtalte forbrugerkreditdirektiver.

I det tidligere omtalte *forslag af 11. september 2002 til nyt forbrugerdirektiv* foreslås en udvidelse af området for prismærkningsreglerne udvidet. Det hedder i art. 4 (under overskriften "Reklame", at »skal enhver reklame eller ethvert tilbud, der er slået op i forretningslokaler, og som indeholder oplysninger om kreditaftaler, herunder navnlig om debitorrenter, samlede kreditomkostninger i procent og årlige omkostninger i procent, udformes klart og forståeligt under overholdelse af især regler om god forretningsskik. Det skal utvetydeligt fremgå, at oplysningerne har et kommercielt sigte.«

4.3.2. På detailvareområdet finder man – i modsætning til det finansielle marked – sager om såkaldt "rentefri kredit".

Udgangspunktet for bedømmelsen i dansk ret er, at det er tilladt at give kunderne kredit uden at beregne vederlag i form af rente, se herved bl.a. forudsætningen i kreditaftalelovens § 3, stk. 3, nr. 2.⁵⁹ Men dette kræver, at tilbudet om "0-rente" ikke bliver omgået ved betingelser om, at forbrugeren betaler andre ydelser (gebyr, provision e.l.). I så fald vil der foreligge kollision med forbudet mod vildledning i markedsføringslovens § 2,⁶⁰ og forholdet vil stride mod prismærkningsloven og kreditaftaleloven, medmindre der er givet de fornødne økonomiske oplysninger, hvad der sjældent er tilfældet. Det afgørende ved bedømmelsen er således ikke, om forbrugeren skal betale rente eller ej, men om der er forbundet kreditomkostninger med købet af en vare. Reglerne har et anvendelsesområde, der går ud over kreditaftaleloven, idet bl.a. (rene) lejeaftaler er omfattet.

Se hertil *Juridisk Årbog Forbrugerstyrelsen* 1996 s. 55, hvor en annonce for hårde hvidevarer fremhævede 0-rentetilbudet, hvorimod typerne var noget mindre, når det gjaldt et vilkår om, at de månedlige ydelser ville blive tillagt et administrationsgebyr på 20 kr. Forbrugerombudsmanden udtalte, at forholdet var i strid med markedsføringsloven og prismærkningsloven. (Sagen indeholdt samtidig et aspekt om "lejekøb", smh. ovf. i kap. 2). Smh. endvidere *Juridisk Årbog Forbrugerstyrelsen* 1998 s. 56, der vedrørte rentefri kredit i radiobranchen, hvor der skulle betales et månedligt gebyr på 25 kr., uafhængigt af kreditten.

Det seneste eksempel fra det virkelige liv er, at udlejer af hårde hvidevarer, tv m.v. kun oplyste om størrelsen på de månedlige afdrag ved kreditkøb. Da virksomheden lovede Forbrugerstyrelsen at rette for sig, blev der ikke foretaget videre.⁶¹

59. Smh. *Lennart Lynge Andersen*: Lov om kreditaftaler (3. udg. 2001) s. 64 ff.

60. Smh. *Mogens Koktvedgaard*: Lærebog i konkurrenceret (4. udg. 2000) s. 263 ff) og *Erling Borchert* og *Frank Bøggild*: Markedsføringsloven (2001) s. 183 f.

61. Smh. økonomi- og erhvervsministerens besvarelse af 16. oktober 2002 af et udvalgsspørgsmål (Erhvervsudvalget Alm. del – bilag 39).

Den sidstnævnte sag illustrerer tillige, at uanset erkendelsen af, at prisinformation har væsentlig betydning for en forbrugers beslutning om at købe eller optage et lån, er der ikke noget egentligt tilsyn med reglernes overholdelse. Det hedder i et ministersvar bl.a., at »Folketinget forudsatte, at en vis selvjustits inden for brancherne, vågne forbrugere og offentlig information ville være tilstrækkeligt til at sikre overholdelsen af reglerne.«

En forbruger eller anden klager, der finder, at prismærkningsreglerne ikke er blevet iagttaget, er derfor i almindelighed henvist til at gå til politiet, der næppe – i modsætning til Forbrugerstyrelsen – kan siges at have nogen naturlig rolle her.

Misligholdelsesprocessen

1. Kort orientering om reglerne

1.1. Kreditaftalelovens kap. 10 (§§ 34-48) har som overskrift »Køb med ejendomsforbehold«. En nærmere gennemlæsning viser, at kap. 10 snarere kunne være indledt med overskriften "Tilbagebetaling ved køb med ejendomsforbehold", eftersom dette er realiteten med kapitlet. § 34 fastsætter en række krav til et ejendomsforbeholds *gyldighed*,⁶² men herefter indeholder resten af kapitlet en intensiv regulering af *kreditgiverens adgang til fyldestgørelse*, herunder betingelserne for og fremgangsmåden ved tilbagebetalingen. Reglerne gælder umiddelbart for forbrugeraftaler, hvor der er taget ejendomsforbehold, men *dels* kan fogedretten efter § 30 i visse tilfælde henvise en kreditor, der ikke har ejendomsforbehold, til at tage det solgte tilbage under anvendelse af en række regler i kap. 10, *dels* fastsætter § 50, at en række bestemmelser i kap. 10 gælder tilsvarende for erhvervskreditkøb, hvor der er aftalt ejendomsforbehold.

De væsentligste principper uddybes nedenfor, men af oversigtsgrunde nævnes påny følgende: Kreditaftaleloven skal forstås ud fra den synsvinkel, at lovgiver har ønsket at undgå de processuelle virkninger af, at sælger/kreditgiver kan foretage udlæg i den solgte genstand eller i andre af debtors genstande. Lovens udgangspunkt er derfor, at kreditgiver skal tage den solgte genstand tilbage i fogedretten gennem en *tilbagebetalingsforretning*, hvor fogedrettens kontrol navnlig sker gennem, at der skal dokumenteres en række oplysninger, smh. § 38. Der er begrænsninger i de krav, som sælgeren kan indtale under fordringen, og kreditgiver (sælger eller transporthaver) kan kun gøre krav på restfordringen, hvor debitor har lagt hindringer i vejen for tingens tilbagebetaling, smh. §§ 41-42 (ndf. under 4.5). I §§ 45 ff er der en række regler om fremgangsmåden ved tilbagebetaling gennem fogedretten. Endelig indeholder § 48 nogle regler om de tilfælde, hvor tingen afhentes eller tages tilbage uden om fogedretten. Dette gælder såvel tilfælde, hvor kreditgiver egenhændigt tager tingen tilbage

62. Se herom ovf. kap. 2 (under 1.4).

(selvtægtstilfælde) som den situation, hvor kreditgiver og forbruger ved forbrugerens misligholdelse aftaler, at genstanden leveres tilbage til kreditgiver eller det sted, denne anviser, se nærmere ndf. under 4.3.

Endelig behandler vi i teksten de spørgsmål, det rejser, at nogle forbrugere anlægger det synspunkt, at man blot ved at aflevere bilen kan "fortryde" købet og finansieringen.

1.2. Med hensyn til de fagedprocessuelle aspekter henvises til de almindelige fremstillinger. Disse spørgsmål blev ikke særligt overvejet i forbindelse med kreditaftalelovens gennemførelse, og for nogle år siden gav de anledning til en del kæresager ved landsretterne. Denne udvikling er behandlet af *Jørgen Jochimsen* i U 2001 B s. 125-132, hvor det bl.a. hedder:

Forfatteren tager udgangspunkt i retsplejelovens § 488, stk. 1, («oplysninger, der er nødvendige til sagens behandling») og § 489, stk. 1, (retsvirkningerne af manglende oplysninger). Fogedretten har pligt til ex officio at påse, at kreditaftaleloven er iagttaget, og fogedretten har derfor adgang til at indhente oplysninger fra rekvirenten »vedrørende grundlaget for det krav, der gøres gældende«, smh. retsplejelovens § 500, stk. 1, og *Jochimsen* s. 126. § 488, stk. 1, omfatter kun oplysninger, der er omfattet af § 488, stk. 1 (!), hvilket ifølge *Jochimsen* s. 126 betyder, at bestemmelsen – da forarbejderne ikke er særligt klare – må ses i lyset af bestemmelsens forgænger og *U 1925.596 H* («... udelukkende at sigte til saadanne Oplysninger, som maatte være fornødne til Afgørelse af, om det nødvendige Eksekutionsgrundlag er til stede.»⁶³). *Jochimsen* kommenterer ikke tilkomsten af senere lovgivning, f. eks. kreditaftaleloven, men konstaterer s. 127, at 1976-lovens udvidelse af udlægsgrundlaget ikke gav lovgiver anledning til at skærpe kravene til omfanget af de oplysninger, der kan kræves.

På grundlag af retspraksis konkluderer forfatteren s. 128 f., at oplysninger om renteberegning, gebyrers beregning og berettigelse samt dokumentation for, at der er givet kreditoplysninger, ikke er omfattet af § 488, stk. 1. Den praktiske fremgangsmåde anvises s. 131. Det erkendes s. 132, at landsretspraksis ikke er konsistent.

63. F. eks. stempel, forkyndelse o.l.

2. Hvornår foreligger der misligholdelse?

2.1. Betalingsmisligholdelse

Kreditaftaleloven er udtryk for en vidtgående præceptiv forbrugerbeskyttelseslovgivning, specielt i relation til kreditkøb og finansieringen heraf. Som en naturlig konsekvens følger, at den misligholdelse, der skal foreligge fra forbrugerens side, for at retsforholdet kan bringes til ophør, skal være væsentlig.

Udgangspunktet i dansk ret er, at enhver betalingsmisligholdelse er væsentlig. I relation til betalingsmisligholdelse i kreditkøb er væsentlighedskriteriet defineret direkte i kreditaftalelovens § 29. Bestemmelsen definerer således, hvornår en betalingsmisligholdelse er væsentlig, og er udtryk for, at der skal foreligge kvalificeret misligholdelse, før kreditgiver kan gøre misligholdelsesbeføjelser gældende over for køber, herunder specielt tage det solgte tilbage.

Kreditaftalelovens § 29 regulerer *alle* kreditkøb, der er omfattet af loven, uanset om der er taget sikkerhed i det solgte eller ej. Endvidere følger det af kreditaftalelovens § 7, at bestemmelsen er ufravigelig i alle forbrugerforhold og i køb med ejendomsforbehold tillige i erhvervsforhold.

Der er 2 betingelser, der skal være opfyldt, for at betalingsmisligholdelsen er væsentlig (kvalificeret). *For det første* skal køberen være udeblevet med et beløb 30 dage efter forfaldstid, jf. kreditaftalelovens § 29, stk. 1, og *for det andet* kræves det, at en af betingelserne i stk. 2 er opfyldt, nemlig at det forfaldne beløb udgør *enten* 1/10 af det samlede beløb, der skal betales, *eller* hvis der i det forfaldne beløb indgår flere afdrag mindst 1/20 af det samlede beløb, der skal betales, *eller* hele restfordringen.

I relation til finansiering af kreditkøb er det praktiske problem, hvor meget der skal til for, at det forfaldne beløb udgør 1/20 af det samlede beløb, der skal betales, d.v.s. hvor meget der skal til for at betingelsen i § 29, stk. 2, nr. 2, er opfyldt.

Det forfaldne beløb kan defineres som den samlede restance i henhold til købekontrakten, uanset om restancen består af forfaldne ydelser, mora-

renter, gebyrer eller andre skyldige ydelser i henhold til kontrakten, f. eks. skyldige forsikringspræmier, som kreditgiver har betalt for køber.

Det samlede beløb, der skal betales er en henvisning til kreditaftalelovens § 9, stk. 1, nr. 5, og omfatter således summen af lånebeløbet, udbetalingen og kreditomkostningerne – sagt med andre ord den samlede kreditkøbspris.

Ud over at restancen skal udgøre 1/20 af kreditkøbsprisen kræves tillige, at restancen (i praksis den sidste del af denne, der fik den samlede restance op på mere end 1/20 af kreditkøbsprisen) har været forfalden i 30 dage, jf. betingelsen i kreditaftalelovens § 29, stk. 1.

Væsentlighedskravet i § 29 kan med et praktisk eksempel illustreres således:

Kontantpris inkl. udbetaling	kr. 300.000
Samlede kreditomkostninger	kr. 60.000
Det samlede beløb der skal betales	<u>kr. 360.000</u>

Der afvikles over 6 år, med 72 ydelser af kr. 5.000.

Hvis der ses bort fra morarenter, gebyrer m.v., kræves der 4 måneders restancer à kr. 5.000, eller kr. 20.000 for at restancen overstiger 1/20 af det samlede beløb (kr. 18.000). Hertil kommer som nævnt, at restancen (den sidste del), skal have være forfaldet i 30 dage, hvorfor der altså skal være 5 måneders restance, førend væsentlighedskriteriet i § 29 er opfyldt.

Som det fremgår af eksemplet, kan kreditaftalelovens § 29 – afhængig af de aftalte kontraktvilkår herunder specielt løbetiden – være ensbetydende med en udstrakt tidsmæssig beskyttelse af køber. Kreditaftalelovens § 29 afskærer selvsagt ikke kreditgiver fra at inkassere de enkelte ydelser, efterhånden som disse forfalder. I praksis sker dette dog sjældent, fordi en senere tilbagelevering af det solgte som udgangspunkt vil ske til fuld og endelig afgørelse af mellemværendet efter kreditaftalelovens § 41, hvorfor omkostningerne ved en domserhvervelse vil være spildt.

Det er blevet anført,⁶⁴ at indgåelsen af et frivilligt forlig vedrørende restancen er udtryk for novation, der bevirker, at disse ydelser ikke længere kan indgå ved beregningen af, om der foreligger kvalificeret misligholdelse.

64. Smh. Hans Helge Beck Thomsen: Kreditaftaleret (3. udg. 2002) s. 101.

Dette synspunkt er næppe korrekt. Indgåelse af et frivilligt forlig vedrørende restancen kan være nødvendig af hensyn til kreditaftalelovens oplysningsregler og misligholdes forliget, synes der ikke at være noget til hinder for, at kreditgiver kan have taget forbehold for at begære en egentlig tilbagetagelse på basis af ejendomsforbeholdet i henhold til kontrakten.

Dette vil harmonere med lovens motiver (*Betænkning 839/1978 om kredit* s. 80), hvorefter kreditor, når der foreligger kvalificeret misligholdelse, kan modtage delbetaling med forbehold og således fortsætte tilbagetagesforretningen, indtil der er sket fuldstændig àjour-betaling efter kreditaftalelovens § 37. Modsætningsvis må det antages, at en kreditgiver ved at modtage betaling uden forbehold eller indgå et frivilligt forlig uden forbehold, mister retten til at påberåbe sig den aktuelle misligholdelse.

Hvis synspunktet om, at indgåelsen af et frivilligt forlig vedrørende restancen, er udtryk for novation, var korrekt, måtte virkningen formentlig være, at fordringen i henhold til det frivillige forlig bestod efter en senere aflevering af genstanden. I givet fald er der åbnet op for, at kreditgiver kan omgå kreditaftalelovens § 41, hvilket klart vil være i strid med lovens intention.

2.2. Anden misligholdelse

Kreditaftalelovens § 29 regulerer alene betalingsmisligholdelse og ikke andre former for misligholdelse. I relation til andre misligholdelsesformer gælder imidlertid også et væsentlighedskriterium, jf. *Betænkning nr. 839/1978 om køb på kredit* s. 80:

»Bestemmelsen i stk. 1 vedrører alene misligholdelse i relation til køberens betalingspligt. I relation til andre former for misligholdelse gælder formuerettens almindelige misligholdelsesregler, hvilket navnligt vil sige, at misligholdelsen skal være væsentlig, for at kreditor kan hæve handlen....«

Anden misligholdelse (end betalingsmisligholdelse) kan i princippet bestå af hvad som helst, men i relation til bilfinansiering er der navnlig 2 type-tilfælde, der skal omtales nærmere.

2.2.1. Forsikringsmisligholdelse

Stort set alle købekontrakter vedrørende biler opererer med en forpligtelse for køber til at sørge for, at det købte er kaskoforsikret, og i tilknytning hertil får kreditgiver noteret en deklaration hos det valgte kaskoforsikringselskab.⁶⁵

65. Om panthaverdeklaration A og finansieringsdeklaration F henvises i øvrigt til den nærmere omtale i kap. 7.

Et forsikringsselskab, der har noteret en deklaration over for kreditgiver, er forpligtet til at underrette kreditgiver, hvis der sker ændringer i forsikringsdækningen, herunder særligt hvis denne bortfalder, f. eks. på grund af manglende præmiebetaling. Meddelelse herom udsendes først, når selve forsikringsdækningen er ophørt, efter at forsikringstager forgæves er rykket for præmiebetaling.

Så længe der kun foreligger en præmierestance, er dette ikke selvstændig misligholdelsesgrund, idet forsikringsdækningen fortsat består. Når forsikringsdækningen er ophørt på grund af præmierestance, foreligger der en selvstændig misligholdelsesgrund, som kreditgiver kan påberåbe sig uafhængigt af kreditaftalelovens § 29. Dette gælder, uanset om kreditgiver – i forhold til debitor og forsikringsselskabet – har en ret til at betale præmierestance eller ej, idet kreditor ikke har noget pligt hertil. Se om dette spørgsmål i øvrigt kap. 7 (under 3.4.).

Vælger kreditgiver at betale præmien, kan han alene medtage det udlagte beløb ved beregningen af, om der foreligger kvalificeret betalingsmisligholdelse efter kreditaftalelovens § 29. Betales præmien ikke, kan kreditgiver vælge at begynde en tilbagetagelsesforretning over for køber, også selv om kreditgiver fortsat måtte være tidsmæssigt dækket i kraft af deklarationens bestemmelser herom, idet misligholdelse – den manglende kaskodækning – er indtrådt, og denne er væsentlig.

Reetablerer køber senere forsikringsdækningen, således at deklarationen kan noteres påny, følger det af àjour-betalingsbestemmelsen i kreditaftalelovens § 37 eller dennes analogi,⁶⁶ at misligholdelsen er ophørt, og at tilbagetagelsesforretningen herefter ikke længere kan fremmes. Er der i denne situation indtrådt betalingsmisligholdelse – hvilket der typisk vil være allerede på grund af de påløbne omkostninger – kan kreditgiver fastholde tilbagetagelsesforretningen, indtil restancen inkl. omkostninger er betalt i sin helhed. Det følger direkte af kreditaftalelovens § 37, at kreditgiver ikke er forpligtet til at acceptere en *delvis* àjourføring af købekontraktens bestemmelser, men en kreditgiver kan efter almindelige regler om passivitet miste retten til at fastholde den oprindelige misligholdelsesgrund.

Herudover fremgår det af § 37, at der kan foreligge sådanne særlige omstændigheder ved misligholdelsen, at kreditgiver fortsat skal kunne påberåbe

66. Smh. *Betænkning nr. 839/1978 om køb på kredit* s. 80.

sig denne i visse særlige situationer, hvor debitor ellers har rettet for sig. Der er efter forarbejderne navnlig tænkt på situationer, hvor det er givet, at køber vil misligholde påny, men måske kan denne del af bestemmelsen også bruges i nogle af de situationer, der skal omtales i det følgende.

2.2.2. Svigagtige forhold hos køber

Som omtalt ovf. henviser forarbejderne i relation til andre former for misligholdelse til formuerettens almindelige misligholdelsesregler, herunder at misligholdelsen skal være væsentlig, for at kreditgiver kan hæve handlen. Denne henvisning betyder bl.a., at kreditgiver over for køber kan påberåbe sig svigagtige forhold fra dennes side. Har køber afgivet urigtige oplysninger for at opnå finansiering af en købekontrakt, kan transporthaver (kreditgiver) påberåbe sig dette med henblik på at komme i besiddelse af det finansierede så hurtigt som muligt. Har også sælgeren været i god tro, kan der iværksættes en tilbagetagelsesforretning uafhængigt af, om der foreligger anden misligholdelse eller ej. Situationen kan sidestilles med, at der foreligger retlige mangler ved udbetalingen, hvor det i praksis anerkendes, at ejendomsforbeholdet fortsat består, selv om minimumsudbetalingen på 20% ikke er erlagt.⁶⁷

Har også sælgeren været i ond tro, står sagen mere tvivlsom, fordi transporthaver ikke umiddelbart får bedre ret end sælger, der har overdraget sine rettigheder i henhold til kontrakten, jf. kap. 7 ndf. om forhandlerregres. Det er imidlertid vanskeligt at finde grunde til at beskytte den køber, der medvirker til at begå kreditbedrageri over for finansieren.

I praksis kan det være vanskeligt at få politiet til at foretage efterforskning i sådanne sager. Foreligger der tilstrækkelig klarhed til, at en umiddelbar fagedforretning kan gennemføres, må det også i denne situation være muligt for kreditgiver at blive indsat i besiddelse af det solgte, samtidig med at sagen fremmes som en udlægsforretning efter kreditaftalelovens § 41, idet købers svigagtige oplysninger udgør et culpøst forhold, der kan begrunde en restfordring efter denne bestemmelse.

I princippet er denne fremgangsmåde mulig, selv om ejendomsforbeholdet måtte være ugyldigt, f. eks. fordi genstandens værdi er opskrevet i forbindelse med handlen. I kraft af bestemmelsen i kreditaftalelovens § 30,

67. Se for eksempel omtalen i *Lennart Lynge Andersen: Lov om kreditaftaler* (3. udg. 2001) s. 252.

stk. 2, kan fogedretten indsætte kreditgiver i besiddelse af bilen, selv om ejendomsforbeholdet ikke er gyldigt (forudsat at bilen ikke er videresolgt, og at der ikke er præjudicerende rettigheder til hinder), ligesom det også i denne situation er muligt at gøre køber ansvarlig for restfordringen i kraft af kreditaftalelovens § 30, stk. 2, der henviser til kreditaftalelovens § 41.

Sammenfattende må det antages, at der ikke er nogen grund til at beskytte køber i en situation, hvor denne med eller uden forhandlerens viden har optrådt svigagtigt over for kreditgiver og dette gælder, uanset om de svigagtige forhold kommer frem i forbindelse med en allerede indtrådt misligholdelse eller uafhængigt heraf. Det følger direkte af § 37, at hvis der foreligger særlige omstændigheder, er kreditgiver ikke forpligtet til at acceptere åjour-betaling af en allerede indtrådt misligholdelse, og på tilsvarende vis må det gælde, at kreditgiver kan "træde tilbage" fra finansieringsaftalen og gøre misligholdelse gældende, hvis det viser sig, at aftalen fra begyndelsen af er etableret på et urigtigt grundlag.

3. Tilbagetagelse uden om fogedretten

3.1. Inkassoloven

Inkassoloven (lov nr. 319 af 14. maj 1997 med senere ændringer) indeholder i § 13 en bestemmelse, der direkte regulerer al tilbagetagelse af løsøre, herunder løsøre solgt på kredit med eller uden ejendomsforbehold. Ifølge bestemmelsen skal der ved tilbagetagelse af løsøre indhentes et skriftligt samtykke til tilbagetagelsen, og skyldneren skal senest samtidig med tilbagetagelsen have udleveret en kopi af det skriftlige samtykke. Bestemmelsen gælder for al inkassovirksomhed, jf. lovens § 1, stk. 2. Ifølge forarbejderne⁶⁸ skal samtykke foreligge, inden genstanden fjernes fra skyldnerens varetægt og hverken et mundtligt samtykke eller passivitet fra skyldnerens side er tilstrækkeligt. Der stilles derimod ikke krav om, at skyldneren skal orienteres om retsplejelovens eller kreditaftalelovens regler om indenretlig tilbagetagelse, men det forudsættes selvsagt, at tilbagetagelsen er lovlig efter disse regelsæt.⁶⁹

68. Smh. *Peter Arnt Nielsen*: Inkassoloven (1997) s. 94 f.

69. Det er uklart, om det i kap. 1 omtalte direktivforslag fra september 2002 vil medføre, at al tilbagetagelse i fremtiden skal ske gennem fogedretterne. I hvert fald forslagets tekst kunne tyde herpå.

Inkassolovens samtykkekrav må derfor tages som udtryk for en ren formalitetsbetingelse, der ikke har nogen retsvirkning i forholdet mellem kreditgiver og skyldneren, bortset fra at kreditgiver kun vanskeligt kan beskyldes for selvtægt, hvis der foreligger en skriftlig afleveringserklæring.

Af forarbejderne til inkassoloven fremgår tillige, at man overvejede at afskaffe al udenretlig tilbagebetaling, således at tilbagebetaling efter kreditaftalelovens regler kun skulle kunne ske med fogedrettens bistand. Imidlertid frygtede man, at et forbud mod udenretlig tilbagebetaling ville forøge selvtægtstilfældene, ligesom tanken blev frafaldet af procesøkonomiske årsager. Dette indebærer, at inkassoloven ikke indeholder nogen begrænsning i adgangen til at aftale udenretlige tilbagebetalinger og at disse fortsat reguleres af kreditaftalelovens § 48, stk. 2.

3.2. Kreditaftalelovens § 48

En udenretlig tilbagelevering af bilen kan i juridisk henseende finde sted på 3 måder:

- Selvtægt – reguleret af kreditaftalelovens § 48, stk. 1,
- aftale om tilbagebetaling/tilbagelevering – reguleret af kreditaftalelovens § 48, stk. 2,
- skyldneren opgiver det købte/tilbageleverer dette ensidigt (d.v.s. uden aftale med kreditgiver herom).

Den sidstnævnte situation er ikke direkte nævnt i kreditaftaleloven, men en ensidig handling fra debtors side kan selvsagt ikke forringe kreditgivers retsstilling. I denne situation står det kreditgiver frit for at forsøge at indgå en aftale med debitor om udenretlig aflevering, eller begynde/fortsætte en fogedsag mod debitor eventuelt med henblik på at gøre en restfordring gældende efter kreditaftalelovens § 41. Dette synes også forudsat i motiverne.⁷⁰

70. Smh. Betænkning nr. 839/1978 om køb på kredit s. 105.

Kreditgiver bør sikre sig bevis for, at debitor ensidigt har opgivet det købte, idet kreditgiver ellers risikerer senere at blive mødt med en selvtægtsindsigelse. Verserer sagen allerede i fogedretten, bør fogedretten underrettes om, at kreditgiver har taget det købte (opgivne) i sin besiddelse med henblik på at opbevare dette, indtil den formelle tilbagetagelse kan finde sted.

3.2.1. Selvtægt – kreditaftalelovens § 48, stk. 1

Ifølge kreditaftalelovens § 48, stk. 1, skal fogedretten afvise en fogedforretning i anledning af købet eller tilbagetagelsen, hvis kreditor forud herfor ved selvtægt har sat sig i besiddelse af det solgte. Undtagelse gøres dog, hvis der foreligger »særlige omstændigheder« eller kreditor efter tilbagetagelsen har erhvervet »et særligt retsgrundlag«. Med enkelte sproglige ændringer er kreditaftalelovens § 48 identisk med kreditkøbslovens § 31, og de væsentligste fortolkningsbidrag til bestemmelsen findes i forarbejderne til kreditkøbsloven.⁷¹

Et væsentligt sigte med kreditkøbsloven var netop at begrænse omfanget af selvtægt, og dette er tilsyneladende lykkedes, idet der ikke findes megen praksis vedrørende forståelsen af § 48, stk. 1, herunder specielt forståelsen af de 2 undtagelsesbestemmelser. Essensen af § 48, stk. 1 er, at fogedretten skal afvise enhver fogedforretning – når der er tale om en forudgående selvtægt – og dette gælder også fogedforretninger vedrørende aflevering af registreringsattest, nøgler m.v. Kreditor kan således bringe sig selv i en situation, hvor han ikke har mulighed for at realisere den ”tilbagetagne” bil. Dette gælder, uanset om den udøvede selvtægt har været lovlig eller ej, idet kreditaftalelovens § 48, stk. 1, ikke sondrer imellem disse situationer.

Dette udgangspunkt kan imidlertid fraviges i to situationer, *dels* hvis der er erhvervet et særligt retsgrundlag efter tilbagetagelsen, *dels* hvis der foreligger særlige omstændigheder. Den førstnævnte situation vil ikke blive omtalt nærmere her, idet denne forudsætter en forudgående domserhvervelse.

Derimod er det nærliggende, at der vil komme sager om, hvornår der foreligger særlige omstændigheder i den forstand, kreditaftalelovens § 48, stk. 1, angiver. Baggrunden herfor er, at politiet i stadigt større omfang er tilbageholdende med at indlede efterforskning (foretage efterlysning af bi-

71. Smh. navnlig *Betænkning nr. 839/1978 om køb på kredit* s. 44 f. 105 og 122 samt *Folketings-tidende 1981/82, tillæg A*, sp. 1722-1724.

ler), i tilfælde, hvor der er en klar indikation af, at debitor har haft forsæt til at begå kreditbedrageri over for kreditgiver. Formodningen herom vil navnlig bestå, hvis debitor fra starten af misligholder samtlige sine forpligtelser i henhold til kontrakten, f. eks. både betalingsforpligtelsen og pligten til at holde det købte kaskoforsikret. Det samme gælder, hvis der er afgivet urigtige oplysninger om debtors økonomiske eller personlige forhold forud for, at kreditgiver har afgivet sit finansieringstilsagn.

Lykkes det ikke at få politiet til at efterlyse bilen i denne situation og er det ikke muligt at gennemføre en fogedsag over for debitor med henblik på at få bilen efterlyst via fogedretten, stilles kreditgiver i en ganske umulig situation. Situationen opfordrer til selvtægt, idet kreditor efterlades i et retligt vakuum. Den nuværende efterlysningspraksis lader således kreditgiver i stikken, smh. *U 2000.1850 V* og kritikken ndf. (under 4.3.3).

3.2.2. Aftale om tilbagebetaling/tilbagelevering – kreditaftalelovens §48, stk. 2

I modsætning til §48, stk. 1, regulerer kreditaftalelovens §48, stk. 2, de tilfælde, hvor afleveringen af bilen er sket på basis af en forudgående aftale herom mellem kreditgiver og debitor. §48, stk. 2, regulerer også mundtlige eller stiltiende aftaler – der foreligger således ikke selvtægt efter stk. 1 – men i så fald er der tale om en overtrædelse af inkassoloven §13, hvorefter skyldnerens samtykke skal være skriftligt, jf. ovf. under 3.1.

§48, stk. 2, skal ses i sammenhæng med hovedreglen i §41, hvorefter forbrugerens tilbagelevering af en bil i fogedretten som udgangspunkt sker til fuld og endelig afgørelse af mellemværendet. Det er således alene fogedretten, der kan tilkende kreditor en restfordring efter §41, når særlige omstændigheder taler herfor. For at denne regel ikke skal kunne omgås, må konsekvensen være, at der ej heller kan indgås nogen udenretlig aftale om en restfordring, og dette princip fastslås i §48, stk. 2, første punktum. §48, stk. 2, andet punktum, indeholder den nærmest selvfølgelige regel, at hvis der foreligger *selvtægt*, kan kreditor heller ikke på andet grundlag gøre yderligere krav gældende mod debitor, medmindre der foreligger særlige omstændigheder. Sidste del af bestemmelsen vil ikke blive omtalt nærmere her.

I denne sammenhæng er særligt bestemmelsen i §48, stk. 2, første punktum, relevant, herunder hvad der menes med “forbrugerens misligholdelse”, og såfremt denne betingelse er opfyldt, hvilken form for “aftale,” det er tilladt at indgå med forbrugeren.

I relation til fortolkningen af begrebet *forbrugers misligholdelse* følger det af forarbejderne⁷², at det er muligt at aftale en restfordring i de situationer, hvor tilbagelevering ikke sker på grund af misligholdelse, men for eksempel i forbindelse med bilskifte. Bestemmelsen synes således at forudsætte, at der skal foreligge en reel misligholdessituation, smh. 2 utrykte byretsafgørelser, der er under anke til Vestre Landsret.⁷³ De to afgørelser fastslår, at kreditaftalelovens § 48 ikke regulerer aflevering af det købte, når der ikke foreligger misligholdelse. Dommene, hvis resultat kan tiltrædes, efterlader en række tvivlsspørgsmål i relation til, hvorledes man skal forholde sig ved en forbrugers *bevidste* misligholdelse, jf. herved omtalen af begrebet “økonomisk spekulation” ndf. under afsnit 4.6. En forbruger bør ikke opnå en bedre retsstilling via en bevidst misligholdelse, da man herved ad bagvejen indfører den fortrydelsesret, som netop ikke blev indført med kredittøbsloven, jf. *Kredittøbsbetænkningen* s. 67 f. *Kredittøbsbetænkningen* s. 94 synes også at forudsætte, at der skal være tale om reel misligholdelse:

»Betænkning om køb på afbetaling (1950), page 44 samt Illum U 1964 B, p. 113 var betænkelig ved en generel regel om, at kreditor skulle tage det solgte tilbage i tilfælde af misligholdelse, da dette kan siges at indebære en ret for køberen til når som helst at hæve købet (fortrydelsesret). Hertil må dog siges, at der næppe er grund til at tro, at ejendomsforbeholdskøberne bevidst gennem misligholdelse i et større omfang vil søge at træde tilbage fra købene.«

Udviklingen har utvivlsomt overhalet udvalgets forudsigelser. Med støtte i motiverne må gælde, at det hverken bør være muligt for kreditgiver eller debitor at omgå kreditaftalelovens regler, og at en bevidst misligholdelse fra debtors side vil være udtryk for en omgåelse. Man må således gå ud fra, at ordet “misligholdelse” i kreditaftalelovens § 48, stk. 2, som minimum forudsætter, at forbrugeren befinder sig i en reel økonomisk trangssituation.

Det andet led i § 48, stk. 2, er ordet *aftale*. En stram fortolkning af teksten fører til, at der ikke kan indgås nogen form for aftale med debitor i forbindelse med en udenretlig aflevering, der kan indebære yderligere forpligtelser for denne. Dette har imidlertid ikke været intentionen med

72. *Folketings Tidende*, 1981/82, tillæg A, sp. 1722-1724.

73. Utrykt dom af 5. april 2002, *Retten i Århus* (9. afd. BS-9-5662/2001) og utrykt dom af 20. juni 2002, *Retten i Varde* (BS 875/2001). Afgørelserne er omtalt af Hans Helge Beck Thomsen i *Fuld-mægtigen* 2002 s. 51 f og 87 f. Se også U 2002.2368 Ø, omtalt ndf. under 4.6.

bestemmelsen, jf. *Folketingstidende 1981/82, tillæg A*, sp. 1722 ff, der bl.a. indeholder følgende bemærkninger:

»Bestemmelsen afskærer ikke kreditor fra i forbindelse med en aftale om en udenretlig tilbagebetaling, at tage forbehold om at begære en formel indsættelsesforretning og i forbindelse hermed – i det omfang det er muligt efter § 28, stk. 2 – at gøre en eventuel restfordring gældende.«

Disse forarbejder er blevet fulgt af de to landsretter i 2 utrykte afgørelser⁷⁴, der begge frifinder forbrugeren for yderligere krav, men hvor der i præmisserne henvises til, at der ikke i forbindelse med den udenretlige aflevering er taget forbehold om at begære en formel indsættelsesforretning og i forbindelse hermed en opgørelse af det økonomiske mellemværende mellem parterne. Er der modsætningsvist taget et forbehold, kan kreditgiver efterfølgende gennemføre en egentlig tilbagebetalingsforretning, men denne bør søges fremmet mest muligt.

Kreditaftalelovens § 48, stk. 2, må fortolkes i lyset heraf, således at det er muligt at tage forbehold om at begære en formel tilbagebetaling i fogedretten og i den forbindelse få opgjort det økonomiske mellemværende mellem parterne, men at det i øvrigt ikke er muligt at indgå andre former for aftaler med debitor, herunder aftaler om at debitor skal hæfte for restfordringen, endsige størrelsen af en sådan hæftelse. Det er kun fogedretten (domstolene), der kan tilkende kreditgiver en restfordring og dette kan altså også ske, hvis kreditgiver på tilstrækkelig klar måde har forbeholdt sig retten hertil i forbindelse med en udenretlig aflevering. Om betingelserne for at få tilkendt en restfordring efter kreditaftalelovens § 41 henvises i øvrigt til fremstillingen ndf. under afsnit 4.5.

4. Tilbagebetaling gennem fogedretten

4.1. Umiddelbar fogedforretning – regelgrundlaget

Tilbagebetaling af løsøre solgt på kredit med ejendomsforbehold sker ved en umiddelbar fogedforretning. Reglerne herom findes i retsplejelovens

⁷⁴. Se utrykt VLK af 25. februar 1999 (6. afd. VL B-2962-98) samt utrykt ØLK af 8. januar 2002 (21. afdeling nr. B-3692-01).

kapitel 55 (§§ 596-600) og i kraft af reglen i § 598, stk. 2, finder en lang række af de for udlægsforretninger gældende regler tillige anvendelse.

Reglerne i retsplejeloven suppleres med enkelte bestemmelser i kreditaftaleloven, særligt §§ 45-47. Kreditaftalelovens § 45 indeholder således en række formkrav til selve tilbagetagelsesbegæringen og en henvisning til retsplejelovens værnetingsregler samt reglerne om parternes mødepligt m.v. Kreditaftalelovens § 46 indeholder en fakultativ adgang for fogedretten til at udsætte en tilbagetagelsesforretning i indtil 4 måneder, hvis det må antages at forbrugeren er kommet i forbigående økonomiske vanskeligheder og kreditors sikkerhed ikke kommer i fare ved udsættelsen. Fogedretten kan fastsætte vilkår for udsættelsen og til enhver tid bestemme, at forretningen skal fremmes, hvis forbrugers forhold giver anledning dertil. Bestemmelsen er ikke ofte benyttet i praksis. Kreditaftalelovens § 47 indeholder en række bestemmelser om fogedrettens værdiansættelse af det solgte og skal ses i sammenhæng med kreditaftalelovens § 39 om, hvilke principper, der skal lægges til grund ved værdiansættelsen.

Vor fremstilling gælder som tidligere nævnt køb af løsøre, men på grundlag af de praktiske erfaringer vil der i det følgende blive eksemplificeret ved nogle af de særlige problemstillinger, der gør sig gældende ved tilbagetagelse af biler finansieret ved transport af købekontrakt.

4.2. Vurderingsprincipper – kreditaftalelovens § 39

Ved tilbagetagelse af det solgte skal forbrugeren godskrives det solgtes værdi, og dette fastslås da også i kreditaftalelovens § 39 stk. 1. Definitionen af det solgtes værdi er indeholdt i kreditaftalelovens § 39, stk. 2, der er sålydende:

»Ved det solgtes værdi forstås det beløb, som sælgeren kan opnå ved at sælge tingen på hensigtsmæssig måde, eventuelt efter en rimelig istandsættelse.«

Bestemmelsen giver anledning til problemer i praksis. Dette skyldes blandt andet, at det i den juridiske teori har været hævdet, at bestemmelsen skal forstås således, at det som udgangspunkt er forhandlerens udsalgspris – uden fradrag af nogen art – der skal lægges til grund. Efter denne opfattelse,

skal udsalgsprisen alene reduceres, hvis det er nødvendigt at afholde en række ekstraordinære istandsættelsesudgifter for at effektuere salget. Denne opfattelse kan ikke antages at være holdbar.

Bestemmelsen i kreditaftalelovens § 39, stk. 2, går tilbage til afbetalingslovens § 3, med den eneste ændring, at afbetalingslovens formulering "indvinde" blev ændret til "opnå" i forbindelse med kreditkøbsloven. Hermed har der ikke været tilsigtet nogen realitetsændring, smh. *Kreditkøbsbetænkningen* s. 45 f og *Jens Anker Andersen m.fl.: Kreditkøbsloven* s. 280. Af betænkningen fremgår det endvidere, at et af formålene med vurderingsreglerne i forslaget (kreditkøbslovens § 28, svarende til kreditaftalelovens § 47) er at skabe sikkerhed for, at værdifastsættelsen i fogedretten sker på betryggende vis. Samtidig anføres det på s. 45:

»Ved det økonomiske opgør mellem parterne, skal det solgtes værdi ved tilbagetagelsen *som hidtil* regnes køberen til gode, jf. lovudkastets § 26.«

Formuleringen "som hidtil" viser, at der ikke er tilsigtet nogen realitetsændring i de vurderingsprincipper, der skal benyttes, og praksis under afbetalingsloven er således fortsat retningsgivende på dette punkt. Denne praksis er kort omtalt i Betænkningen s. 15:

»Det fremgår endvidere af bemærkningerne, at det med ordet "indvinde" har været hensigten at udtrykke, at der ved vurderingen skal ses bort fra sælgerens avance ved videresalget, men at sælgerens eventuelle udgifter til reparation m.v. må fradrages på samme måde som hans specielle omkostninger ved salget, for eksempel transportudgifter. Sælgeren kan efter praksis medregne salgsomkostninger ved videresalget. I automobilbranchen ansættes disse omkostninger normalt til 7,5% af automobilhandlens værdi. Ved ordene "eventuelt" og "rimelig" understreges, at istandsættelse ikke skal finde sted i alle tilfælde, for eksempel i almindelighed ikke hvis sælgeren ikke selv har værksted, eller hvis reparationen er for omfattende.«

Det savner derfor holdepunkter, når sidste del af § 39, stk. 2, "eventuelt efter en rimelig istandsættelse" er blevet tolket således, at det alene er ekstraordinære istandsættelsesudgifter, der kan fratrækkes. Formålet med denne del af bestemmelsen har alene været at præcisere, at istandsættelsen ikke altid skal finde sted, for eksempel hvis reparationen er for omfattende eller sælger ikke har værksted. Samtidig gælder dog, at overdragelsen af rettighederne i henhold til købekontrakten til tredjemand ikke fører til,

at der skal benyttes andre vurderingsprincipper, jf. herved udtrykkeligt *Kreditkøbsbetænkningen* s. 96.

Essensen af kreditaftalelovens § 39, stk. 2 er, at der skal ses bort fra forhandlerens videresalgssavance, hvorimod forhandleren er berettiget til at fratrække samtlige omkostninger ved såvel tilbagetagelsen som ved det senere videresalg. Sagt med andre ord er det vurderingsprincip, der skal benyttes, i virkeligheden forhandlerens indkøbspris med tillæg af den forventede videresalgssavance. Det fremgår endvidere, at det alene er nettoavancen som debitor skal godskrives, idet forhandleren kan foretage fradrag for de forventede videresalgsmkostninger. I en udtalelse af 18. december 2000 har Danmarks Automobilhandler Forening' brugtprisudvalg oplyst, at de direkte videresalgsmkostninger gennemsnitligt vil kunne ansættes til 7,5% + moms af videresalgsprisen, dog minimum kr. 5.000. Den eventuelle moms, som forhandleren skal erlægge i forbindelse med videresalget, er naturligvis også en omkostning, som debitor ikke skal godskrives, jf. herved princippet i *U 1989.864 V*. Med hensyn til omkostningerne ved tilbagetagelsen fremgår det af Betænkningen s. 15 f, at dette også omfatter udgifter til afhentning og transport og efter kreditkøbslovens vedtagelse også kreditgivers inkassoomkostninger ved tilbagetagelsen, jf. herved Betænkningen s. 88-89 og nu den udtrykkelige regel i kreditaftalelovens § 38.

Afgørelsen *U 2001.460 V* tiltræder disse synspunkter med følgende præmisser:

»Af de grunde kærende har anført, kan de særlige omkostninger, som er forbundet med sælgers salg af genstanden, fratrækkes det beløb, som kærende skal afregne til køber eller anden rettighedshaver i forbindelse med tilbagetagelse af genstanden. Fogedrettens beslutning af 10.07.2000 ophæves og sagen hjemvises derfor til fogedretten med henblik på, at det afklares, hvilke udgifter sælger må påregne at afholde til klargøring af bilen og eventuelle momsspørgsmål samt eventuelle særlige salgsmkostninger, således at det kan beregnes, hvilket beløb kærende skal udrede til anden rettighedshaver.«

Det kan undre, at fogedretspraksis på trods af denne klare afgørelse fortsat er uensartet, men dette kan måske skyldes, at enkelte dele af teorien holder fast i en (modificeret?) uholdbar opfattelse af kreditaftalelovens § 39, stk. 2.⁷⁵

Afgørelsen *U 2001.460 V* fastslår i øvrigt, at prøvelsen af, om der er benyttet et rigtigt vurderingsprincip, skal ske ved kære og ikke ved at begære omvurdering efter kreditaftalelovens § 47, stk. 2 og 3.

75. Se f. eks. *Hans Helge Beck Thomsen: Kreditaftaleret* (3. udg. 2002) s. 180.

Det brugt vognskatalog som Danmarks Automobilhandler Forening udgiver hvert år, har gennem mange år indeholdt et eksempel på, hvorledes en brugt vogn prisfastsættes:

Beregning af kalkuleret salgspris og kalkuleret indkøbspris i henhold til Danmarks Automobilforhandler Forenings eksempel

Anslået salgsværdi i salgsklargjort stand:

Køretøjets anslåede salgsværdi inkl. moms, såfremt det havde været i normal vedligehold og salgsklargjort stand (efter princippet i DAFs brugtbilkatalog)
 + tillæg for eventuelt ekstraudstyr eller ekstra kvalitet _____

I alt

...

– særlig værdiforringende forhold (tidligere krævende brug og lignende)
 +/- afvigende kilometertal _____

Kalkuleret salgspris

Nødvendige reparationer for at bringe køretøjet i normal vedligehold og salgsklargjort stand:

Klargøring

Mekanisk
 Maler
 Pladearbejde
 Dæk
 Glas
 Polering
 Indvendig
 Service
 I alt
 + moms 25%

Kalkulerede salgsmkostninger, andel i fællesomkostninger, garanti etc.

Anslået avance
 I alt
 + moms 25%

Kalkuleret indkøbspris

Skemaet anvendes flere steder som hjælpemiddel i de situationer, hvor fogedretten ønsker at gøre brug af sagkyndig bistand i forbindelse med værdiansættelsen. Som anført ovenfor er det vurderingsprincip, der er indeholdt i § 39, i princippet indkøbsprisen med tillæg af den rene forhandleravance (ekskl. moms). Vurderingssummen kan således udledes direkte af skemaet, der i øvrigt må siges at være noget mere let forståelig for den sagkyndige, end de fremsendelsesskrivelser, som flere fogedretter benytter i dag. I relation til posten “eventuelt særligt værdiforringende forhold”, bør skemaet dog suppleres med en opfordring til den sagkyndige om nærmere at redegøre om baggrunden for, at der foreligger et særligt værdiforringende forhold, idet oplysningen herom kan være afgørende for, om der er grundlag for at tilkende en restfordring efter kreditaftalelovens § 41. Allerede *Kreditkøbsbetænkningen* s. 111 omtalte muligheden af at benytte priskataloger ved værdiansættelsen.

4.3. Formel ctr. materiel indsættelse i besiddelse af det solgte

I praksis er det ofte forekommende, at der ikke finder nogen sagkyndig vurdering sted, fordi der ikke er tvivl om, at bilen er mindre værd end restgælden og denne derfor skal gå tilbage til fuld og endelig afgørelse af mellemværendet. En anden grund til, at vurdering ikke finder sted, kan være, at det solgte ikke forefindes hos køber og det er nogle af disse situationer, der behandles i det følgende.

4.3.1. Videresalgssituationen m.v.

Har køberen uberettiget videresolgt det købte, består ejendomsforbeholdet fortsat og vil – i hvert fald efter Bilbogens indførelse – kun meget sjældent kunne ekstinkveres. Selv denne vindikationsadgang behøver kreditgiver ikke at sætte fogedsagen i bero på, smh. *Kreditkøbsbetænkningen* s. 100 f. Der er ikke noget hensyn at tage til debitor, der har handlet uberettiget,⁷⁶ og virkningen bliver i praksis, at debitor hæfter for den fulde restfordring, idet kravet ifølge købekontrakten alene skal reduceres med den værdi, det købte indbringer ved vindikation. I denne misligholdelses-situation finder vurderingsreglerne således ikke anvendelse. Samtidig

76. En utrykt ØLK af 22. november 2002 (2. afd. nr. B-2657-02) afviste at foretage udlæg i skyldnere-ns øvrige effekter, uanset at det meste af genstanden – en computer – var videresolgt. Ejendomsforbeholdet i genstanden var ugyldigt på grund af for lille udbetaling. Fogedretten havde behandlet sagen efter kreditaftalelovens § 30, stk. 2. Sagen er omtalt i Fuldmægtigen 2003 s. 21.

med at kreditgiver fremmer sagen i fogedretten som en udlægsforretning efter kreditaftalelovens § 42, stk. 2, bør kreditgiver anmode om at blive formelt indsat i besiddelsen af bilen, idet dette giver mulighed for senere – om nødvendigt – at begære bilen efterlyst, jf. ndf. under punkt 4.3.2.

Trods de klare forarbejder til loven har fogedretspraksis ikke været ensartet. Dette skyldes måske afgørelsen *U 1999.1441 V*, der er fulgt op af en utrykt afgørelse i 2002.⁷⁷ I begge sager frifandtes debitor for krav efter kreditaftalelovens § 42, stk. 2, og man må gå ud fra, at Vestre Landsret i begge sager har lagt til grund, at der ikke forelå nogen reel videresalgssituation. I den utrykte afgørelse fra 2002 er det dog også udtrykkeligt fremhævet, at det forhold, at bilen var omregistreret til tredjemand (faderen), ikke var nok til at bringe § 42, stk. 2, i anvendelse, når debitor var i stand til at aflevere bilen 4 dage efter det første fogedretsmøde.

Ved en utrykt *ØLK af 16. oktober 2002* (9. afd. B – 2724/2002) har landsretten fastslået, at udlægsforretningen og vindikationssagen kan gennemføres uafhængigt af hinanden, når der foreligger et reelt videresalg.

Debitor (D) havde – som proformakøber for sin søn – fået finansieret en bil på en forbrugerkøbekontrakt hos et finansieringsselskab (F). Sønnen videresolgte senere bilen til K2. F blev bekendt hermed og indledte samtidig en fogedforretning over for både D og K2, idet sidstnævnte nægtede at udlevere bilen frivilligt. Over for D blev der nedlagt påstand om, at F formelt skulle indsættes i besiddelsen af bilen, og at sagen skulle fremmes som en udlægsforretning efter kreditaftalelovens § 42, stk. 2. Fogedretten frifandt D for begge påstande, men dømte samtidig K2 til at udlevere bilen. For Landsretten fik F medhold i begge påstande med følgende præmisser:

»Indledningsvis bemærkes, at kærende findes at have en retlig interesse i at få fogedrettens retlige konstatering af, at betingelserne for kærendes tilbagebetaling af det solgte i forhold til indkærede er opfyldt, selv om indkærede ikke fysisk var i besiddelse af bilen, og uanset om der gives kærende medhold i påstanden om udlæg for restkravet. En sådan formel tilbagebetaling er således det retlige grundlag for det besiddelseskrav i forhold til K2, som blev fastslået af fogedretten i den kærede kendelse. Landsretten tager derfor kærendes principale påstand for landsretten til følge i forhold til kærendes påstand 2 i fogedretten.

77. Se kendelse af 31. maj 2002 i sag *VL B nr. 0701/2002*, omtalt i *Fuldsmægtigen 2002* s. 101.

Det fremgår af kreditaftalelovens § 42, stk. 2, at kreditor kan foretage udlæg for sit tilgodehavende hos forbrugeren, hvis det solgte ikke kan findes under tilbagemtagelsesforretningen.

Af forarbejderne til den tilsvarende bestemmelse i den tidligere Kreditkøbslovs § 27, stk. 3, 2. pkt., (jf. Betænkning nr. 839/1978 om køb på kredit, side 100-101) fremgår, at bestemmelsen finder anvendelse, hvis køberen ulovligt har videresolgt det købte, selv om det er muligt for kreditor at vindicere det købte hos tredjemand, idet dog kreditors tilgodehavende må reduceres med det købtes værdi ved vindikationen.

Som kontraktpart i forhold til kærrende, må indkærede bære risikoen for, at indkæredes søn i strid med kærrendes ejendomsforbehold videresolgte bilen.

Herefter – og idet der ikke findes grundlag for at give indkærede en anden retsstilling, fordi kærrendes vindikationskrav gennemføres samtidig med tilbagemtagelsesforretningen i forhold til indkærede – tager Landsretten også kærrendes principale påstand til følge i forhold til kærrendes påstand 3 i fogedretten.«

Kreditgiver kan således forfølge sine rettigheder vedrørende ejendomsforbeholdet uafhængigt af, om sagen fremmes som en udlægsforretning efter § 42, stk. 2, og kreditgiver har tillige krav på at blive formelt indsat i besiddelse af det købte i forhold til den oprindelige debitor. Det sidstnævnte er ikke nogen betingelse for at gennemføre vindikationskravet over for den nye ejer,⁷⁸ men kan i øvrigt have betydning i anden sammenhæng, jf. ndf. under punkt 4.3.3.

4.3.2. Det købte er bortkommet eller gået til grunde.

Oplyses det i fogedretten, at det købte er bortkommet eller gået til grunde, kan kreditgiver også benytte fremgangsmåden under punkt 4.3.1 og kombinere udlægsforretningen med en formel indsættelse. Dette gælder specielt, hvis oplysningen om bortkomsten eller ødelæggelsen ikke er dokumenterbar. Oplyses det at bilen er totalskadet – uden at der er kasko-dækning herfor – må fremgangsmåden også kunne benyttes, men her skal debitor godskrives værdien af resterne. Ofte vil der foreligge en taksatorrapport – f. eks. hvis skaden er dækket under panthaverdeklarationen – og den værdiansættelse af resterne, som taksator har foretaget, vil ofte kunne

78. Smh. eksempelvis U 2000.1281 Ø.

lægges til grund. I denne situation skal der ikke ske nogen vurdering af bilen, idet debitor ikke er i stand til at tilbagelevere denne, hvilket er en forudsætning for, at vurderingsreglen finder anvendelse. Er skaden dækket under kaskoforsikringen viser retspraksis, at kreditgiver ikke kan gøre yderligere krav gældende over for debitor, jf. afgørelsen *U 1996.1264 Ø*.

4.3.3. Efterlysningspraksis

Som omtalt ovf. under 4.3.1 kan der være flere grunde til at blive formelt indsat i besiddelse af en bil, selv om debitor ikke umiddelbart er i stand til at aflevere denne.

Ved afgørelsen *U 2000.1850 V* blev det statueret, at der ikke er hjemmel i retsplejelovens § 498, stk. 2, til at efterlyse en bil, hvis ikke det har været muligt at få debitor tilsagt til at møde i fogedretten. Dette var en ændring af tidligere fogedretspraksis, der tillod efterlysning af en bil, når en tilsigelse til at møde i fogedretten forgæves havde været forsøgt politiforkyndt. Denne praksis havde bevirket, at biler, der var opgivet eller af andre grunde allerede i forvejen befandt sig i politiets varetægt, hurtigere kom i kreditgivers besiddelse. I *U 2000.1850 V* havde fogedretten statueret, at efterlysning ikke kunne ske, fordi man herved risikerede, at køberen mistede beskyttelsen i henhold til kreditaftalelovens præceptive regler. Dette må bero på en misforståelse, idet efterlysningen ikke i sig selv giver kreditor besiddelsen af det købte. Efterlysning efter retsplejelovens § 498, stk. 2, sker på fogedrettens foranledning og tilvejebringer alene bilen med henblik på, at der efterfølgende kan iværksættes en egentlig tilbagetagelsesforretning. Landsrettens begrundelse forekommer dog ikke mere holdbar. Ganske vist stammer retsplejelovens § 498, stk. 2, fra en tid, hvor man kørte i hestevogn, men det forekommer vanskeligt at se, at der i bestemmelsens ordlyd eller forarbejderne til denne skulle være grund til at indfortolke en begrænsning i den brug af politiet, som fogedretten kan begære, herunder en manglende hjemmel til at efterlyse biler. Østre Landsret har senere truffet en tilsvarende afgørelse.

Foranlediget heraf har Danske Finansieringsselskabers Forening rettet henvendelse til Justitsministeriet, fordi den nye praksis efterlader kreditgiver i en ganske umulig situation.⁷⁹ Justitsministeriet har i den forbindelse foreslået, at man laver en udgående fogedforretning på skyldnerens senest

79. Se ovenfor under punkt 3.2.1. (om selvtægt).

kendte opholdssted, med henblik på at blive indsat (formelt) i besiddelsen og herefter begærer bilen efterlyst, idet retsplejelovens regler menes at indeholde hjemmel hertil. Om dette synspunkt slår igennem i fogedrets-praksis vides endnu ikke, men i så fald kan man i hvert fald med rette tale om en *formel* tilbagetagelse i mere end en forstand.

Efter *U 2000.1850 V* må man tilbage til *U 1978.248 Ø*, for at finde det afgørende præjudikat i relation til efterlysning af biler. Ved denne afgørelse blev det statueret, at en afbetalingssælger – der var blevet indsat i besiddelse af bilen, men ikke havde kunnet opspore denne – havde krav på at fogedretten foranledigede bilen efterlyst hos politiet, således at politiet kunne fastholde denne, indtil fogeden kunne komme til stede. Dette løser imidlertid ikke de situationer, hvor det ikke er muligt formelt at blive indsat i besiddelse (fordi debitor ikke kan opspores), med mindre den af Justitsministeriet foreslåede fremgangsmåde er farbar. Som et alternativ kunne man dog lige så godt indføre en praksis, der gjorde efterlysningen mulig, når forkyndelse havde været foretaget i Statstidende.

4.3.4. Den beløbsmæssige opgørelse af krav efter kreditaftalelovens § 42, stk. 2

I modsætning til, hvad der som udgangspunkt gælder i § 41-situationen, skal kreditgivers krav efter kreditaftalelovens § 42, stk. 2, opgøres til det fulde krav i henhold til købekontrakten, jf. herved Kreditkøbsbetænkningen s. 99.⁸⁰ Kreditgiver har krav på forrentning med den i købekontrakten fastsatte rentesats, eller rentesatsen i henhold til renteloven, hvis denne er højere. En nøjagtig beløbsmæssig opgørelse af kreditgivers krav og forrentningen af samme bør tilføres fogedbogen, der udgør kreditgivers fremtidige fundament for fordringen, jf. kreditaftalelovens § 42, stk. 2.

4.4. Tilbagetagelse uden besigtigelse/vurdering

Mange tilbagetagelsesforretninger slutes i praksis med, at kreditgiver indsættes i besiddelsen af løsøret til fuld og endelig afgørelse af mellemværendet, idet der ikke er tvivl om, at bilen er mindre værd end restgælden og uden at der i øvrigt foretages nogen vurdering af bilen, endsige sker nogen besigtigelse af denne. Som regel giver denne fremgangsmåde ikke anledning til problemer, men ikke sjældent viser det sig efterfølgende, at der er betydelige mangler ved den bil, der afleveres – mangler, der eventu-

80. I utrykt VLK af 29. november 2002 (VL. B-2461-02) var bilen, købt på ejendomsforbehold, kørt til skrot. Fogedretten opgjorde tilgodehavendet efter § 42, stk. 2, jf. § 38. (Landsretten afviste kæremålet, da Procesbevillingsnævnets tilladelse ikke forelå, smh. Fuldmægtigen 2003 s. 22).

elt kan begrunde et krav efter kreditaftalelovens § 41. Herved kan kreditgiver komme til at stå i en ganske uheldig situation, hvilket følgende afgørelse fra Østre Landsret illustrerer:⁸¹

I denne sag var kreditgiver i fogedretten blevet indsat i besiddelse af bilen på de oven for nævnte vilkår. Der var efterfølgende problemer med at få bilen afhentet, men da denne kom i kreditgivers besiddelse, viste det sig, at der var betydelige mangler ved denne. Debitor var bekendt med disse mangler, idet han havde modtaget et overslag over udbedringsomkostningerne. På trods heraf nægtede fogedretten at genoptage fogedsagen og henviste i den forbindelse til, at kreditgiver jo kunne have begæret en udgående fogedforretning, med henblik på fysisk at blive indsat i besiddelse af bilen og få denne besigtiget. Herudover henvistes der til, at betingelserne for at få fogedrettens værdiansættelse prøvet, ikke var opfyldt, idet begæring herom ikke var fremsat under retsmødet, jf. kreditaftalelovens § 47, stk. 2 og 3.

Formelt set er disse betragtninger korrekte, men landets fogedretter vil nok betakke sig, hvis samtlige tilbagetagelsesforretninger skal kontinuieres som udgående besigtigelsesforretninger.

På trods af, at der var tale om et svingagtigt forhold fra debtors side og til trods for, at pragmatiske hensyn – herunder som nævnt hensynet til fogedretterne – talte for kreditgivers opfattelse, nægtede Landsretten at genoptage fogedsagen. Afgørelsens rigtighed kan diskuteres, også fordi der ikke hersker tvivl om, at sagen blev afgjort på et materielt urigtigt grundlag. I den forbindelse nævnes, at der ikke hersker tvivl om, at den almindelige genoptagelsesregel i retsplejelovens § 504 også gælder ved umiddelbare fogedforretninger i kraft af henvisningsreglen i retsplejelovens § 598.

Afgørelsen medfører, at kreditgiverne i vidt omfang føler sig nødsaget til at få tilført fogedbogen et forbehold om at gøre et § 41-krav gældende i de situationer, hvor tilbagetagelsen er sket uden besigtigelse af bilen. Kan man tage et sådan forbehold udenretligt (smh. ovf. under 3.2.2), må det så meget desto mere være muligt at tage et forbehold indenretligt også uden at komme i konflikt med de formelle regler i kreditaftalelovens § 47. Baggrunden herfor er, at der i langt de fleste situationer er tale om, at fogedforretningen gennemføres som en *aftalt* indenretlig tilbagetagelse. Alternativerne hertil er, at rekvirenten i hver enkelt sag skal bede fogedretten om at afsige kendelse, således at det er muligt at få prøvet værdiansættelsen under et senere kæremål, eller at fogedsagen må udsættes på, at bilen fysisk tilbagetages, hvilket heller ikke forekommer hensigtsmæssigt. I

81. Utrykt ØLK af 21. december 2001 i sagen 19. afdeling nr. B – 3575/2001.

praksis anerkender de fleste fogedretter da også, at der kan tages et forbehold for et § 41-krav, således at kreditgiver ikke har risikoen for debtors urigtige oplysninger.

4.5. Krav efter kreditaftalelovens § 41

Selv om det i forbindelse med tilbagetagelse af det solgte måtte vise sig, at det er langt mindre værd end restgælden, har kreditgiver i henhold til en forbrugerkøbekontrakt som udgangspunkt ikke krav på betaling af restkravet. Reglen er – bevidst – udformet således, at tilbageleveringen sker til fuld og endelig afgørelse af mellemværendet, medmindre der gør sig særlige omstændigheder gældende, navnlig hvis forbrugeren har udvist forsømmelighed ved brugen eller opbevaringen af det købte eller har lagt hindringer i vejen for tilbagetagelsesforretningen.

Ordet »navnlig« signalerer, at opremsningen af de særlige omstændigheder i § 41 ikke er udtømmende, smh. herved *Kreditkøbsbetænkningen* s. 99, der anfører følgende i relation til den generelle forståelse af kreditkøbslovens § 27, stk. 2, (bortset fra sproglige ændringer identisk med kreditaftalelovens § 41):

»Af de anførte eksempler kan udledes, at der som alt overvejende hovedregel må være tale om forhold fra køberens side, som subjektivt kan bebrejdes ham. Bestemmelsens ordlyd gør det imidlertid også muligt i specielle tilfælde, at lade en værdiforringelse af det solgte, som skyldes en slitage der ligger helt uden for hvad sælgeren kunne påregne, danne grundlag for at sælgeren kan gøre en restfordring gældende.«

I det følgende vil der blive fokuseret på en række typesituationer, hvor det forekommer nærliggende at statuere, at der foreligger særlige omstændigheder i § 41's forstand.

4.5.1. Manglende forsikringsdækning

I en række sager har forbrugeren forsøgt at vælte risikoen for manglende forsikringsdækning over på kreditgiveren. Disse sager er afgjort i kreditgivers favør, smh. eksempelvis *U 1999.668 Ø* og *U 2001.1188 Ø*. Dette er i overensstemmelse med dansk rets almindelige regel, hvorefter en forbruger, der har besiddelsen af det solgte, også har risikoen for dette. Denne byrde kan forbrugeren frigøre sig for gennem forsikring af det solgte.

Er det købte ikke forsikret eller underforsikret, har forbrugeren risikoen herfor. Er det købte totalskadet, foreligger der ikke en § 41-situation, men derimod en § 42-situation, hvor der kan foretages udlæg for den fulde fordring. Hvis der derimod er tale om en partiel skade, må udgangspunktet være, at køberen hæfter for skaden og at kreditgiver må tilkendes en restfordring efter kreditaftalelovens § 41, svarende til de estimerede reparationsudgifter, jf. også *U 2001.1188 Ø*. Dette principielle udgangspunkt er dog blevet modificeret af Højesteret ved afgørelsen *U 2002.540 H*.

Et finansieringsselskab tilbagetog en bil i fogedretten fra køber. På tilbagebetalingstidspunktet var der 4 mindre buler på bilen, som det ville koste i alt ca. kr. 10.000 at udbedre. Skaderne var hver især alle under den selvrisiko, der var på den tegnede kaskoforsikring og således reelt ikke forsikringsdækket. Alligevel frifandt Højesteret køber for krav i henhold til § 41, idet der med rettens ord »ikke ses at foreligge forhold, der ligger helt uden for hvad (F) kunne påregne«.

Præmisserne henviser således direkte til de ovenfor citerede bemærkninger fra kreditkøbslovens forarbejder, men afgørelsens rigtighed synes tvivlsom. Betænkningen vedrører det anførte sted værdiforringelse ”som skyldes slitage” i modsætning til forsikringsskader, og med afgørelsen synes Højesteret at have ændret ved dansk rets principielle udgangspunkt, hvorefter den, der har det købte i sin besiddelse, også har risikoen for det. Samtidig efterlader afgørelsen en række tvivlsspørgsmål i relation til, hvilket påregnelighedskriterium kreditgiver kan pålægges. Ændrer det f. eks. noget, hvis der havde været tale om 7 småbuler i stedet for 4? Svaret herpå er formentlig benægtende, med mindre værdiforringelsen herved får en størrelse, der ligger uden for det påregnelige. Omvendt må det antages, at én større skade, hvor udbedringsomkostningen udgør kr. 10.000, vil kunne begrunde en fordring efter § 41, da en skade af denne størrelse ikke er påregnelig og samtidig er udtryk for, at bilen ikke er vedligeholdt forsvarligt. Disse tvivlsspørgsmål kunne være undgået.

4.5.2. Forsømmelighed ved brug eller opbevaring af det solgte

Denne del af kreditaftalelovens § 41 går i visse fogedretter under betegnelsen den ”såkaldte stockcar-regel”. Betegnelsen er dækkende derhen, at de trykte landsretskendelser kun tilkender restfordringer efter denne del af § 41, hvis der har foreligget endog særdeles culpøse forhold fra købers side. Som eksempel kan nævnes *U 1999.931 Ø*, hvor Landsretten ud fra

en samlet bedømmelse af bilens benyttelse, skader og stand, tilkendte en restfordring, der skønsmæssigt fastsættes til kr. 30.000. Bilen havde været beskadiget i større omfang og var nærmest blevet genopbygget af uautoriserede reservedele samtidig med at der havde været et eksorbitant stort kørselsforbrug. I en nyere (utrykt) afgørelse har Østre Landsret også tilkendt den fulde restfordring, hvor debitor – efter at motoren var gået i stykker – havde stillet bilen på en mark under en presenning og samtidig afmeldt forsikringen.⁸²

Det er spørgsmålet, om der skal foreligge et kvalificeret culpøst forhold for at bringe denne del af kreditaftalelovens § 41 i anvendelse. Ifølge *Kreditkøbsbetænkningen* s. 99 skal der blot foreligge »forhold fra købers side som subjektivt kan bebrejdes ham«. Der skal således ikke foreligge ekstraordinære omstændigheder, f. eks. at bilen har været brugt til stockcarløb.

Også manglende servicering af det solgte vil i sig selv kunne begrunde tilkendelse af en restfordring p.g.a. den forsømmelighed, der herved er udvist ved brugen af det solgte. Dette gælder ikke enhver tilsidesættelse af fabrikkens anvisning om servicering m.v., men navnlig gentagen tilsidesættelse af serviceringsforpligtelserne over længere tid taler for en anvendelse af bestemmelsen.⁸³

4.5.3. Hindringer i vejen for tilbagetagelsen

Også denne del af kreditaftalelovens § 41 har levet en stille tilværelse i landsretterne. Ved afgørelsen *U 1999.1908 Ø* blev kreditgiver tilkendt restfordring i en situation, hvor skyldner var forsøgt indkaldt til fogedretten i flere omgange og efterfølgende blev fremstillet ved politiets bistand. En oplysning om, at bilen var videresolgt, viste sig at være urigtig, og det blev lagt til grund, at køberen havde lagt hindringer i vejen for tilbagetagelsen.

Også her er der altså tale om en forholdsvis eksorbitant situation, og sådanne ekstraordinære omstændigheder kan ikke generelt kræves for at tilkende en restfordring efter denne del af § 41. *Kreditkøbsbetænkningen* s. 98 indeholder følgende fortolkningsbidrag:

82. Jf. *utrykt ØLK af 4. november 2002* (14. afd. kære nr. B-2656/2002).

83. Dette er blandt andet fastslået af Fogedretten i Nibe i en *utrykt kendelse af 22. marts 2000* i sag FS nr. 629/1999.

»Bestemmelsen nævner direkte den situation, at køberen "har lagt hindringer i vejen for tilbagebetalingsforretningen". Dette kan køberen gøre på mange måder, for eksempel ved at søge at undgå, at tilsigelsen til fogedretten kan forkyndes for ham, ved at udeblive fra fogedretten eller ved at skjule eller flytte den pågældende ting. Det farlige ved disse handlinger består i, at løsøret som regel falder i værdi med deres alder. Køberen bør derfor ikke, fordi kreditor som hovedregel ikke kan gøre en restfordring gældende mod ham "gratis" kunne genere kreditor ved at lægge hindringer i vejen for tilbagebetalingen. Modarbejder køberen tilbagebetalingen, påvirker dette omkostningerne ved denne. Da omkostningerne imidlertid indgår som en del af kreditors tilgodehavende efter § 20, er det nødvendigt med en særlig hjemmel, for at omkostningerne kan afkræves køberen, når de ikke kan dækkes af det tilbagebetaltes værdi. Resultatet svarer til, hvad der i medfør af Retsplejelovens § 503 gælder ved andre fogedforretninger.«

Skal betænkningen tages efter ordlyden, ville det således være tilstrækkeligt, hvis debitor undlader at melde adresseændring (så forkyndelse ikke kan ske) *eller* udebliver fra fogedretten. En utrykt kendelse⁸⁴ fra Østre Landsret stadfæster en fogedretsafgørelse, hvor kreditgiver fik tilkendt en restfordring svarende til de rene politifremstillingsomkostninger i form af fogedgebyrer og mødesalærer. Sagen er dog speciel derved, at kendelsen gengiver hele fogedrettens fremsendelsesbrev til Østre Landsret, hvori der anføres en række faktiske forhold, der kan virke som undskyldende omstændigheder i forhold til køberen. Der henvises til, *at* det er uafklaret, hvorfor det har været svært at forkynde en tilsigelse for køber, *at* der på et tidspunkt havde været drøftelser om et debitorskifte til ægtefællen, *og at* det lokale politi havde været længe om at effektuere fremstillingskendelser! Herudover var sagen i bevismæssig henseende vanskeliggjort af, at der ikke forelå en sagkyndig vurdering af det solgte.

Østre Landsrets stadfæstelse sker herefter med følgende præmis:

»På det foreliggende grundlag findes det ikke godtgjort, at køber har lagt hindringer i vejen for tilbagebetalingsforretningen. Under henvisning hertil tiltræder Landsretten, at karens restfordring er opgjort som sket ved den afgørelse der er indbragt for Landsretten.«

Det er vanskeligt at forstå, hvordan en kreditgiver skal godtgøre tilregnelighed i eventuelle forkyndelsesproblemer, eller for den sags skyld tilregneligheden i debitorens udeblivelse fra fogedretten. Præmisserne skal formentlig ses i lyset af, at kreditgiver havde påstået sig tilkendt en større restfordring

84. Utrykt ØLK af 16. september 2002 (4. afd. nr. B 2565/2002).

end de rene politifremstillingsomkostninger, og at landsretten ikke fandt, at der var den fornødne klarhed til at kunne imødekomme dette synspunkt. Se hertil ndf. under 4.5.5. om den beløbsmæssige opgørelse af § 41-krav.

Også i denne relation synes det således med støtte i forarbejderne og den omtalte utrykte afgørelse fra Østre Landsret muligt at tilkende en restfordring efter § 41 i større omfang, end det sker i dag i fogedretspraksis.

4.5.4. Øvrige særlige omstændigheder efter kreditaftaleloven § 41

Som tidligere nævnt indeholder kreditaftalelovens § 41 *ikke* en udtømmende opremsning af de særlige omstændigheder, der kan danne grundlag for tilkendelsen af en restfordring. Ud over de ovenfor omtalte tilfælde nævner *Kreditkøbsbetænkningen* s. 98 kun den situation, hvor køber har misbrugt en af fogedretten fastsat henstand eller afdragsordning i henhold til kreditaftalelovens § 46. Dette er i overensstemmelse med udgangspunktet, hvorefter der som hovedregel skal være tale om forhold fra køberens side, som subjektivt kan bebrejdes ham.

En tilsvarende misbrugssituation synes at foreligge, hvis debitor straks efter købekontraktens indgåelse misligholder sine forpligtelser i henhold til denne, f. eks. aldrig påbegynder betaling af de i kontrakten stipulerede ydelser, eventuelt kombineret med forsikringsmisligholdelse, uden at misligholdelsen er begrundet i indtrufne ændringer i købers sociale/økonomiske situation. Foreligger der en sådan misligholdelsessituation – eventuelt kombineret med at køber har medvirket til, at der er givet urigtige oplysninger til kreditgiver forud for afgivelsen af finansieringstilsagnet, se herved også kap. 6 ndf. om forhandlerregres – er man i kerneområdet af, at der foreligger særlige omstændigheder i § 41's forstand, medmindre kreditgiver har været i ond tro. Kreditaftalelovens § 32-33 om bevarelse af indsigelser m.v. kan heller ikke antages at afskære restfordringen.

Også i situationer, hvor der ikke er afgivet urigtige oplysninger til kreditgiver, kan der efter en konkret bedømmelse være basis for at tilkende en restfordring efter § 41. I modsat fald ville bestemmelsen få karakter af en ren fortrydelsesret – hvad der ikke har været tilsigtet – og i særlige situationer kan kreditaftalelovens § 29, kombineret med reglerne om inkassopåkrav og fogedretternes berammelsestid, føre til, at køber – bortset fra udbetalingen – kan have "gratis" bil i lang tid. I hvert fald i visse situationer

kan der foreligge culpa in contrahendo⁸⁵ på en sådan måde, at dette i sig selv kan begrunde tilkendelsen af en restfordring. Der vil dog ofte være tale om en flydende overgang til de situationer, hvor der foreligger egentlig økonomisk spekulation, jf. nærmere herom ndf. under 4.6.

4.5.5. Den beløbsmæssige opgørelse af § 41-kravet

Formuleringen af kreditaftalelovens § 41 ("det overskydende beløb") synes at pege i retning af, at hvis der foreligger særlige omstændigheder, har kreditor krav på betaling af den fulde restfordring, opgjort som differencen mellem det solgtes værdi og kreditors tilgodehavende. Dette er imidlertid ikke korrekt, jf. *Kreditkøbsbetænkningen* s. 99:

»Når retten undtagelsesvis tillader kreditor at gøre en restfordring gældende, kan denne dog efter begrundelsen for undtagelsesreglen ikke overstige det tab som er forårsaget ved det forhold der danner grundlag for at der kan gøres en restfordring gældende. Hvor stort dette tab er, kan ofte være vanskeligt at fastslå. Det må som tilfældet er, indenfor den almindelige erstatningsret være kreditor som skal bevise tabet og dettes omfang, men bevisstyrkekravet må være lempeligt, dels på grund af de faktiske vanskeligheder der som regel vil være forbundet med at føre bevis, dels fordi der bør tages hensyn til de af køberen udviste forhold, således at bevisstyrkekravet sænkes i takt med de bebrejdelser der kan rettes mod køberen.«

Det er således rene tabsbetragtninger, der skal ligge til grund for tilkendelsen af en restfordring efter § 41, og jo mere dadelværdig købers forhold er, jo lempeligere bliver kreditors bevisbyrde. I praksis vil dette ofte føre til, at det tilkendte krav efter § 41 er væsentligt mindre end restfordringen, defineret som kreditors krav med fradrag af det solgtes værdi.⁸⁶

Imidlertid kan man forestille sig situationer, hvor det reelle tab er større end det opgjorte differencebeløb, specielt hvis kreditor er et finansieringsselskab, idet køber også i denne situation ifølge vurderingsprincipperne i § 39 skal godskrives forhandlerens avance. Finansieringsselskabets efter-

85. Modsætningen hertil er begrebet ansvarlig långivning, der endnu ikke findes i dansk ret, men se i den forbindelse omtalen ovf. i kap. 1 af nyt forslag til EU-direktiv på kreditaftalerettens område.

86. Se i den forbindelse den ovf. under 4.5.3 omtalte kendelse, der kun tilkender en restfordring svarende til politifremstillingsomkostningerne, hvor kreditor også havde gjort gældende, at der skulle ske betaling for værdiforringelsen og skønsmæssigt havde fastsat tabet til de ydelser, der forfaldt i den periode, hvor debitor fortsat "uberettiget" brugte det købte.

følgende videresalg af bilen vil derfor så godt som altid ske til en pris der er lavere end vurderingssummen, og tabet er dermed tilsvarende større. Følger man lovmotiverne på dette punkt, bør der imidlertid ikke være nogen begrænsning i størrelsen af det tab, som kreditor kan gøre gældende over for den culpøse køber. Er der f. eks. tale om en proformasituation – hvor den reelle køber ved, at han ikke kan kreditgodkendes på grund af RKI-registrering og derfor har ladet en anden optræde som debitor – kan man med betydelig vægt argumentere for, at restkravet efter § 41 over for proformakøberen skal opgøres til finansieringsselskabets fulde tab.

Tilkendes kreditgiver en restfordring efter § 41, er det fogedbogsudskriften, der udgør kreditors fremtidige fundament for restfordringen, jf. herved kreditaftalelovens § 35: »... hvorefter udlæg foretages på grundlag af fogedrettens opgørelse af kravet«. Fogedbogsudskriften bør derfor indeholde en angivelse af, pr. hvilken dato – tilbagetagelsesdagen – kravet er opgjort samt en angivelse af, hvilken rentesats beløbet forrentes med, idet kreditgiver i denne situation har krav på forrentning med den rentesats, der er aftalt i kontrakten eller rentesatsen i henhold til renteloven, hvis denne er højere.⁸⁷

4.6. Økonomisk spekulation

I afsnit 3.2.2 omtales i relation til kreditaftalelovens § 48, stk. 2, to utrykte byretsafgørelser,⁸⁸ der begge fastslog købers hæftelse for den fulde restfordring, hvor den udenretlige aflevering af bilen skete på et tidspunkt, hvor der ikke foreligger misligholdelse.

Der er ikke tale om et nyt fænomen – kun at antallet af sager synes at være stigende. Allerede i *U 1987.692 V* fastslog landsretten, at kreditkøbslovens kap. 3 (der nu er overført til kreditaftalelovens kap. 10, som netop er genstanden for dette kapitel) ikke fandt anvendelse, hvor en køber uberettiget hævdede en handel, inden levering havde fundet sted. Begrebet “økonomisk spekulation” dækker en situation, hvor køber undlader at betale ydelser i henhold til købekontrakten for at fremprovokere en bevidst misligholdelse, med det sigte at aflevere bilen til fuld og endelig

87. Se fra afbetalingsloven *U 1980.941 V*, der må antages at have præjudikatsværdi for opgørelsen af krav efter § 41.

88. Som omtalt ovf. er begge domme under anke til landsretten.

afgørelse af mellemværendet efter kreditaftalelovens §41. Situationen kan f. eks. opstå, hvis køber ønsker at skifte bil og finder ud af, at bytteprisen for den gamle bil ikke vil kunne inddække restgælden på købekontrakten. Her vil køber – om ikke andet så efter råd fra forhandleren – kunne spekulere i bevidst at “misligholde” kontrakten for at slippe billigere ud af denne, selv om bilskiftesituationen udtrykkeligt i forarbejderne er omtalt som en situation, hvor det er muligt *udenretligt* at aftale en restfordring. Den mest rendyrkede spekulationssituation foreligger, hvis køber bruger de “sparede” ydelser på den gamle kontrakt til udbetaling på den nye bil.

En forbruger, der i spekulationsøjemed enten “bare” afleverer salgsgenstanden eller fremprovokerer en misligholdelsessituation for at aflevere genstanden uden- eller indenretligt til fuld og endelig afgørelse, har ikke krav på den beskyttelse, der ligger i kreditaftalelovens hovedprincip. *Kreditkøbsbetænkningen* s. 94 (citeret ovf. under 3.2.2.) viser da også, at formålet med bestemmelsen i kreditaftalelovens § 35, om at kreditgiver skal søge sig fyldestgjort for sit tilgodehavende ved tilbagebetaling af det solgte, ikke har været at beskytte spekulative købere, endsige at indføre en fortrydelsesret af bagvejen. Det er ikke afgørende, om forbrugeren synes, at økonomien er blevet for anstrengt (d.v.s. at der ikke her er grundlag for en “vilje/evne-diskussion”), og det forhold, at man hos organisationer, der yder rådgivning, får at vide, at bilen blot kan afleveres, er selvsagt ikke grundlag for at afskære tredjemands rettigheder. Andre argumenter på forbrugersiden ses ikke anført.

Det er herefter spørgsmålet, hvorledes kreditgiver skal forholde sig processuelt i denne situation, forudsat at kreditgiver overhovedet er opmærksom på, at der kan være tale om en spekulationssituation. Det fremgår af *Kreditkøbsbetænkningen* s. 100, at en restfordring efter § 41 kan tilkendes både af fogedretten og de almindelige domstole. Kreditgiver kan således efterfølgende anlægge retssag mod køber med påstand om erstatning for det fulde tab. Spørgsmålet er, om det krav, som kreditgiver måtte få tilkendt, teknisk kan karakteriseres som et § 41 krav, eller om man alternativt bør nå frem til, at tilbagelevering af løsøret på grund af bevidst misligholdelse ikke er omfattet af kreditaftalelovens regler (om forbrugers misligholdelse eller om tilbagebetaling og opgørelse af restfordringen), således at det krav, der tilkendes, er et erstatningskrav. Afgørelsen *U 2002.2368 Ø* kan tages til indtægt for, at kravet snarere følger af alm. reg-

ler og ikke af det særlige regelsæt i kreditaftaleloven.⁸⁹ Sagen adskiller sig derved, at der var tale om en restfordring i henhold til et blankolån, og at lånet ikke var misligholdt på afleveringstidspunktet.

I modsætning til fogedretten dømte Østre Landsret køberen til at betale den fulde restfordring med følgende præmisser:

»Det lån som A og B den 13.12.2000 optog hos Fiat Finansiering A/S blev efter indholdet af det gældsbevægelse som de underskrev, ydet uden sikkerhed for lånegiver i form af ejendomsforbehold eller pant og Fiat Finansiering A/S har ikke efterfølgende fået eller søgt at få sådan sikkerhed.

A og B overgav efter indholdet af afleveringserklæringen af 08.08.2001 bilen frivilligt til Fiat Finansiering A/S og det fremgår af sagen, at lånet da ikke var misligholdt.

Under disse omstændigheder er forholdet hverken omfattet af Kreditaftalelovens regler om forbrugerens misligholdelse, eller om tilbagetagelse og opgørelse af kreditgiverens restfordring og det følger derfor af almindelige regler, at A og B's pligt til at tilbagebetale lånebeløbet med tillæg af kreditomkostninger ikke påvirkes af, at der betales et ekstraordinært afdrag i form af salgssummen for bilen. Der har derfor ikke påhvilet Fiat Finansiering A/S nogen pligt til at fremhæve dette forhold særskilt. Herefter og idet indholdet af erklæringen ikke kan forstås således, at Fiat Finansiering A/S har givet afkald på at gøre en eventuel restfordring gældende, har Fiat Finansiering A/S således krav på betaling af sin opgjorte fordring med fradrag af det provenu som indvindes ved et forsvarligt salg af bilen.

Efter oplysninger om Fiat Finansiering A/S' undersøgelser forud for salget, har Landsretten ikke grundlag for at fastslå, at bilen er solgt for et lavere beløb end dens værdi.«

Spørgsmålet er således, om kreditaftalelovens regler i visse situationer finder anvendelse, hvor der er tale om økonomisk spekulation, eller om præmisserne i kendelsens 3. afsnit også er anvendelig.

Hans Helge Beck Thomsen lægger i Kreditaftaleret (3. udg. 2002) s. 190 f op til en sondring mellem, om den uberettigede aflevering er foretaget udenretligt eller indenretligt. Er afleveringen aftalt udenretligt, er forfatteren af den opfattelse, at princippet i kreditaftalelovens § 48, stk. 2, og dermed § 41 slår igennem, dog med et forbehold for »et særdeles groft culpøst forhold«. Han anbefaler derfor, at kreditgiver altid tilbagetager

89. Se herved *U 1987.692 V*.

gennem fogedretten, hvis der er mistanke om spekulation, for dermed at få tilkendt en restfordring efter § 41. Problemet er blot, at kreditgiver ikke altid har grund til mistanke om, at tilbagelevering sker i spekulationsøjemed, og virkningen vil være, at brugen af frivillige afleveringserklæringer reelt afskaffes, hvilket næppe kan være i nogens interesse. Et forbehold i en afleveringserklæring om at få fogedrettens (domstolenes) stillingtagen til det økonomiske opgør mellem parterne må antages også at give kreditor mulighed for senere at gøre gældende, at afleveringen er sket i spekulationsøjemed, medmindre denne indsigelse er fortabt ved passivitet.

På denne baggrund forekommer det mere rigtigt at antage, at kreditaftalelovens regler om uden- eller indenretlig tilbagebetaling ikke regulerer det, der her er kaldt økonomisk spekulation, og at disse situationer skal behandles ud fra dansk rets almindelige regler.

I relation til de problemer vedrørende kreditaftalelovens § 41, der blev drøftet under 4.5, er det et spørgsmål, om en handling, der er omfattet af begrebet "økonomisk spekulation", under visse omstændigheder kan være en særlig omstændighed, der kan give kreditgiver krav på restfordringen. Det vil navnlig gælde, hvor en forbruger utvivlsomt har evnen til at betale, men på det generelle plan kan det selvsagt være vanskeligt at specificere, hvilken grad af økonomiske vanskeligheder, der skal foreligge hos køber, for at denne kan aflevere det solgte efter hovedreglen i § 41, og hvornår vilje/evne-overvejelser slår igennem i kreditgivers favør. I disse situationer ligger kompetencen i fogedretten. Essensen af § 41 er netop, at man i visse situationer "falder ud" af kreditaftaleloven og tilkender kreditor en restfordring ud fra dansk rets almindelige regler og dermed almindelige tabsopgørelsessynspunkter. Kun hvor det er uklart,⁹⁰ om der foreligger en økonomisk spekulation, må fogedretten udskyde spørgsmålet til afgørelse ved de almindelige domstole, men dette bør være undtagelsen, idet fogedretten – senest fremhævet i forarbejderne til kreditaftaleloven⁹¹ – i relation til tilbagebetalingssituationer har karakter af en specialdomstol, og idet der kan ske en omfattende bevisførelse også i fogedrettens regie. Hele problemstillingen egner sig i øvrigt også bedst til afgørelse på selve tilbagebetalingstidspunktet, smh. *Kreditkøbsbetænkningen* s. 100.

Er afleveringen sket indenretligt, har køber i fogedretten i den rene omgængelsessituation afgivet falsk forklaring, idet køber har erklæret sig ude af

90. Lige netop i denne relation må udgangspunktet være, at køber har bevisbyrden for, at der foreligger en reel misligholdelsessituation.

91. *Folketingstidende 1989/90, tillæg A, sp. 2076-2077.*

stand til at betale på et urigtigt grundlag. I denne situation bør det være muligt for kreditor at få sagen "genoptaget", eller anlægge en ny selvstændig retssag. En omtale af de særlige processuelle problemstillinger, dette rejser, falder uden for rammerne af nærværende fremstilling.

4.7. Sekundære rettigheder

I de fleste tilbagetagelsesforretninger er det solgtes værdi langt mindre end kreditors krav i henhold til købekontrakten, og det er derfor sjældent, at der i praksis bliver dækning til sekundære rettighedshavere, endsi-ge er *mulighed* for, at der kan blive dækning til disse. I disse situationer bør fogedsagen kunne gennemføres uden nogen form for underretning af sekundære rettighedshavere, og fogedretspraksis er da også i overensstemmelse hermed. Tilbage bliver imidlertid 2 praktiske problemstillinger, nemlig hvorledes der skal forholdes i relation til den sekundære rettighedshaver, der muligvis kan opnå dækning ved tilbagetagelsen, og på hvilket grundlag de sekundære rettigheder kan aflyses af Bilbogen.

4.7.1. Underretning om tilbagetagelsesforretningen

I den juridiske teori ⁹² er der uenighed om, hvorvidt der er nogen pligt til at underrette den sekundære rettighedshaver om tilbagetagelsesforretningen. Der er også uenighed om, hvorvidt en sådan pligt påhviler kreditgiver, fogedretten eller køber. Størstedelen af den teori, der findes om spørgsmålet, er fra tiden før Bilbogens indførelse, men spørgsmålet ses ej heller at være blevet afklaret i forbindelse hermed. Afgørelsen *U 1936.955 V* kan nok tages som udtryk for, at der ikke gælder nogen generel underretningspligt for kreditor, og hvis dette er tilfældet før Bilbogens indførelse – hvor kreditor var den eneste, der havde kendskab til udlæggene – må dette også være reglen efter, at Bilbogen er indført. *Kreditkøbsbetænkningen* s. 102 omtaler kun det selvfølgelige, at den sekundære rettighedshaver, der får kendskab til forretningen, kan indtræde som part i denne efter retsplejelovens § 499. Når kreditor først er indsat i besiddelse af det solgte af fogedretten – til fuld og endelig afgørelse af mellemværendet – er den sekundære rettighedshavers krav bortfaldet, uanset om denne har været part i fogedsagen eller

92. Smh. *Jens Anker Andersen m.fl.*: Kreditkøbsloven (1983) s. 302 med yderligere henvisninger. *Jens Anker Andersen m.fl.* mener ikke, at der består nogen underretningspligt for hverken fogedret, kreditor eller køber.

ej. Dette synes også forudsat i *Betænkningen* s. 102, at parternes enighed om værdiansættelsen skal lægges til grund i overensstemmelse med den for dansk procesret almindeligt gældende forhandlings- og dispositionsmaksime, medmindre tredjemand har rettigheder over genstanden, idet det i så fald er nødvendigt med en egentlig værdiansættelse fra fogedrettens side. Er fogedretten i tvivl, om der kan blive dækning til tredjemand, må der foretages en sagkyndig vurdering og er der herefter fortsat tvivl (hvad der kun sjældent vil være tilfældet) synes den mest praktiske løsning at være, at *fogedretten* procesunderretter tredjemand om det fogedretsmøde, hvori vurderingen skal fremlægges, således at tredjemand får mulighed for at indtræde i fogedsagen og eventuelt begære en omvurdering efter reglerne i kreditaftalelovens § 47, stk. 2. Om disse spørgsmål henvises i øvrigt til kap. 5.

Efter det ovenfor anførte består der imidlertid ikke nogen pligt for fogedretten til at foretage en sådan procesunderretning. En udlægshaver – der ikke har fået underretning om tilbagetagelsesforretningen – har imidlertid mulighed for under en senere retssag at gøre et erstatningskrav gældende over for kreditor, hvis det kan godtgøres, at tilbagetagelsen er sket på et urigtigt grundlag. Den ovenfor omtalte afgørelse *U 1936.955 V* er et eksempel på en sådan sag. Der findes tilsyneladende ikke megen praksis om lignende problemstillinger.

4.7.2. Aflysning af udlæg

Mere praktisk relevant er spørgsmålet om, hvilket grundlag Bilbogen kan kræve for at aflyse sekundære rettigheder, efter at ejendomsforbeholdshaver har taget det solgte tilbage i fogedretten.

Bilbogen følger den praksis kun at aflyse sekundære rettigheder, hvis det fremgår af fogedbogsudskriften fra tilbagetagelsesforretningen, at disse rettigheder kan aflyses. Herudover aflyses udlæg dog også – selv om det ikke fremgår af fogedbogsudskriften – hvis det ved forevisning af en sagkyndig erklæring kan dokumenteres, at udlæggene ikke ville opnå dækning; Bilbogen finder, at der i så fald er hjemmel i tinglysningslovens § 20, stk. 2.

Baggrunden for denne praksis er, at man ikke ved Bilbogens indførelse tog stilling til, på hvilket grundlag aflysning af sådanne sekundære rettig-

heder kunne ske, i modsætning til for eksempel tvangssalgssituationen, hvor retsplejelovens § 581 eller en analogi af denne finder anvendelse og konkurssituationen, hvor forholdet reguleres af konkurslovens § 71. Spørgsmålet er dog, om denne Bilbogspraksis er holdbar, for i princippet er det fogedretten, der foretager vurderingen, og selv bestemmer om der er behov for en sagkyndig vurdering eller ej. Jo mere sikker fogedretten er, jo mindre er behovet for den sagkyndige vurdering.

Problemet opstår af og til i praksis, fordi visse fogedretter ikke mener, at der er hjemmel til at træffe beslutning i forhold til den sekundære rettighedshaver, i hvert fald ikke, når denne ikke er procesunderrettet. Dette må siges at være en fejlagtig opfattelse, fordi tilbagetagelsesforretningen altid er bindende for tredjemand, jf. herved også *Kreditkøbsbetænkningen* s. 105, uanset om denne har modtaget underretning eller ej. Lægger man først dette synspunkt til grund, bør den tinglysningsmæssige konsekvens også være, at sekundære rettigheder kan aflyses på grund af en fogedbogsudskrift, uden at der kan stilles krav til dennes indhold, idet aflysningen jo sker på baggrund af en retslig afgørelse. Det er naturligvis en forudsætning, at der ikke er problemer med hensyn til identifikationen af det tilbagetagne.

Visse fogedretter har imidlertid forsøgt at flytte aflysningsproblemet over til kreditor ved at kræve, at denne underretter samtlige udlægshavere ved anbefalet brev om tilbagetagelsesforretningen, som betingelse for at tilføre fogebogen en bemærkning om, at udækkede rettigheder kan aflyses. Rent bortset fra at der ikke ses at være hjemmel til en sådan fremgangsmåde, ville en sådan praksis også være at skyde spurve med kanoner, henset til de forsvindende få tilfælde, hvor udlægshaver overhovedet har en mulighed for at opnå dækning.

Hvis der er en underretningspligt over for udlægshaver, bør denne – også af praktiske hensyn – påhvile fogedretten efter de retningslinier, der er skitseret overfor under punkt 4.7.1. Under alle omstændigheder forekommer det ikke rimeligt, at kreditor bliver taget som gidsel i en konflikt mellem tinglysning- og fogedretspraksis på området. Langt de fleste fogedretter har dog indrettet sig efter Bilbogens aflysningspraksis og indfører således den ønskede bestemmelse i fogedbogsudskriften også i situationer, hvor tredjemand ikke har været procesunderrettet, hvis det er klart, at den ikke vil opnå dækning.

5. Fogedretshenvisning (kreditaftalelovens § 30)

Det er flere gange nævnt, at de regler og principper, der behandles i dette kapitel, bygger på en nøje afstemt ideologi, hvor sigtet har været, at løsøret ved en forbrugers misligholdelse skal tages tilbage i fogedretten gennem en *tilbagetagelsesforretning*. Disse reglers hovedområde er i sagens forstand kredittøb med ejendomsforbehold, men den bagvedliggende ideologi blev – delvis – overført til kreditaftalelovens § 30.

For de *oprindelige trepartsforholds* vedkommende⁹³ gav det i midten af 1990'erne anledning til tvist, om tredjemand havde to juridiske stik: Ved at satse på et minimalt anvendelsesområde for disse trepartsforhold kunne man tage pant i bilen. Viste det sig så, at der forelå et oprindeligt trepartsforhold, kunne det herefter – ikke helt uden føje – gøres gældende, at kreditaftalelovens § 30, *stk. 1*, måtte føre til, at kreditgiver ville beholde restfordringen på debitor, idet der netop ikke var taget ejendomsforbehold i genstanden, smh. herved *U 1995.594 V* og *U 1998.67 H*.

I kreditaftalelovens § 30 hedder det:

»Hvis ikke særlige hensyn til forbrugeren eller kreditgiveren taler imod det, kan fogedretten i kredittøb henvise en kreditgiver, der ikke har ejendomsforbehold, til så vidt muligt at søge sig fyldstgjort ved tilbagetagelse af det solgte. Tilbagetagelsen sker da under anvendelse af §§ 39-40, §§ 43-44 og § 47. Er det solgtes værdi mindre end kreditgiverens tilgodehavende efter § 38, har kreditgiveren krav på betaling af det overskydende beløb.

Stk. 2. Hvis et ejendomsforbehold i en aftale om kredittøb ikke er gyldigt, fordi betingelserne i § 34 ikke er opfyldt, og fogedretten træffer beslutning efter *stk. 1*, har kreditgiveren kun under de i § 41 fastsatte betingelser krav på betaling af det beløb, hvormed hans tilgodehavende måtte overstige det solgtes værdi ved tilbagetagelsen. Har fogedretten i de nævnte køb undladt at træffe afgørelse efter *stk. 1*, fordi § 36, *stk. 2*, hindrer tilbagetagelse af det solgte, kan kreditgiveren kun under tilsvarende betingelser kræve betaling af et beløb, der efter fogedrettens skøn overstiger det solgtes værdi på tidspunktet for fogedforretningen.«

93. Derimod giver de efterfølgende trepartsforhold ikke anledning til samme problemer, idet man her er direkte i kreditaftalelovens kapitel 10.

Vestre landsret gav i *U 1995.594 V* en forbruger medhold i, at § 30, stk. 2, kunne anvendes analogt, men en anden afdeling i landsretten nåede senere til det modsatte resultat. Tvisten endte i Højesteret, jf. *U 1998.67 H*, hvor tre dommere gav forbrugeren medhold, bl.a. med ordene

»Hvis en kreditor med ugyldigt pant ikke sidestilles med en kreditor med ugyldigt ejendomsforbehold, men modsat denne bevarer en eventuel restfordring, vil den kreditor, som overtræder § 9, stk. 1, i denne henseende være lige så godt stillet som den kreditor, der overhovedet ikke har søgt at opnå sikkerhed i salgsgenstanden, og bedre stillet end den kreditor, der har søgt at opnå sikkerhed i salgsgenstanden af lovens "ensporede" vej uden at opfylde samtlige betingelser i loven for et gyldigt ejendomsforbehold. Det bag lovens § 16, stk. 2, 1. pkt., liggende hensyn gør sig således også gældende i relation til lovens § 9, stk. 1.

Hvis en sælger i strid med § 9, stk. 1 indgår en aftale om pant i det solgte, vil der – på samme måde som ved en aftale om ejendomsforbehold, der ikke overholder lovens regler – være tale om en klar tilsidesættelse af lovens – enkle – krav, og en sælger med ugyldigt pant må efter vores opfattelse klart sidestilles med en sælger med ugyldigt ejendomsforbehold. At det undertiden kan give anledning til tvivl, hvorvidt tredjemandsfinansiering er omfattet af § 1, stk. 2, nr. 2, kan ikke begrunde, at en finansierende tredjemand i et oprindeligt trepartsforhold med ugyldigt pant stilles bedre i relation til § 16, stk. 2, 1. pkt., end en sælger med ugyldigt pant, da den finansierende tredjemand er sidestillet med den finansierende sælger i såvel § 9, stk. 1, som § 16, stk. 2, 1. pkt.

På denne baggrund finder vi, at der efter kreditkøbslovens formål og forarbejder er tilstrækkeligt sikkert grundlag for at anvende kreditkøbslovens § 16, stk. 2, 1. pkt. (nu kreditaftalelovens § 30, stk. 2, 1. pkt. – vor bemærkning), analogt.«

To dommere i Højesteret fandt, at dette resultat ikke havde tilstrækkelig sikker hjemmel, da resultatet i givet fald ville være udtryk for en civilretlig sanktion i tillæg til panteaftalens ugyldighed.⁹⁴

Hermed var det sidste ord ikke sagt: Kreditaftalelovens § 30, stk. 1, indledes med ordene »Hvis ikke særlige hensyn til forbrugeren eller kreditgiveren taler imod det ...«, og forarbejderne til den tilsvarende bestemmelse i kreditkøbslovens § 16, stk. 1, måtte efter den finansielle verdens opfattelse forstås således, at reglen tog sigte på sælgere, der havde mulighed for selv at

94. Smh. Lennart Lynge Andersen i *U 1998 B* s. 273 ff med tilslutning til flertallets resultat.

foretage eventuelle reparationer og at sælge tingen videre. Man påberåbte sig her *Kreditkøbsbetænkningen* s. 82 f, hvor det bl.a. hedder:

»Det er udvalgets opfattelse, at det, når særlige interesser hos kreditor ikke taler derimod, skal være reglen, at fogedretten henviser kreditor til at tage det solgte tilbage. Handler kreditor imidlertid ikke selv med andenhåndsvarer, kan det være vanskeligt for ham at komme af med tilbagetagne, brugte varer. Dette moment bør derfor tillægges vægt ved afgørelsen efter § 16, stk. 1. Dette følger også af de almindelige opgørelsesregler om køb med ejendomsforbehold, der som nævnt skal anvendes, hvis tingen tages tilbage. Disse opgørelsesregler fører til et gunstigere resultat for køberen, end hvis tingen bliver frtaget ham via udlæg og tvangsauktion. Dette skyldes navnlig, at den tilbagetagne ting skal regnes køber til gode med det beløb, som sælgeren kan indvinde ved at sælge tingen på hensigtsmæssig måde evt. efter en rimelig istandsættelse, jfr. udkastets § 26. Denne videre-salgspris vil gennemgående være noget højere end den auktionspris, der vil blive afgørende, hvis der i stedet foretages udlæg. Forskellen beror imidlertid i vidt omfang på, at sælgeren gennem sin forretning er i stand til at opnå en gunstig pris for den tilbagetagne ting. Hvis sælgeren ikke handler med brugte ting, forsvinder denne forskel helt eller delvist, og den økonomiske fordel, der for køberen er forbundet med, at sælgeren tager tingen tilbage i stedet for at foretage udlæg, forsvinder tilsvarende, og der er i så fald ingen grund til at henvise sælgeren til at tage tingen tilbage. Tilhører købekontrakten, f.eks. på grund af transport, en anden kreditor end sælgeren, er det klart, at der er større sandsynlighed for, at denne anden kreditgiver ikke handler med brugte ting, end hvis købekontrakten fortsat er på sælgerens hånd. Selv om den tilbagetagne ting – ligesom det formentlig er tilfældet ved tilbagetagelse efter den pågældende afbetalingslov – også i denne situation skal vurderes til, hvad sælgeren kan indvinde ved tingens videresalg, vil der typisk være mindre grund til at anvende § 16, stk. 1, hvor det er en anden kreditor end sælgeren, der har begæret udlæg foretaget.

...«

I *U 2001.576 H* og *U 2001.580 H* tog fire dommere i Højesteret finansieringsselskabets påstand til følge »af de grunde, der er anført af landsrettens mindretal«. Dette mindretal havde bl.a. henvist til, at § 30, stk. 1, kun finder anvendelse, hvis ikke særlige hensyn til forbrugeren eller kreditgiveren taler imod det. Finansieringsselskabet havde oplyst, at man ikke solgte pc'ere, og at man ikke havde mulighed for at gøre genstande salgsklare for et rimeligt beløb. Der henvistes til *Kreditkøbsbetænkningen* s. 82 f (gengivet ndf.), og der var efter denne dommers opfattelse ikke grundlag for at antage, at der i årene siden kreditkøbslovens gennemførelse har fundet en sådan udvikling sted i finansieringen af kreditkøb i forhold til det, man kunne antage at kunne have forudset.

Højesteret henviser i kendelsen til *Kreditkøbsbet* s. 82-83, og man henviser tillige til samme betænkning s. 96, hvor det hedder om forslaget til § 26, nu kreditaftalelovens § 39:

»Tages det solgte tilbage – hvad enten det sker indenretligt eller udenretligt – skal dets værdi ved tilbagetagelsen indgå i opgørelsen mellem parterne til fordel for køberen. Det centrale er imidlertid, efter hvilke principper værdifastsættelsen skal foretages.

Det bestemmes i stk. 2, at værdien skal fastsættes til det beløb, som sælgeren kan opnå ved at sælge tingen på hensigtsmæssig måde, evt. efter en rimelig istandsættelse.

Dette er gunstigt for køberen, fordi sælgeren som regel har egen forretning og evt. tillige eget værksted, hvorfor han efter en rimelig istandsættelse må forventes at kunne sælge tingen til en væsentlig højere pris, end køberen kunne, og navnlig til en højere pris, end tingen kan indbringe på tvangsauktion, ... Da sælgeren således må formodes at have særlige muligheder for at sælge den tilbagetagne ting til en gunstig pris, må det være hans videresalgspris, der skal lægges til grund, selv om sælgerens rettigheder i henhold til købekontrakten er overgået til tredjemand. Var det den pris, tredjemanden kunne opnå, der skulle lægges til grund, kunne den væsentlige beskyttelse, som § 26 rummer for køberen, meget let gøres illusorisk. Det må herved bemærkes, at det ved diskontering af købekontrakter er sædvanligt, at sælgeren påtager sig selvskyldnerkaution for køberens opfyldelse af købekontrakten. Misligholder køberen, resulterer dette derfor som regel i, at kontrakten, allerede inden sagen havner i fogedretten, er tilbagetransporteret til sælgeren.«

En dommer i Højesteret dissenterede. Denne dommer fandt ikke, at forarbejderne generelt kunne tages til indtægt for, at man havde ønsket at afskære § 30, stk. 1, fra at blive anvendt i forhold til de finansielle institutter og fremhævede en række hensyn, der burde tages i anvendelse ved bedømmelsen. I den konkrete sag fandtes bestemmelsen anvendelig.

6. Lovgivningen om rykkergebyrer og andre inddrivelsesomkostninger

Ved lov nr. 462 af 7. juni 2001 blev der for første gang fastsat direkte regler om *rykker- og inkassogebyrer*. Dette skete efter en række sager ved domstole og forbrugerankenævn og en omfattende litterær debat om gebyrstørrelse og

-antal.⁹⁵ Bestemmelserne, der kun omfattede forbrugeraftaler, blev indsat i renteloven. Man søgte at skabe en klarere retsstilling, og fremgangsmåden var at lægge et generelt loft over rykker- og inkassogebyrer.

6.1. Reglerne om rykker- og inkassogebyrer blev oprindeligt indsat som rentelovens § 9 a, men ved ændring i 2002 blev de placeret som rentelovens § 9 b. Reglerne gælder nu også uden for forbrugerforhold, men de kan efter § 9 b, stk. 4, ikke fraviges til skade for en forbruger, hverken ved aftale eller ved sædvane. Retten til *rykkergebyr* efter § 9 b beror i øvrigt på, om der er rimelig grund til at rykke skyldneren. Heri ligger først og fremmest, at der skal foreligge en retskraftig fordring, der er misligholdt. Retten til eventuelt at kræve rykkergebyr ligger i loven, således at der ikke kræves hjemmel i f. eks. en købekontrakt. Er der »rimelig grund« kan der højst kræves et gebyr på 100 kr. incl. moms for hver rykker, og der kan højst kræves betaling for tre rykkerbreve for samme ydelse. Endvidere kan der kun kræves gebyr for rykkerbreve, der er sendt med mindst 10 dages mellemrum.

I relation til kreditaftalelovens § 29 (jf. kap. 4 under 4.2) må det antages, at lovgiver har glemt sammenhængen mellem denne bestemmelse og reglen om, at der højst kan kræves betaling for tre rykkerbreve. Det fremgår af motiverne, at sigtet hermed har været, at kreditgiver skal tage konsekvensen af den indtrufne misligholdelse og indbringe sagen for fogedretten.

Efter § 9 b, stk. 3, kan der kræves et *inkassogebyr* på højst 100 kr. incl. moms. Inkassogebyret dækker det forhold, at en erhvervsdrivende beder en anden om at inddrive fordringen på den erhvervsdrivendes vegne. Også her kræves der, at der foreligger rimelig grund.⁹⁶

6.2. Ved ændring af renteloven i 2002⁹⁷ – til gennemførelse af et EU-direktiv – blev der indsat regler om betaling af omkostningerne ved udenretlig inddrivelse af en fordring. Det hedder i de almindelige bemærkninger til loven bl.a. følgende:

95. Se henvisninger hos Lennart Lynge Andersen: Lov om kreditaftaler (3. udg. 2001) s. 175 ff.

96. Smh. U 1983.724 H.

97. Se nu lovbekendtgørelse nr. 743 af 4. september 2002. Reglerne har allerede givet anledning til flere artikler i Advokaten og i Fuldmægtigen, se navnlig Helle Larsen i Fuldmægtigen 2002 s. 149 f.

»Den foreslåede bestemmelse (§ 9 a, stk. 1) tager således alene sigte på spørgsmål om fordringshaverens ret til at kræve betaling for omkostninger ved *udenretlig* inddrivelse af fordringen. ...

Det fremgår af direktivet, at kreditors adgang til at kræve betaling hos skyldneren for inddrivelsesomkostninger er underlagt tre betingelser: For det første skal der være tale om et inddrivesskridt i direktivets forstand. For det andet kan der alene kræves betaling for »relevante« omkostninger, og for de tredje har kreditor kun krav på »rimelig« kompensation.

Den nærmere afgrænsning af, hvornår der er tale om »inddrivelse« (på engelsk: »recovery«), giver anledning til tvivl. Efter Justitsministeriets opfattelse må direktivet antages at skulle forstås således, at det både omfatter den situation, at kreditor selv forestår inddrivelsen af sin fordring hos skyldneren (egeninkasso), og de tilfælde, hvor kreditor lader en anden, f. eks. et inkassobureau eller en advokat, forestå inddrivelsen af fordringen (fremmedinkasso).

I lyset heraf foreslås det, at fordringshaveren i begge de nævnte situationer skal kunne kræve, at skyldneren betaler fordringshaverens rimelige og relevante omkostninger ved inddrivelse af fordringen. Der vil bl.a. være tale om inddrivelse (inkasso), når der udsendes inkassoskrivelse til skyldneren, indgås en betalingsaftale (frivilligt forlig) eller foretages andre egentlige inkassoskridt vedrørende den pågældende fordring.

...«

Rentelovens § 9 a, stk. 1, giver den overordnede ramme, medens stk. 2 indeholder den forholdsvis usædvanlige bestemmelse, at stk. 1 ikke kan fraviges til skade for fordringshaveren (og reglen er beskyttelsespræceptiv i forbrugerforhold). Den væsentligste bestemmelse for det praktiske liv er derfor stk. 3, der bemyndiger justitsministeren til at fastsætte administrative regler for »hvilke udgifter fordringshaveren kan kræve betalt efter stk. 1, med henblik på, at udgifterne skal være gennemsigtige og stå i passende forhold til fordringen, herunder regler om, at der ved fordringer inden for bestemte beløbsgrænser alene kan kræves betaling op til maksimumsbeløb.« Endelig nævner bestemmelsens stk. 4, at retsplejelovens regler om sagsomkostninger gælder ved omkostninger ved retslig inddrivelse.

§ 9 a, stk. 3, er udmøntet i bekendtgørelse nr. 601 af 12. juli 2002 om udenretlige inddrivelsesomkostninger i anledning af forsinket betaling.

Forholdet mellem flere rettighedshavere, herunder betydningen af henstand og kreditudvidelse⁹⁸

1. Problemstillingen

Der hersker nogen usikkerhed med hensyn til, hvad der gælder om forholdet mellem rettigheder i løsøre, navnlig hvor den primære rettighedshaver har givet henstand eller udvist passivitet. Der er ikke samme lovregulering som ved fast ejendom, og i hvert fald den tidligere litteratur har ment, at spørgsmålet ikke havde den store praktiske betydning, formentlig fordi løsøre hurtigt falder i værdi. Dette forhold er formentlig ved at ændre sig, jf. allerede *Peter Blok* i U 1986 B s. 73, og det må antages, at spørgsmålet i dag er aktuelt. Det har bl. a. relevans ved belåning af biler og andre større (værdifulde) løsørengstande, eksempelvis TV-anlæg.

Lovgrundlaget for dels forholdet mellem sælger og køber, der er forbruger, dels forholdet mellem køber og den finansielle institution, der har transport i købekontrakten, findes i dag i kreditaftaleloven. I lighed med forgængeren – kreditkøbsloven – er der en intensiv regulering af tilbagebetalingsprocessen. Dette regelsæt tager imidlertid ikke stilling til prioritetskonflikter mellem forskellige rettighedshavere i genstanden.

2. Tinglysningsloven

Før 1927, hvor tinglysningsloven trådte i kraft, var hovedreglen, at der både ved fast ejendom og løsøre skete automatisk oprykning, smh. *Carl Torp*: Tingsret (2. udg. 1892) s. 667 og *Peter Blok* i U 1986 B s. 73 ff. Nogle afgørelser har accepteret, at der skete ombytning eller oprykning, nemlig hvor den automatiske oprykning førte til urimelige resultater. Tinglysningslovens § 40 ændrede dette for fast ejendoms vedkommende, idet man

98. Dette kapitel bygger på vor artikel i U 2000 B s. 606 ff.

i § 40, stk. 1, fastlagde et *pladssystem* og således særligt betonedede ejerens interesser, sml. *Lennart Lyngé Andersen, Henrik Gam og Peter Møgelvang-Hansen: Kreditretlige Emner* (2. udg. 1997) s. 35 ff. I praksis har det dog vist sig, at bestemmelsen i tinglysningslovens § 40, stk. 3, om aftalt oprykning (efter forudberegnelige nedbringelser på en forprioritet) ikke har givet anledning til særlig mange tvivlsspørgsmål, medens rentereglen i stk. 4 har haft nogen større betydning.⁹⁹

Tinglysningslovens § 47 indeholder – og indeholdt –¹⁰⁰ regler om tinglysning af pantebreve, der giver underpant i løsøre. Bortset fra det principielle budskab i § 47, stk. 1 (der svarer til § 1) indeholder loven ikke en regulering af prioritetspørgsmålet.

Det er herefter spørgsmålet, om det er reglerne før 1927, der finder anvendelse, eller om der bør foretages en analogislutning til § 40. Den ledende afhandling inden for dette område er *Peter Blok: Oprykning ved pant i løsøre og fordringer* (U 1986 B s. 73 ff). *Blok* antager, at der ved løsøre gælder en hovedregel om automatisk oprykning, hvad enten der sker (hel eller delvis) ekstraordinær indfrielse eller ej. Forfatteren nævner som undtagelser dels tilfælde, hvor pantsætter foretager ombytning på en forprioritet, dels tilfælde hvor det efterfølgende pantebrev har en abstrakt respektklausul.

Om udlæg hedder det s. 76:

»Det antages og er formentlig aldrig blevet bestridt, at et udlæg i en løsørengenstand eller en fordring, som er placeret efter en panteret eller et tidligere udlæg, automatisk rykker op ved den foranstændes rets ophør. I overensstemmelse med, at udlæg i fast ejendom antages at ville rykke op efter reglen i tinglysningslovens § 40, stk. 3, selv om oprykning ikke er betinget, må den automatiske oprykning for udlæg i løsøre og fordringer... antages at gælde, uanset hvilken løsning man når til for så vidt angår spørgsmålet om oprykning for viljesbestemte pantebrevsrettigheder.«

Blok drøfter s. 90 f, om en efterpanthaver kan gribe ind over for henstand med afdrag på en forprioritet. Han finder, at en analog anvendelse § 40,

99. De største problemer har vist sig i forhold til ejerantebreve, men her er der skabt større klarhed ved U 1990.21 H og U 1992.978 H.

100. De særlige regler, der fra 1993 gælder om tinglysning i *Bilbogen*, jf. tinglysningslovens kap. 6 a, kan ikke i sig selv antages at have betydning for de spørgsmål, der drøftes her. Som allerede antydnet er det dog formentlig netop ved bilfinansiering, at problemerne opstår.

stk. 3, 3. pkt. (hvorefter en efterpanthaver kan kræve manglende afdrag erlagt til sig) *ikke er udelukket*, men at spørgsmålet ikke har større praktisk betydning, *bl. a.* fordi dette må forudsætte, at forprioriteten indeholder en nærmere bestemt afdragsordning, og at efterpanthaver kendte denne, da hans ret blev stiftet.

For en nærmere afklaring af problemstillingen er det vigtigt, at der i virkeligheden er to spørgsmål, hvoraf kun det sidste behandles i denne sammenhæng. Der er nemlig tillige spørgsmål under hvilke forhold, en ejendomsforbeholdshaver udviser en sådan adfærd, navnlig passivitet, at ejendomsforbeholdet helt bortfalder, medens det her drøftede problem er et prioritetsspørgsmål. Det lægges således ved bedømmelsen til grund, at sikkerheden som sådan består, og focus sættes på, hvad sikkerheden er værd i forhold til andre kreditorer.

Det første spørgsmål har i teorien været behandlet som et problem om vindikation eller ekstinktion, se f. eks. *Knud Illum: Dansk Tingsret* (3. udg. 1976 ved *Vagn Carstensen*) s. 340 f, *von Eyben: Formuerettigheder* (7. udg. 1983) s. 234 ff samt *Jørgen Trolle* i *U 1974 B* s. 352 f i en kommentar til *U 1974.363 H*. Disse forfattere behandler problemstillingen som et alt eller intet. Den fælles opfattelse af, om der bør skrides til ekstinktion, er, at der skal ganske meget til (med *Illums* farverige ord s. 340 »forsømmelser, der strider mod god forretningsskik og udarter til sløseri») både når det angår (a) tilfælde, hvor løsøregenstanden er solgt videre, og (b) tilfælde, hvor sælgeren udviser passivitet over for købers manglende overholdelse af kreditaftalen. Se herved også *Torben Jensen* i *Afbetaling* (1970) s. 282, der bl.a. udtaler, at det er almindeligt, at der ydes henstand med betalingen af nødlidende kontrakter, og at det ville modvirke afbetalingslovens sociale beskyttelsesformål at pålægge en afbetalings-sælger pligt til tilbagetagelse af genstanden som betingelse for at bevare ejendomsforbeholdet.

En variant over spørgsmålet findes i henholdsvis *U 2000.931 V* og *U 2000.1117 H*.

Selv om det ikke kan undgås, at de to spørgsmål i et vist omfang blandes sammen, er der grund til at overveje det, der her er kaldt prioritetsspørgsmålet, selvstændigt. Det skyldes navnlig, at man i overvejelser om vindikation eller ekstinktion navnlig interesserer sig for adfærden hos den, der påstår vindikation, og om der foreligger ond tro hos den, der påstår ekstinktion. Disse momenter forekommer ikke relevante, når man har anerkendt, at sikkerheden består, men hvor spørgsmålet går på, hvad der er dens pengemæssige værdi.

3. Hvorledes tager problemerne sig ud i dag?

Der hersker næppe tvivl om, at det i dag er væsentlig mere aktuelt at drøfte de spørgsmål, der er nævnt i det forrige. Det skyldes, at markedet (såvel pengeinstitutter som finansieringsselskaber) i dag er mere villige til at yde "efterfinansiering", således at der – også i fagedretterne – undertiden optræder mere end én kreditgiver.

På kreditrettens område, hvor mange problemer må vurderes på grundlag af et uklart lovgrundlag, er det vigtigt at belyse, hvorledes aktørerne håndterer de drøftede problemer, og i de følgende gives to eksempler:

(1) I den første sag (vedrørende ejendomsforbehold kontra udlæg) meddelte banken, der var sekundærkreditgiver, et finansieringsselskab, at man havde foretaget udlæg i en bil. Udlægget blev selvsagt noteret (»under forudsætning af, at ejendomsforbeholdet i henhold til købekontrakten respekteres«), men finansieringsselskabet tilføjede, at selskabet

»forbeholder os ret til uden Deres sanktion, at yde henstand med betalingen af et eller flere afdrag og eventuelt, at nedsætte afdragenes størrelse hvorved endelig indløsning kan finde sted på et senere tidspunkt end ved den nuværende afdragsordning. Desuden påtager vi os ingen forpligtelse til, at give Dem meddelelse i tilfælde af, at kontrakten indløses før tiden, men vi er dog villige til på ethvert tidspunkt på Deres forespørgsel, at opgive Dem restgældens størrelse.«

Det kan af sagens dokumenter ikke ses, om det første lån havde en nærmere bestemt afdragsordning, men med den praksis, der føres i dag, kan dette lægges til grund. Det kan også lægges til grund, at det efterfølgende lån kendte "førsteprioriteten", men at man ikke ved lånets stiftelse har gjort sig særlige overvejelser om forholdet mellem de to lån, herunder, at man ikke har betinget sig oprykningsret. Man skal tage i betragtning, at det efterfølgende lån er et rent blacolån, og at konkurrencen med det første lån først opstår, når der er foretaget udlæg, d.v.s. retspant, i løsøre-genstanden.

(2) I en anden sag (der vedrørte pant kontra udlæg, begge tinglyst) var informationsgraden hos et andet finansieringsselskab noget større. Bankens udlæg (der som i den første refererede sag startede med et blacolån) blev noteret med meddelelse om restgældens og afdragenes størrelse, ligesom

det forventede indfrielsestidspunkt var oplyst. Herefter hed det i brevet fra finansieringsselskabet:

»Hvis bilen bliver taget tilbage på grund af misligholdelse af lånet, vil der blive givet Dem meddelelse herom.

.... Credit kan derimod ikke påtage sig at give Dem underretning om misligholdelse af aftalen, som ikke medfører, at bilen bliver taget tilbage, og ej heller om indfrielse af lånet før tiden.«

4. De retlige konsekvenser

Der er to centrale spørgsmål, (a) hvor langt går "førsteprioritetens" oplysningspligt, når der kommer spørgsmål fra andre kreditgivere? og (b) kan den første kreditgiver yde henstand – herunder aftale en anden afvikling af lånet eller nedsætte afdragets størrelse – uden at det får konsekvenser for stillingen i forhold til efterfølgende kreditgivere? I sidstnævnte henseende bliver der et underspørgsmål om betydningen af, at der er foretaget udlæg i løsørestanden, og endelig kan der blive spørgsmål om, hvorledes den efterfølgende kreditgiver bedst garderer sig i aftalen med kredittager.

(a) Det er velkendt, at kontraktsretten i vid forstand i dag stiller større krav til loyalitet og information. Det må dog antages, at der ikke kan påvises nogen pligt for en kreditgiver til at give andre kreditgivere meddelelse om ændringer i kreditaftalen, selv om man har den fælles skæbne at dele debitor. Hovedsynspunktet er først og fremmest, at der ikke er noget direkte retsforhold mellem de enkelte kreditgivere.

Man kan gå så vidt at sige, at den første kreditgiver kan være fuldstændig tavs i forhold til dem, der spørger, uden at pådrage sig ansvar.¹⁰¹ Der er som bekendt ikke engang pligt til at kvittere ("notere") for meddelelsen om, at der er givet udlæg, men dette må selvsagt anbefales – allerede med hjemmel i høflighed – og da de finansierende institutter den ene dag er

101. Situationen er en anden end ved håndpant i løsøre, hvor håndpantehaver efter meddelelsen om sekundær-pantsætningen eller udlægget, udøver rådighedsberøvelsen på begges vegne. Her er der tale om en diligenpligt og ikke om en løsning af prioritetsspørgsmålet.

førsteprioritet og den næste dag må finde sig i at være andenviolin, bør man (som en usanktioneret "god kreditgiverskik") give visse basale oplysninger om lånet, navnlig restgæld og forventet restløbetid. Herved undgår man også, at der hele tiden kommer henvendelser.

(b) Prioritetsspørgsmålet kan ved løsøre opstå i mange kombinationer (herunder kombinationer, der er fremmede ved fast ejendom), men her behandles to af de mest praktiske, der tilmed kan slås sammen, nemlig et tinglyst ejendomsforbehold *eller* et tinglyst løsøre(ejer)pantebrev på førsteprioriteten, der mødes med krav fra et tinglyst udlæg, funderet i en i øvrigt usikret kreditaftale ¹⁰², om at en stedfunden kreditudvidelse (i den nævnte forstand) strider mod hans ret.

I modsætning til den opfattelse, der er kommet til udtryk i den korrespondance mellem finansielle institutioner, der er refereret i afsnit 3, og hvor udlæggets (potentielle) krav jo ganske afvises, må det antages, at udlæggets retsstilling er væsentlig bedre. Med baggrund i dommene *U 1979.566 H* og *U 1979.569 H* må det antages, at udlægshaver er beskyttet mod henstand og anden kreditudvidelse på den foranstående prioritet fra det tidspunkt, hvor denunciationen fra udlægshaver er kommet frem. Undtaget herfra er alene kredit, der var aftalt før denunciationen (det upraktiske eksempel på løsøreområdet er her en ikke fuldt udnyttet kreditramme på en kassekredit), eller der er tale om morarenter og omkostninger ved debtors misligholdelse. Det forekommer også givet, at udlægshaver ikke skal respektere de forbehold om kreditudvidelse, der ofte tages i forbindelse med noteringen af denunciationen, smh. eksemplerne under 3, og i den forbindelse er det uden betydning, om forbeholdet er konkret eller – som i korrespondancen – generelt formuleret.

Det må endvidere antages, at den nævnte prioritetsstilling ligger så fast, at en kreditgiver (der bliver udlægshaver) ikke behøver at omtale oprykningsspørgsmålet i kreditaftalen med debitor. Men det kan selvsagt aldrig skade at give debitor et forvarsel.

102. Kombinationen af tinglyst ejendomsforbehold/løsørepantebrev på førstepladsen og en usikret kreditaftale på andenpladsen giver naturligvis ikke anledning til særlige overvejelser, idet det ligger klart, at den første kreditor kan yde henstand, ændre afdragsprofil eller udvise passivitet, uden at det får konsekvenser i forhold til det usikrede lån. Dette er jo netop "prisen" for ikke at sikre lånet.

Kreditaftaleloven taler om kreditgivers *tilgodehavende*, se §§ 35 og 36 og igen i §§ 43 ff. Det er imidlertid kreditaftalelovens § 38, der må tages i betragtning, idet denne bestemmelse regulerer, hvilke poster førsteprioriteten er berettiget til at inddrage ved det fogedretlige opgør. Det hedder i § 38, at den kreditgiver, der i et køb med ejendomsforbehold vil tage genstanden tilbage, ved opgørelsen kun kan medregne den ubetalte del af fordringen med fradrag efter § 27, stk. 2-3, rente af forfaldne ydelser samt nødvendige omkostninger ved tilbagetagelsen, herunder inkassoomkostninger, medmindre § 24 er til hinder herfor.¹⁰³ Se også § 40, hvor der tales om »det beløb, som kreditgiveren kan beregne sig efter § 38«. Det er fogedretten, der opgører beløbet, jf. forudsætningsvis § 35, 3. pkt., og § 42, stk. 2.

(C) Man kan endelig spørge, hvorledes prioritetsspørgsmålet kan blive aktualiseret i det praktiske liv. Der er navnlig følgende situationer:

Man kan forestille sig, at tredjemand indfrier kreditaftalen med ejendomsforholdet, smh. herved dommen om den noget uheldige bilforhandler i *U 1986.283 H*. Denne afgørelse – hvis materielle indhold stadig er gældende ret – er imidlertid truffet på et tidspunkt, hvor reglerne om tinglysning i Bilbogen ikke fandtes, og hvor mulighederne for at overse andre rettigheder var større end i dag. Det mest praktiske eksempel bliver derfor, at prioriteringsopgøret kommer i forbindelse med fordelingen af provenuet efter auktionen over løsørengenstanden.

Efter retsplejelovens § 499 kan tredjemand indtræde som part under en fogedforretning *for så vidt angår spørgsmålet om forretningens foretagelse vil stride mod hans ret*. Indtrædelsen sker ved meddelelse til fogedretten. Iøvrigt er det ved udlæg i løsøre retsplejelovens kapitel 49 og 50, der har interesse. Tingen sættes på auktion, og inkassator aflægger regnskab til fogedretten. Herefter hedder det i § 554:

»Fogedretten har derefter uden ophold at udbetale auktionsrekvirenten den ham tilkommende del af auktionspengene og at afgive det mulig tiloversblevne til skyldneren, medmindre flere hos fogedretten har anmeldt krav på

103. Når – eksempelvis – køretøjet herefter er taget tilbage, er opgøret mellem kreditgiveren og forbrugeren overstået, idet kreditgiver kun under ekstraordinære omstændigheder bevarer kravet på en restfordring, jf. kreditaftalelovens § 41. Herefter er kreditkøbskontraktens liv tilendebragt, og den kan ikke – som eksempelvis et ejerpantebrev – genbruges, smh. herved *U 1986.283 H*. En forbruger har derfor krav på, at kreditkøbskontrakten udleveres.

deltagelse i det ved auktionen indkomne, eller det af tingbogen, hvoraf genpart i så henseende skal tilvejebringes, kan ses eller på anden måde, såsom ved skyldnerens forklaring, af fogedretten erfares, at sådant krav haves.

Stk. 2. I dette tilfælde har fogedretten at affatte et udkast til auktionssummens fordeling mellem samtlige vedkommende ifølge deres rettigheders beskaffenhed.«

Hvis der herefter opstår tvist om fordelingen – og det er jo meget tænkeligt – skal fogedretten foretage mægling og ellers afsige en kendelse, § 555, stk. 2.

Der vil ofte være tale om lån til forbrugere (ligesom det som nævnt er karakteristisk, at der oftest er tale om køretøjer), og det kommer derfor i betragtning, at kreditaftalelovens kapitel 10 anviser tilbagetagelsesforretningen som hovedreglen, når en forbruger har misligholdt en kreditkøbsaftale med ejendomsforbehold.¹⁰⁴ Der synes ikke at være afgørelser herom – og adspurgte praktikere har ikke været ude for problemet – men der kan næppe være tvivl om, at de ovennævnte regler må finde tilsvarende anvendelse. Her kan det også konstateres, at Bilbogen har en proceshæmmende effekt, idet det ved indhentelse af en udskrift straks kan konstateres, om der er andre rettigheder eller ej. – Selve prioriteringsspørgsmålet løser bilbogsreglerne som bekendt ikke. Der synes ikke at være tvivl om eller knytte sig betænkeligheder til, at kreditaftalelovens kapitel 10 må suppleres med retsplejelovens regler, idet man her finder de nødvendige udfyldende regler.

Det må således antages, at retsplejelovens kapitel 49 og 50 også finder anvendelse ved tilbagetagelsesforretninger i henhold til kreditaftalelovens kapitel 10.

Er man i den noget upraktiske situation, der er omhandlet i kreditaftalelovens § 40, hvor genstandens værdi overstiger fordringens værdi, har *Jens Anker Andersen*¹⁰⁵ allerede under kreditkøbsloven peget på, at bestemmelsen ikke tager stilling til den situation, hvor tredjemand har en tinglig sikret ret. Han peger derfor på, at beløbet (i tvivlstilfælde?) må indbetales til fogedretten efter en analogi af retsplejelovens § 554.

104. Det samme er tilfældet, hvis en fogedret anvender henvisningsretten i kreditaftalelovens § 30, se ovf. i kap. 4 (under 4.7).

105. Jf. *Auktioner* (2. udg. 1984) s. 152.

Det har ikke været tilsigtet, at kreditaftaleloven skulle regulere prioriteringsspørgsmålet. Den situation, der er beskrevet ovenfor, kan være delikat (i hvert fald procesfremmende) nok, men der kan opstå yderligere problemer, hvis førsteprioriteten enten vælger "gorillametoder" eller træffer aftale med forbrugeren om, at der skal ske udenretlig tilbagelevering af bilen. Kreditaftaleloven indeholder i § 48 en regulering heraf, der forekommer rigtig, når der gælder forholdet mellem sælger (transporthaver) og køber, men hvor man atter må konstatere, at der kan komme konflikt med tredjemand's interesser.

Det bestemmes i § 48, *stk. 1*, at fogedretten skal afvise en begæring om fogedforretning, hvis en kreditgiver uden fogedrettens medvirken har taget tingen tilbage fra forbrugeren uden dennes samtykke. Undtaget herfra er »særlige omstændigheder«¹⁰⁶, eller tilfælde hvor kreditgiver har erhvervet et særligt retsgrundlag. I *stk. 2* fastsættes, at kreditgiver ikke kan gøre yderligere krav gældende mod en forbruger, såvel i *stk. 1*-situationen som i den situation, hvor parterne udenretligt har aftalt, at kreditgiver skal have genstanden tilbage uden fogedrettens medvirken.

Begge bestemmelser regulerer tydeligvis inter partes spørgsmål, og det må vel erkendes, at tredjemand, der føler sine økonomiske interesser gået for nær, kun har tilbage at føre en almindelig retssag mod kreditgiver. Fogedretten er netop ikke tiltænkt nogen rolle i § 48-situationerne, og der er ikke grund til at antage, at den nævnte tvist hører hjemme dér.¹⁰⁷

106. Se f. eks. *U 1966.452 V* og *U 1984.268 V*.

107. Se om kreditaftalelovens § 48 i øvrigt bogens kap. 4.

Kapitel 6

Forhandlerregres

1. Indledning

Trepartsforhold er om noget et begreb, der forbindes med reglerne i kredit-aftaleloven, jf. nærmere i kap. 2. Dette gælder uanset, om man taler om oprindelige trepartsforhold (lånecøb) efter kreditaftalelovens § 5, nr. 2 eller de efterfølgende trepartsforhold. Ethvert trepartsforhold består i sagens natur af flere selvstændige retshandler. Den centrale person er forhandleren, der dels sælger det pågældende løsøre til køberen, dels (ved de efterfølgende trepartsforhold) overdrager sin fordring på betaling af restkøbesummen til tredjemand, typisk bank eller finansieringsselskab. Det ligger klart, at bilforhandleren har et ansvar for, at den bil, der overdrages til køber, ikke er et sminket lig og at salget af bilen er underlagt eksempelvis aftalelovens ugyldighedsbestemmelser og købelovens mangelsregler. Dette gælder imidlertid også overdragelsen af restkøbesummen og den forbeholdte ejendomsret til finansieringsselskabet. Forhandleren hæfter ikke for debtors betalingsevne som sådan, medmindre han har påtaget sig en selvstændig forpligtelse hertil, f. eks. ved afgivelse af kaution eller skadesløs transport, jf. gældsbrevslovens § 10, men på tilsvarende vis gælder, at forhandleren som udgangspunkt indestår for den overdragne fordrings eksistens, herunder ejendomsforbeholdets gyldighed, jf. gældsbrevslovens § 9, og at overdragelsen af fordringen med tilhørende sikkerhed ligeledes er underlagt købelovens og aftalelovens regelsæt.¹⁰⁸

2. Problemstillingen i praksis

I langt de fleste *oprindelige trepartsforhold*, hvor et finansieringsselskab medvirker, er der som udgangspunkt ingen direkte kontakt mellem køber og finansieringsselskabet. Forhandleren arbejder ofte sammen med et (eller

108. Om de mere principielle aspekter vedrørende købekontraktsfinansiering m.v., henvises til diskussionen mellem *Bent Iversen* og *Palle Bo Madsen* i U 1983 B s. 405 f, U 1984 B s. 213 f. U 1984 B s. 282 f og U 1984 B s. 320.

flere) finansieringsselskaber og et typisk forløb vil være, at forhandlere faxer slutsedlen vedrørende bilen og eventuelt også et ansøgningsskema indeholdende oplysninger om købers personlige og økonomiske forhold til finansieringsselskabet, der herefter – typisk – samme dag træffer afgørelse, om man vil finansiere restkøbesummen eller ej.¹⁰⁹ Ofte træffes afgørelsen alene ud fra oplysningerne om den solgte bil og om størrelsen af den erlagte udbetaling, og uden at der foreligger oplysninger om købers personlige eller økonomiske forhold. Køber godkendes, hvis denne ikke er registreret i RKI eller Checkmisbrugerregisteret.¹¹⁰ Efterfølgende udarbejdes dokumenterne og sendes til underskrift hos forhandleren, med mindre denne har mulighed for at udskrive dokumenterne selv. Underskrifterne sker således i typesituationen hos forhandleren, og uden at der har været nogen direkte kontakt mellem finansieringsselskab og køber. I praksis baserer finansieringsselskabet sig således på rigtigheden af de oplysninger, som modtages fra forhandleren.

3. Typetilfælde

Trods samarbejdet kan det af og til efterfølgende konstateres, at finansieringsselskabet ikke har fået alle relevante oplysninger, eller direkte har fået urigtige oplysninger forud for afgivelsen af kredittilsagnet. Sidstnævnte kan forekomme, uden at forhandleren har været i ond tro herom.

I praksis kan problemstillingen forekomme i talrige varianter, men der kan opstilles en række typetilfælde:

A. Den klassiske opskrivning

B. Proformaforhold på sælgers ellers købers side

C. Mangelfulde eller urigtige oplysninger om det købte eller om købers forhold i øvrigt

som der i det følgende skal knyttes nogle bemærkninger til.

109. Det fremgår således blandt andet af købeloven §§ 19 og 20, at loven også finder anvendelse på overdragelse af skriftlige rentebærende fordringer.

110. Der er som fremhævet af Højesteret i *U 1995.192 H* tale om en særdeles standardiseret proces.

3.1. Den klassiske opskrivning

Dette er den i praksis oftest forekommende problemstilling. Klassisk opskrivning dækker den situation, at køber ikke reelt erlægger den i købekontrakten stipulerede udbetaling, og at udbetalingen (eller en del heraf) kun erlægges på papiret, samtidig med at der sker en opskrivning af den solgte bils værdi. Køberen af en bil til eksempelvis kr. 100.000, har ikke økonomisk mulighed for at erlægge nogen kontant udbetaling, hvorfor der må laves følgende regnestykke for at få tingene til at "hænge sammen":

	Reel handel:	Opskrevet handel:
Købesum	kr. 100.000	kr. 125.000
Udbetaling (20%)	<u>kr. 20.000</u>	<u>kr. 25.000</u>
Restkøbesum, der finansieres	<u>kr. 80.000</u>	<u>kr. 100.000</u>

I den rene situation bliver resultatet, at finansieringsselskabet finansierer hele bilens købesum og ikke blot de forudsatte 80%, der er forudsætningen for, at et ejendomsforbehold er gyldigt. Forholdet minder således til dels om tidligere tiders skægpanthebreve.

En forhandler, der opskriver den solgte bils værdi for at få en handel gennemført, begår svig over for finansieringsselskabet med den retsvirkning, at aftalen om køb af restfordringen i henhold til købekontrakten er ugyldig, og finansieringsselskabet har således krav på at blive stillet, som om aftalen aldrig har været indgået. Dette gælder, uanset om det har været muligt at håndhæve ejendomsforbeholdet eller ej. I det konkrete eksempel vil ejendomsforbeholdet være ugyldigt, men ofte vil forholdet være, at transporthaver først får kendskab til problemet, når den tilbagetagne bil skal realiseres, idet det her viser sig, at realisationsprovenuet er lavere end forventet i forhold til den tidligere salgspris.

Det kan være vanskeligt for et finansieringsselskab m.v. at dokumentere, at der er afgivet urigtige oplysninger. Vejen frem kan være at indhente oplysninger om, hvad den finansierede bil har været annonceret til salg for, for eksempel ved fremskaffelse af annoncer eller lignende, indhentelse af supplerende oplysninger fra køber, ligesom det er naturligt at bede for-

handleren om at dokumentere, at udbetalingen er erlagt, om nødvendigt ved en provokation under en retssag. Ofte er køberen ikke specielt samarbejdsvillig, fordi denne jo har medvirket til at begå kreditbedrageri over for finansieringsselskabet. I nogle tilfælde vil købers medvirken være en sådan særlig omstændighed efter kreditaftalelovens § 41, at der er grundlag for at rejse krav efter denne bestemmelse, se om § 41 ovf. i kap. 4 (under 4.5).

Har der fundet hel eller delvis opskrivning sted, foreligger der svig, og i kraft af formodningsreglen i aftalelovens § 30, stk. 2,¹¹¹ har forhandleren herefter pligt til at friholde finansieringsselskabet for dettes tab, hvad enten det har været muligt at håndhæve ejendomsforbeholdet eller ej.

Der findes en omfattende (utrykt) byretspraksis om problemstillingen, der kun i ganske få tilfælde har været forelagt landsretten, se f.eks. *utrykt ØLD af 10. august 2001* (17. afd. a.s. nr. B-0391-01):

I sagen forelå der to slutsedler vedrørende bilkøbet. Ifølge den ene var udbetalingen erlagt med en byttebil, mens der ifølge den anden var erlagt dels en byttebil, dels en kontant udbetaling på kr. 12.500. På tidspunktet for finansieringens etablering havde finansieringsselskabet alene modtaget den sidstnævnte slutseddel, mens den første slutseddel dukkede op under sagens forløb. Ifølge købers forklaring var bilens pris blevet opskrevet i forhold til den annoncerede pris, og kontantbeløbet på kr. 12.500 var ikke blevet erlagt. Selv om forhandleren fremlagde diverse bogføringsbilag m.v. som dokumentation for, at udbetalingen var erlagt, blev det i såvel byret som i landsretten statueret, at betaling reelt ikke havde fundet sted, og at der dermed forelå svig med den retsvirkning, at bilfinansieringsselskabet havde krav på at blive stillet, som om aftalen ikke var indgået.

Se også *utrykt dom af 8. november afsagt af Retten i Holsted* (BS 1-74-2002), hvor forhandleren havde stolet på et mundtligt udsagn fra køber om, at udbetalingen var overført fra købers pengeinstitut. (Retten fremhæver i præmisserne købers forklaring om, at dette var en hel sædvanlig fremgangsmåde på egnen (!)). Forhandleren blev frifundet for svigspåstanden men blev dømt til at dække transporthavers tab.

Selve det forhold, at en byttebil ikke efterfølgende kan sælges for et beløb svarende til det, den er taget ind til, er ikke nødvendigvis udtryk for, at der

111. Se om aftalelovens § 30 stk. 2, *Lennart Lynge Andersen og Palle Bo Madsen: Aftaler og mellem-mænd* (4. udg. 2001) s. 153 f og *Mads Bryde Andersen: Grundlæggende aftaleret* (2. udg. 2002) s. 397.

foreligger svig. Er det evident, at byttebilen aldrig tilnærmelsesvist har kunnet indbringe et beløb svarende til bytteprisen, er dette et kraftigt belæg for, at opskrivning har fundet sted, hvorimod mindre afvigelser ikke kan antages at have betydning ved bedømmelsen af, om opskrivning har fundet sted eller ej.¹¹²

3.2. Proformaforhandlere eller proformakøbere

3.2.1. Proformaforhandlere

I praksis forekommer det, at enten forhandleren eller køber reelt ikke er den på slutsedlen eller købekontrakten anførte person. I relation til forhandleren kan dette forekomme ved, at det efterfølgende viser sig, at bilen reelt er købt hos en anden forhandler end den, der er anført på papiret. Formålet med “forhandlerskiftet” er at udnytte den finansieringsmulighed, som den “godkendte” forhandler har, herunder eventuelt også opnå en andel i dennes provision. Dette behøver ikke i sig selv at være udtryk for et svigagtigt forhold, men der er ikke tvivl om, at den godkendte forhandler – der lægger navn til – herved pådrager sig det fulde “overdragelsesansvar”,¹¹³ hvis der i øvrigt måtte foreligge svigagtige forhold.

En afart af problemstillingen gælder de situationer, hvor den godkendte forhandler sælger en bil til køber og samtidig medvirker til, at denne kan få den gamle bil finansieret. Typisk har køberen selv kontakt til en privatperson, der vil købe den gamle bil, og forhandleren køber derfor blot denne “på papiret”¹¹⁴ og sælger den videre samme dag. Også her bør forhandleren loyalt oplyse finansieringsselskabet om de faktiske forhold, ligesom forhandleren i kraft af overdragelsen indestår for, at der er erlagt udbetaling i den “private handel”, og at det tagne ejendomsforbehold i øvrigt er gyldigt, jf. gældsbrevslovens § 9.

112. Selv om en byttebil er prisfastsat således, at udbetalingskravet i kreditaftalelovens § 34 akkurat er opfyldt, bevirker et efterfølgende salg til en lavere pris ikke nødvendigvis, at ejendomsforbeholdet bliver ugyldigt, jf. *Torben Jensen: Afbetaling* (1970) s. 458 f.

113. Dette princip er fastslået ved en *utrykt dom af 11. juni 2002, Retten i Gladsaxe* (BS 1-196/2001). Finansieringsselskabet havde finansieret 2 biler, som ifølge de modtagne dokumenter var solgt af forhandleren (F1). I virkeligheden var bilerne solgt af en anden forhandler (F2), der var en bekendt til F1. Retten fandt det ikke godtgjort, at finansieringsselskabet var blevet gjort bekendt med, at det i virkeligheden var F2, der var sælger af bilen, således at finansieringsselskabet kunne støtte ret mod F1 i samme omfang som mod den reelle sælger F2. Dommen er anket.

114. Situationen kan i øvrigt på andet grundlag være omfattet af kreditaftaleloven, smh. § 1, stk. 2, hvorefter loven også gælder for kreditaftaler, hvor kreditten ydes af en ikke-erhvervsdrivende, hvis aftalen er indgået eller formidlet for kreditgiveren af en erhvervsdrivende.

I disse situationer vil forudsætningslæren¹¹⁵ typisk støtte finansieringsselskabet, således at aftalen om køb af restfordringen i henhold til købekontrakten er ugyldig. Finansieringsselskabet er afhængig af forhandlerne som leverandører af købekontrakter, og tilliden til forhandleren tillægges derfor relevant betydning ved vurderingen af, om finansieringsselskabet vil forestå finansieringen af et givet køb eller ej. Hertil kommer, at forhandleren vil være uden kendskab til den overdragne genstands værdi eller stand, fordi han reelt ikke er sælger af den. Der foreligger derfor bristede forudsætninger, når det senere viser sig, at bilen reelt er blevet solgt af en anden end den forhandler, som finansieringsselskabet har etableret samarbejde med, medmindre finansieringsselskabet har tilsidesat almindelig agtpågivenhed og således er i ond tro om forholdet.

3.2.2. Proformakøber

Et proformaforhold på købers side vil som hovedregel være udtryk for, at der er udvist et svigagtigt forhold fra forhandlerens side. Typisk er der tale om, at køberen har lovet en anden at lægge navn til kontrakten, og at køberen reelt intet har haft med købet at gøre. Baggrunden herfor vil ofte være, at den reelle køber ikke kan kreditgodkendes på grund af RKI-registrering eller lignende.

I disse situationer vil det typisk være den reelle køber, der forhandler med bilforhandleren og erlægger den aftalte udbetaling (med mindre opskrivning foreligger). Der er således tale om et rent proformakøb, og hvis ikke der tilgår finansieringsselskabet meddelelse herom, foreligger der svig i aftalelovens forstand, uanset at proformakøberen påtager sig den fulde økonomiske risiko i forhold til finansieringsselskabet.¹¹⁶ Også her er det uden betydning, om det er muligt at håndhæve ejendomsforbeholdet eller ej, ligesom det ikke er afgørende, om der reelt er blevet erlagt udbetaling eller ej. Det er en væsentligt oplysning, der er tilbageholdt for kreditgiver, hvis forhandleren har været bekendt med, at den person, der reelt skulle betale ydelserne på købekontrakten, har været registreret gentagne gange i RKI, og at dette forhold er baggrunden for, at købekontrakten indgås

115. Se herom generelt *Lennart Lynge Andersen og Jørgen Nørgaard: Aftaleloven med kommentarer* (3. udg. 1999) s. 141 ff og 222 f.

116. For proformakøberen gælder der et fuldt økonomisk ansvar også efter tilbagetagelsen af bilen, idet der foreligger særlige omstændigheder efter kreditaftalelovens § 41. Dette er lagt til grund af Fogedretten i Århus ved kendelse af 5. april 2002 (FS nr. 20-8069/2001).

i en andens navn,¹¹⁷ eller der af andre årsager foreligger en proforma-handel.

3.3. Mangelfulde eller urigtige oplysninger om det købte eller om købers forhold i øvrigt

Der kan forekomme en række situationer, hvor der foreligger urigtige oplysninger i øvrigt. Eksempelvis kan der være tale om urigtige oplysninger om bilens alder og antal kørte kilometer eller urigtige oplysninger om købers økonomiske eller personlige forhold. Uanset hvilken situation der foreligger, er der tale om svig, hvis forhandleren har været bekendt med, at der er videregivet en urigtig oplysning og i kraft af bevisbyrdereglen i aftalelovens § 30, stk. 2, vil udgangspunktet være, at oplysningen har været bestemmende for kreditgivningen.

I en utrykt afgørelse af 4. juni 2002, Retten i Herning (BS nr. 3-319/2001), der i udgangspunktet drejede sig om 4 opskrivningssager, statuerede retten i relation til en af sagerne, at det ikke var bevist, at opskrivning havde fundet sted. Under domsforhandlingen kom det imidlertid frem, at forhandleren havde afgivet urigtige oplysninger om debtors personlige/økonomiske forhold, idet debitor ikke som oplyst på finansieringstidspunktet havde en årsindtægt på kr. 350.000, men derimod var på dagpenge, hvilket han udtrykkeligt havde gjort forhandleren opmærksom på. Herefter domfældtes der (med rette) i kraft af formodningsreglen i aftalelovens §30, stk. 2. Dommen er anket til Landsretten.

I disse situationer kan det forekomme, at forhandleren er uvidende om, at der videregives en urigtig oplysning. Aftalelovens regelsæt vil her suppleres med købelovens regler, således at finansieringsselskabet kan hæve aftalen om køb af fordringen efter købelovens § 42 eller alternativt gøre andre mangelsbeføjelser gældende over for sælgeren. Inden man når hertil, kan forudsætningslæren være relevant, jf. som eksempel *utrykt VLD af 18. september 2002* (ankesag B-1011-01):

Sagen begyndte som en sag om opskrivning, men byretten lagde til grund, at det ikke var bevist, at udbetalingen ikke var erlagt, idet såvel køber som

117. I den ovenfor omtalte afgørelse fra Retten i Gladsaxe blev forhandleren frifundet i den ene sag, selv om det blev lagt til grund, at der var tale om en proformakøber, og at udbetalingen ikke var erlagt. Retten fremhævede i den forbindelse, at ejendomsforbeholdet senere blev anerkendt, og at det ikke fandtes godtgjort, at de urigtige oplysninger var årsag til finansieringsselskabets tab. Denne del af afgørelsen synes at være forkert, jf. bevisbyrdebestemmelsen i aftalelovens § 30 stk. 2.

sælger under retssagen forklarede, at udbetalingen var erlagt i kontanter. Under retssagen kom det imidlertid tillige frem, at der reelt var tale om et erhvervskøb og ikke et forbrugerkøb, og at køberen havde lagt afgørende vægt på, at han kunne opnå momsfradrag i forbindelse med køb af bilen. Fra finansieringsselskabets side var det oplyst, at man ved finansiering af erhvervskøbekontrakter krævede en udbetaling på 20% med tillæg af momsen af bilens købspris og ikke som i forbrugerforhold alene en udbetaling på 20%. Selv om kontrakten var indgået på en forbrugerkøbekontrakt, fandt retten, at der reelt havde været tale om et erhvervskøb, og at der derfor forelå bristede forudsætninger fra finansieringsselskabets side, hvorfor aftalen om overdragelse af restkøbesummen var ugyldig. Dommen blev stadfæstet af landsretten i henhold til byrettens grunde, da finansieringsselskabet ikke havde modtaget relevante oplysninger vedrørende opgørelsen af bilens pris. Landsretten bemærkede, at det burde være kendeligt for forhandleren, at oplysningerne var afgørende for finansieringsselskabets tilsagn om finansiering.

Hvis en aftale om finansiering af restkøbesummen ikke er ugyldig ud fra aftalelovens regler, opstår spørgsmålet om anvendelsen af købelovens mangelsbeføjelser, jf. købelovens § 42. Der kan være afgivet urigtige oplysninger om kilometerantal, bilens årgang e.l., eller urigtige oplysninger om køberens forhold, uden at forhandleren har været vidende herom (ellers foreligger der jo svig). Der foreligger ikke trykt praksis herom, men foreligger der en mangel i forholdet mellem forhandleren og køber, smh. til eksempel *U 1964.416 V* (urigtigt kilometerantal) eller *U 1972.614 H* (urigtig kilometerantal og uopfyldt garanti) vil der også foreligge en mangel i forhold til finansieringsselskabet. I kraft af kreditaftaleloven §§ 32 og 33 hæfter tredjemand for de berettigede mangelsindsigelser, der kan gøres gældende over for forhandleren og kan gøre regres gældende over for forhandleren, idet denne indestår for, at fordringen består.

Det forhold, at en køber ikke evner eller ikke har økonomisk mulighed for at fastholde forhandleren på et ansvar i en situation, hvor bilen tages tilbage, bør ikke føre til, at forhandleren friholdes for ansvar. På mange måder kan en forhandlers salg af en købekontrakt til et finansieringsselskab sidestilles med et salg af et pantebrev i fast ejendom, hvor der har udviklet sig en praksis for, at der foreligger en mangel, når de ledsagende oplysninger om den pantsatte ejendom eller debitor er urigtige, også selv om pantebrevssælger er i god tro.¹¹⁸ Noget tilsvarende må antages at gælde for

118. Se Jacob Nørgaard-Nielsen og Søren Theilgaard: Købeloven med kommentarer (2. udg. 1993) s. 729.

bilforhandleres overdragelse af købekontrakter med tilhørende ejendomsforbehold til finansieringsselskaber, navnlig fordi finansieringstilsagnet ofte alene afgives på basis af de oplysninger, som finansieringsselskabet modtager fra forhandleren, og således uden at der er nogen direkte kontakt mellem finansieringsselskabet og køber.

PanthaverdeklARATIONER

Finansieringsdeklaration F

1. Formålet med panthaverdeklARATIONER

I følge forsikringsaftalelovens § 54 er en tingsforsikring – tegnet uden angivelse af nogen bestemt interesse – tegnet til fordel for enhver, der som ejer, panthaver eller indehaver af anden tingslig ret eller, fordi han bærer faren for tingen, vil lide tab ved, at den forringes eller går til grunde. Udgangspunktet er således, at den forsikring, der måtte eksistere vedrørende det pågældende løssøre automatisk vil komme panthaver/ejendomsforbeholdshaver til gode, hvis forsikringsselskabet har kendskab til den pågældende kreditgivers rettighed, og der i øvrigt er indtruffet en i forhold til forsikringstager (= debitor) dækningsberettiget skade.¹¹⁹

Dækningen i henhold til forsikringsaftalelovens § 54 indeholder således et element af vilkårlighed, som det praktiske kreditliv ikke accepterer. Dette er baggrunden for den meget udbredte anvendelse af deklARATIONER. Formålet med deklARATIONERNE er for kreditgivers vedkommende at få etableret et direkte retsforhold til forsikringsselskabet og samtidig opnå en i forhold til forsikringstager udvidet dækning.

Den mest benyttede deklARATION er finansieringsdeklARATION F der pr. 1. januar 2001 afløste den tidligere gældende panthaverdeklARATION A. Denne deklARATIONstype giver kreditgiver de mest vidtgående rettigheder i forhold til forsikringsselskabet og benyttes ved stort set alle former for bilfinansiering og i et vist omfang også ved finansiering af erhvervsløssøre, specielt landbrugsmaskiner og entreprenørmateriel.¹²⁰

119. Se til det følgende også *Lennart Lynge Andersen og Erik Werlauff: Kreditretten* (3. udg. 2000) s. 309 ff.

120. Hele kap. 7 er – som overskriften viser – alene møntet på den dækning, kreditgiver opnår ved notering af en F (eller A) deklARATION. Nogle af de mere generelle betragtninger vil også kunne benyttes ved andre deklARATIONstyper. Om disse se *Philip Graff* i *Nordisk Forsikringsretsligt Tidsskrift* nr. 1/1993 s. 31 ff, særligt s. 35-36.

Ved at notere deklaration F påtager forsikringsselskabet sig en række videregående forpligtelser over for kreditgiver, således at denne er bedre stillet i relation til:

- En *udvidet tidsmæssig dækning* når forsikringsdækningen ellers er ophørt.
- En *udvidelse af selve skadedækningens omfang*, herunder specielt i situationer hvor forsikringstagers ret til erstatning er bortfaldet.
- En bedre retsstilling i relation til den praktiske behandling af en skadesag, herunder også i beløbsmæssig henseende.

Herudover har notering af en deklaration tillige en *legitimationsvirkning*, således at forsikringsselskabet ikke med frigørende virkning kan udbetale en eventuel erstatningssum til forsikringstager, idet forsikringsselskabet nu er blevet gjort bekendt med kreditgivers ret.

I konsekvens heraf kan forsikringsselskabet heller ikke indgå aftale med forsikringstager om nedsættelse af forsikringssummen eller vilkårsændringer i øvrigt, uden at dette er tiltrådt af den noterede kreditgiver.¹²¹

Ovenstående burde ikke umiddelbart kunne give anledning til de store uoverensstemmelser, men i praksis har det vist sig, at der ikke er så få uoverensstemmelser mellem brugerne af deklarationssystemet – forsikringsbranchen på den ene side og finansieringsbranchen på den anden side – ikke blot om den konkrete deklarationssdækning, men også om mere principielle spørgsmål. For at få den rigtige indgangsvinkel til fortolkningen af F deklarationen er det nødvendigt at se på deklarationens tilblivelseshistorie, herunder specielt overgangen fra den tidligere A deklaration til den nuværende F deklaration.

2. Historikken – fra A til F

Det nuværende blanketsystem vedrørende panthaverdeklarerationer går tilbage til 1967, hvor et stort antal forsikringsselskaber indgik aftale om anvendelse af fælles blanketter og som led heri tillige aftalte, at det enkelte selskab ikke måtte benytte individuelle vilkår.

121. Jf. Lennart Lynge Andersen og Erik Werlauff: *Kreditretten* (3.udg. 2000) s.315.

Blanketterne er senere blevet opdateret i flere omgange af forsikringsbranchen. Dette synes at være sket uden deltagelse af repræsentanter fra rettighedshaverne, herunder specielt finansieringsbranchen og udgangspunktet for en aftalemæssig fortolkning må således være koncipistreglen, d.v.s. en fortolkning mod forsikringsbranchen som sådan.

I slutningen af 1999 begyndte visse forsikringsselskaber at sondre, om en skade var en skade omfattet af kaskodækning (dækningsberettiget i forhold til forsikringstager), eller om der var tale om en deklarationsskade (en skade, der kun var dækningsberettiget over for kreditgiver i kraft af den udvidede dækning). Sondringen blev brugt specielt i relation til partielle skader, d.v.s. skader, hvor bilen skulle repareres. Hvis der var tale om en skade, der var sket, mens der var kaskodækning, anså forsikringsselskabet sig herefter berettiget til at gøre en eventuel selvrisiko gældende over for kreditgiver, mens dette ikke var tilfældet, hvis skaden var sket på et tidspunkt, hvor der kun var dækning under deklarationen. Tidligere havde forsikringsbranchen ikke sondret mellem de to skadesituationer, og havde således dækket kreditgiver uden fradrag af selvrisiko.

Foranlediget af denne nye praksis blev der i år 2000 afholdt en række møder mellem forsikringsbranchen, repræsenteret ved Forsikring & Pensionspanthaverudvalg og finansieringsbranchen repræsenteret ved Finansrådet, Danske Finansieringsselskabers Forening og Dansk Automobilforhandlerforening, der mundede ud i, at panthaverdeklaration A blev afløst af finansieringsdeklaration F.

En række uoverensstemmelser blev løst i forbindelse hermed, men ikke alle, og finansieringsselskaberne accepterer stadig ikke sondringen mellem deklarations- og kaskoskader. Gebyret for notering af deklarationsdækningen blev samtidig forhøjet fra kr. 300 til kr. 600 for den nye F deklaration og på denne baggrund blev det tillige aftalt, at den sikredes rettigheder kun er blevet *udvidet ved* overgangen fra A deklarationen til F deklarationen.

Vilkårene i F deklarationen er således, bortset fra de aftalte udvidede dækninger, identiske med A deklarationen, hvorfor F deklarationen stadig ikke har karakter af et "agreed document". Koncipistreglen har således fortsat betydning ved fortolkningen.¹²²

122. I forbindelse med F deklarationens tilblivelse blev der udarbejdet en række fælles bemærkninger om forståelsen af A og F deklarationen, herunder også i et vist omfang en beskrivelse af de fortsat eksisterende uoverensstemmelser. Bemærkningerne er på adressen "<http://www.forsikringenshus.dk/fogp/service/index.htm>".

Retspraksis vedrørende A deklARATIONEN har således fortsat relevans for forståelsen af F deklARATIONEN. På denne baggrund vil der i den følgende beskrivelse af dækningsomfanget fremkomme særskilte bemærkninger vedrørende panthaverdeklARATION A, også hvor dækningen under denne adskiller sig fra dækningen under F deklARATIONEN. De deklARATIONER, der er noteret før 1. januar 2001, er alle noteret som A deklARATIONER, hvorfor en beskrivelse af den selvstændige dækning under A deklARATIONEN har relevans, indtil disse deklARATIONER udløber.

I kraft af den ovenfor omtalte historik vil fortolkningsbidragene vedrørende A deklARATIONEN dog fortsat kunne benyttes ved forståelsen af F deklARATIONEN.

3. Den tidsmæssige dækning

3.1. Starttidspunkt

Den 1. januar 2002 blev forsikringsselskabers notering af en F deklARATION gjort (fuldstændig) elektronisk. I en overgangsperiode forud på ca. 1 års tid kunne rettighedshaver få noteret en rettighed *dels* på “gammel vis” ved fremsendelse af en papirdeklARATION påklæbet et gebyrmærke til forsikringsselskabets hovedkontor, *dels* ved fremsendelse af en elektronisk meddelelse til forsikringsselskabet. De øvrige deklARATIONstyper er indtil videre papirbaserede.

Den tidligere bestemmelse om, at deklARATIONEN trådte i kraft, når den påklæbet gebyrmærke fremkom til forsikringsselskabets hovedkontor er nu afløst af, at deklARATIONEN træder i kraft, når den er elektronisk ekspederet fra kreditgiver, jf. A og F deklARATIONENS vilkår 4. Hvis kreditgiver har dokumenteret, at der er afsendt en elektronisk meddelelse, er dækning således indtrådt. I modsætning til tidligere påhviler fremsendelsesrisikoen således forsikringsselskaberne.

3.2. Den udvidede tidsmæssige dækning

Ønsker forsikringsselskabet ikke at notere deklARATIONEN – for eksempel fordi de ikke ønsker at antage forsikringsbegæringen fra forsikringstager

og berettiget kan afvise denne – kan selskabet tillige elektronisk afvise deklarationsdækningen. I så fald er kreditgiver dog dækket under deklarationsvilkårene i 6 dage efter, at kreditgiver har modtaget selskabets meddelelse om, at det ikke ønsker at overtage kaskoforsikringen, jf. vilkårenes pkt. 5 C. Hvis forsikringsselskabet afviser at notere deklarationsdækningen, men meddelelsen herom fremsendes mere end 14 dage efter at deklaration er modtaget, betragtes dette ikke som en afvisning af deklarationsdækningen, men som en opsigelse af deklarationsdækningen. I så fald vil kreditgiver være dækket i 26 uger fra skrivelsen er modtaget, hvis der er tale om en F deklaration og 16 uger ved A deklarationen, jf. vilkårenes pkt. 5 B.

Der er her tale om en aftalt, tidsmæssig udvidet dækning under F deklarationen, og 26 ugers dækningen (16 ugers dækning efter A deklarationen) gælder generelt, hvis et forsikringsselskab opsiges dækningen under en noteret deklaration på grund af kaskoforsikringens ophør, f.eks. i tilfælde af præmierestance, omregistrering af bilen eller skift af forsikringsselskab.¹²³ I sidstnævnte situation er det i øvrigt i det ophørende selskabs interesse at afgive meddelelse om, hvor den nye forsikring tegnes med henblik på, at kreditgiver kan få noteret deklarationen dér, idet 26 ugers dækningen først ophører herved. Gøres kreditgiver ikke direkte bekendt med, hvor den nye forsikring er tegnet, er kreditgiver dækket hos det ophørende forsikringsselskab, indtil 26 ugers fristen er udløbet. Situationen har ikke blot akademisk interesse, idet der dels kun er almindelig kaskodækning hos det nye selskab (og ikke udvidet deklarationsdækning), dels fordi forsikringsbranchen ikke anser sig for forpligtet til at undersøge Bilbogen, forinden der udbetales totalskadeerstatning.¹²⁴ Hvis det nye forsik-

123. Etableringen af den elektroniske deklaration bevirker også, at der ikke længere er de samme bevismæssige problemer i relation til om en meddelelse af forsikringens ophør er kommet frem til kreditgiver eller ej. Tidligere retspraksis herom – der synes noget uensartet – har dog fortsat relevans for de øvrige deklarationstyper. Problemstillingen er omtalt af *Philip Graff* i NFT 1/1993 s. 37, men se også *ØLD af 24. august 1994* (12. afd. a.s. nr. B-2856-93), offentliggjort i FED 1994 s. 910. Sidstnævnte afgørelse er muligvis begrundet i, at der er tale om en manuel afsendt ophørsskrivelse. I øvrigt er det ikke åbenbart, at den af *Graff* beskrevne retspraksis, hvorefter EDB-registrering kan bruges som dokumentation for, at forsikringsmeddelelser sendt med almindelig post er kommet frem til private forsikringstagere, er analog anvendelig i forhold til professionelle kreditgivere.

124. Dette spørgsmål er omtvistet. Spørgsmålet om, hvorvidt forsikringsselskaberne er forpligtet til at undersøge Bilbogen inden udbetaling af en totalskadeerstatning, enten ud fra en analogi af forsikringsaftalelovens § 57 eller direkte efter reglerne i tinglysningslovens § 42 D, er for tiden genstand for en retssag.

ringsselskab har udbetalt totalskadeerstatning direkte til debitor, hæfter det gamle forsikringsselskab fortsat over for kreditgiver, forudsat at 26 ugers fristen ikke er udløbet.

3.3. Skadestidspunkt ctr. anmeldelsestidspunkt

I relation til spørgsmålet om den tidsmæssige dækning er det værd at bemærke, at det afgørende for, om der er dækning eller ej, er, om dækningen var i kraft på *skadestidspunktet*, hvorimod det er uden betydning, at kreditgiver først anmelder skaden efter fristen er udløbet. Kreditgiver bør naturligvis anmelde skaden hurtigst muligt efter, at han er blevet bekendt hermed, men forholdet er i øvrigt kun underlagt forældelsesreglen i forsikringsaftalelovens § 29.

3.4. Kreditgivers præmiebetaling

Det er et uafklaret spørgsmål, om kreditgiver – på eget initiativ – er berettiget til at indbetale præmierestancen til forsikringsselskabet for der igennem at opretholde forsikringsdækningen, når kreditgiver modtager en oplysning om ophør. Det er forsikringsbranchens opfattelse, at dette ikke er tilfældet, medmindre betaling sker i henhold til en konkret aftale – foranlediget af misligholdelsen – mellem kreditgiver og forsikringstager. I modsat fald foreligger der efter forsikringsbranchens opfattelse en ny risikosituation, hvor kreditgiver altså ikke er berettiget til uden aftale med forsikringstager at holde forsikringsdækningen i kraft. Der synes ikke at være retspraksis om dette spørgsmål.

3.5. Dækningens ophør

Hvis ikke forsikringsselskabet afgiver meddelelse om forsikringens ophør, ophører deklaratonsdækningen først, når gælden til kreditgiver er indfriet, jfr. vilkårenes pkt. 5 A, eller pr. automatik efter 10 år, jf. pkt. 5 D, der dog kun gælder for F deklARATIONEN og næppe har nogen større praktisk betydning, idet de fleste billån vil være indfriet inden for 10 år.

Mere praktisk er spørgsmålet om, hvilken dækning kreditgiver har i de situationer, hvor kreditgiver må søge sig fyldestgjort i det finansierede. Fra forsikringsselskabernes side har man i relation til A deklARATIONEN

givet udtryk for, at i det øjeblik kreditgiver kommer i fysisk besiddelse af bilen, bortfalder deklarationsdækningen automatisk, og der vil således kun være dækning under de almindelige ejerskifteregler i 3 uger, hvis kaskodækningen var i kraft på tidspunktet for bilens tilbagelevering. Ud fra et risikosynspunkt er det svært at følge dette standpunkt, idet risikoen alt andet lige begrænses ved, at kreditgiver kommer i besiddelse af det forsikrede. Synspunktet fremsættes i øvrigt uafhængigt af den valgte finansieringsform, selvom det er vanskeligt at tale om et ejerskifte, hvis der foretages udlæg i en pantsat bil, og denne efterfølgende afleveres med henblik på et auktionssalg.

Derimod kan man mere med rette tale om et ejerskifte, hvis der er tale om en tilbagetagelse af en bil finansieret med ejendomsforbehold på en købekontrakt. Også her er synspunktet, at der ikke er nogen forsikringsdækning fra den fysiske aflevering af bilen, medmindre der var almindelig kaskodækning på afleveringstidspunktet. Spørgsmålet er omtvistet, men ses ikke at være prøvet i praksis.

For at begrænse problemstillingen er det i relation til F deklarationen aftalt, at kreditgiver altid er dækket i 3 uger efter den fysiske aflevering af bilen, jf. vilkår 1 D i F deklarationen. Det er en betingelse for denne dækning, at deklarationsdækningen ikke er ophørt, og at 26 ugers fristen således ikke er udløbet forinden. I de fleste tilfælde vil kreditgiver således have en frist på 3 uger til at få bilen afhentet og forsikret på anden vis. Kreditgiver skal være i fysisk besiddelse af bilen, før 3-ugers fristen begynder at løbe. Det er ikke tilstrækkeligt, at kreditor formelt er blevet indsat i besiddelse af bilen af fogedretten.

Skulle det under en senere retssag vise sig, at deklarationsdækningen ikke bortfalder som følge af, at kreditgiver får det købte i sin besiddelse, vil en sådan dom have virkning både for A og F deklarationens dækning, idet der som tidligere omtalt kun er sket en udvidelse af kreditgivers rettigheder ved overgangen fra A deklarationen til den nuværende F deklaration.

4. Udvidelse af dækningens omfang

Deklarationsvilkår 1 a omhandler de skader, der er dækningsberettigede under forsikringstagers kaskoforsikring. I sagens natur giver disse skadetilfælde ikke anledning til problemstillinger i relation til dækningens omfang, men nok i relation til den praktiske skadesagsbehandling og den beløbsmæssige opgørelse af den enkelte skade, jf. nærmere nedenfor under afsnit 4. Mere interessant er det at se på den udvidede dækning, som kreditgiver opnår ved notering af deklarationen. Ud over den ovenfor beskrevne udvidede tidsmæssige dækning opnår kreditgiver også et udvidet dækningsområde, *dels* i skadetilfælde, hvor debtors ret til erstatning er bortfaldet, jf. vilkårenes pkt. 1 b, *dels* i en række specialtilfælde omtalt i vilkårenes pkt. E og F.

4.1. Den udvidede dækning efter vilkårenes pkt. 1 b – forsikringstagers ret til erstatning er bortfaldet

Bestemmelsen er ens i A og F deklarationen, men forsikringsbranchen er alligevel af den opfattelse, at dækningen er bedre under deklaration F. I relation til begge deklarationer er der nu enighed om, at kreditgiver er dækket, hvis kaskodækningen er bortfaldet på grund af debtors subjektive forhold. Typiske subjektive forhold vil være spirituskørsel, kørsel uden kørekort eller forsikringstagerens forsætlige eller groft uagtsomme ødelæggelse af køretøjet. I kraft af bestemmelserne i forsikringsaftalelovens §§ 18 til 20 ville kreditgiver dog i disse situationer have krav på dækning, uanset om der var noteret en deklaration eller ej.

4.1.1. Urigtige risikooplysninger

Et reelt indhold får pkt. 1 b derimod, hvis forsikringstager har afgivet urigtige risikooplysninger ved forsikringens etablering, idet kreditgivers dækning efter deklarationen ikke berøres heraf. I panthaverdeklaration A er dog undtaget tilfælde, hvor kreditgiver vidste eller burde vide, at et køretøj blev anvendt til kørsel i udlandet uden at være forsikret hertil. Denne undtagelse gælder ikke i forhold til F deklarationen. Her vil skader, der ikke er dækningsberettigede over for debitor som følge af en geografisk begrænsning, altid være dækket i forhold til kreditgiver, uanset dennes viden om forholdet.

Til gengæld følger det af F deklARATIONENS pkt. 2, at kreditgivers onde tro om det faktiske ejer-/brugerforhold kan påberåbes af forsikringsselskabet over for kreditgiver.¹²⁵ Bestemmelsen har til formål at ramme misbrugs-situationer, hvor der afgives urigtige oplysninger om det reelle ejer-/brugerforhold for at spare præmie, typisk i form af den såkaldte far/søn situation, hvor faderen står indregistreret som ejer/bruger, men sønnen er den reelle ejer/bruger af køretøjet. Forsikringsselskabet har bevisbyrden for, at en kreditgiver har været i ond tro herom, og den onde tro skal have været til stede på tidspunktet for deklARATIONENS notering (finansieringens etablering). I trepartsforhold har bilforhandlerens onde tro ikke indvirkning på kreditgivers rettigheder.

4.1.2. Anmeldelse af forsikringsbegivenheden/redningsforanstaltninger

I relation til reglerne om anmeldelse af forsikringsbegivenheden og redningsforanstaltninger har deklARATIONSDÆKNINGEN efter pkt. 1 b ikke selvstændig betydning, idet det følger direkte af forsikringsaftalelovens §§ 21-22 og § 52, at kreditgivers ret ikke påvirkes af, at forsikringstageren helt eller delvist har mistet retten til erstatning.

4.1.3. Fareforøgelse

I relation til fareforøgelse, jf. forsikringsaftalelovens §§ 45-50, sker der heller ikke identifikation mellem kreditgiver og forsikringstager. Undtagelse gøres dog i relation til forsikringsaftalelovens § 50, stk. 2, hvor fareforøgelse hidført med forsikringstagerens vilje rammer panthaver, hvis den forsikrede genstand befinder sig i forsikringstagers varetægt. Denne undtagelse gælder imidlertid ikke, hvis der er noteret en deklARATION, og her får deklARATIONEN således selvstændig betydning.

4.1.4. Sikkerhedsforholdsregler

Herudover får deklARATIONSDÆKNINGEN selvstændig betydning i relation til forsikringsaftalelovens § 51 om sikkerhedsforholdsregler. Efter forsikringsaftalelovens regler rammes kreditgiver af forsikringstagers manglende overholdelse af sikkerhedsforholdsregler. Er der noteret deklARATIONSDÆK-

125. En forudsætning herfor er naturligvis, at forsikringsselskabet kan påberåbe sig forholdet over for forsikringstager, smh. HD af 15. november 2002, gengivet i Ufr Nyhedsservice 2002 s. 138.

ning, påvirkes kreditgivers ret til erstatning ikke af, at forsikringstageren er afskåret fra at kræve erstatning.¹²⁶

4.1.5. Subjektive bortfaldsgrunde – objektive bortfaldsgrunde

Kreditgivers formål med at få noteret deklarationsdækning hos et forsikringsselskab er at opnå en bedre retsstilling end den, der følger direkte af forsikringsaftaleloven. Dette er også baggrunden for, at kreditgiver betaler et særskilt gebyr for at få noteret sin ret under en F deklaration. På denne baggrund er det overraskende, at forsikringsselskaberne flere gange i nyere retspraksis har forsøgt at påberåbe sig forsikringstagers subjektive forhold til støtte for, at der ikke er dækning under en noteret deklaration.¹²⁷

Som anført ovf. er der nu enighed om, at et forsikringsselskab generelt ikke kan påberåbe sig en subjektiv bortfaldsgrund over for den deklarationsdækkede kreditgiver og dette gælder, uanset om der er tale om en A eller F deklaration.¹²⁸ Dette gælder uanset, hvilken subjektiv bortfaldsgrund, der måtte foreligge og bevirker således, at kreditgiver er dækket, selvom kaskodækningen måtte være bortfaldet, f.eks. på grund af spirituskørsel eller lignende.

I forbindelse med forhandlingerne om F deklarationen har forsikringsselskaberne imidlertid givet udtryk for, at dækning under panthaverdeklaration A ikke omfatter situationer, hvor dækning er bortfaldet over for forsikringstager på grund af en objektiv bortfaldsgrund. Som eksempel herpå nævnes manglende *installation* af startspærre/GPS. Det forekommer vanskeligt at forstå, at erstatningsudbetalingen skal være afhængig heraf, og sondringen mellem objektive og subjektive bortfaldsgrunde forekommer ej heller logisk ved umiddelbar læsning af A og F deklARATIONERNES pkt. 1 b, der giver kreditgiver ret til erstatning "*hvor debtors ret til erstatning er helt eller delvist bortfalder*". Ved en naturlig læsning af pkt. 1 b skal der ikke sondres mellem objektive og subjektive bortfaldsgrunde, og også i denne situation må en eventuel fortolkningstvív komme forsik-

126. Om det generelle forhold mellem reglerne i forsikringsaftaleloven og deklARATIONERklæringen, se navnlig Preben Lyngsø: Dansk Forsikringsret (7. udg. 1994) s. 448.

127. Se f.eks. afgørelsen U 1991.695 H og Preben Lyngsø – med rette – kritiske omtale af forsikringsselskabet i Danske Forsikringsret (7. udg. 1994) s. 452.

128. Se de på "<http://www.forsikringenshus.dk/fogp/service/index.htm>" offentliggjorte fælles bemærkninger til A og F deklARATIONEN.

ringsbranchen til skade i kraft af koncipistreglen. I relation til manglende installation af startspærre/GPS er det vel i øvrigt også tvivlsomt, om der er tale om en objektiv bortfaldsgrund eller manglende overholdelse af en sikkerhedsforskrift, jf. ovenfor under 4.¹²⁹

Det bemærkes i den forbindelse tillige, at forsikringsselskaberne er enige i, at der under A deklarationen er dækning, hvis skaden er sket på grund af *manglende aktivering* af startspærre/GPS eller tilsvarende tyveriforebyggende installationer, som er krævet i forsikringspolisen, men her er der tale om manglende overholdelse af en sikkerhedsforskrift, se herved U 2002.2706 V.

I relation til F deklarationen har forsikringsselskaberne accepteret, at manglende installation eller aktivering af startspærre/GPS eller lign. ikke har nogen betydning for kreditgivers dækning efter deklarationen, medmindre kreditgiver har været vidende om forholdet på finansieringstidspunktet. Spørgsmålet er dog, om dette er en reel udvidelse i forhold til den dækning, kreditgiver har i relation til deklaration A, idet enhver dækning under A deklaration jo også pr. automatik eksisterer under F deklarationen.

Med baggrund i ovenstående, kan det måske forventes, at tidligere tiders retssager om de subjektive bortfaldsgrunde i fremtiden vil blive afløst af retssager om, hvilken betydning objektive bortfaldsgrunde (hvis der i øvrigt er tale om en sådan) har for forsikringsdækningen.

4.2. Den udvidede dækning efter vilkårenes pkt. 1e og 1f – specielle skadetilfælde

4.2.1. Beslaglæggelse eller konfiskation

Ud over den udvidede dækning, kreditgiver får i henhold til vilkårenes pkt. 1 b, jf. omtalen ovenfor, har kreditgiver i henhold til pkt. 1 e i F deklarationen krav på erstatning, hvis køretøjet beslaglægges eller konfiskeres. Der er her tale om en udvidelse i forhold til dækningen under A deklarationen, der kun omfattede konfiskation. At der er dækning i disse situationer falder godt i tråd med, at forsikringsselskabet ikke kan påberåbe sig debtors subjektive forhold over for kreditgiver.

129. Se herved *Ivan Sørensen: Forsikringsaftaleloven med Kommentarer* (2000) s. 181.

4.2.2. Bortkomst i udlandet

Mere praktisk er det, at både A og F deklarationen også giver kreditgiver ret til erstatning, når køretøjet bortkommer i udlandet, jf. A deklarationen pkt. 1 d og F deklarationen pkt. 1 f. Efter A deklarationen er dækningen efter pkt. 1 d “bortkomst af køretøjet i udlandet” blandt andet betinget af, at det godtgøres, *at* køretøjet er forsvundet *til* udlandet, *at* der uden unødigt ophold sker anmeldelse til dansk politi, og *at* køretøjet ved bortkomst i udlandet ikke er meldt fundet inden 4 uger efter anmeldelse til politiet.

Ifølge F deklarationen er der tale om bortkomst, når kreditgiver *sandsynliggør*, at køretøjet ikke befinder sig i Danmark eller på en af kreditgiver i udlandet kendt adresse, og køretøjet ikke er meldt fundet igen inden 4 uger efter meddelelsen til forsikringsselskabet.

Trods de sproglige omformuleringer er der næppe nogen større forskel på bortkomstdækningen efter A og F deklarationen. Også efter A deklarationen har det været tilstrækkeligt at sandsynliggøre bilens bortkomst, da det i sagens natur er vanskeligt at godtgøre en bortkomst, ligesom man heller ikke i praksis har sondret mellem bortkomst *til* eller *i* udlandet.¹³⁰ Med afgørelsen *U 1999.1094 V* er det klart fastslået, at bortkomst også omfatter forsikringstagers salg af bilen i udlandet, jf. også det om subjektive bortfaldsgrunde anførte.¹³¹

I praksis må det efter såvel A som F deklarationen anses for sandsynliggjort, at en bil er bortkommet i udlandet, hvis debitor ikke længere overholder sine betalingsforpligtelser, og det fremgår af folkeregistret, at vedkommende er udrejst. Sandsynliggørelsen kan også ske på anden vis, f.eks. ved fremskaffelse af oplysninger fra familie eller bekendte til debitor. Bestemmelsen om, at køretøjet ikke må befinde sig på en kendt adresse i udlandet, kan i øvrigt ikke tages bogstaveligt. Der ydes dækning efter bortkomstbestemmelsen, hvis køretøjets placering er kendt, men kreditgiver reelt er forhindret i en tilbagetagelse, jf. *ASR 2865*, herunder også, hvis omkostningerne forbundet med en tilbagetagelse bliver uforholdsmæssigt store.

130. Se herom allerede *Philip Graff* i NFT 1/1993 s. 38-39 samt *utrykt dom af 9. februar 2000, Retten i Århus* (BS 6-3597/99), der anvender koncipistreglen over for forsikringsselskabet.

131. Også her er det tankevækkende, at forsikringsselskabet skulle have landsrettens ord for, at forsikringstagers salg af bilen i udlandet var en skade, der var omfattet af deklarationsdækningen.

Kravet om politianmeldelse er frafaldet i F deklarationen, idet salg af løsøre købt på ejendomsforbehold ikke længere er strafbart. Dækning efter såvel A som F deklaration er således uafhængig af, om det rent faktisk lykkes for kreditgiver at få politiet til at efterlyse bilen eller ej. Hvis der er mulighed for at få bilen efterlyst – f.eks. fordi debitor fra starten har haft forsæt til at begå kreditbedrageri – skal kreditgiver efter både A og F deklaration forsøge at få bilen efterlyst som led i en almindelig tabsbegrænsningspligt.

Kreditgiver er dog ikke forpligtet til at afvente resultatet af en eventuel efterlysning eller resultatet af forsikringsselskabets undersøgelser. Foreligger der bortkomst i deklarationens forstand, indtræder forsikringsselskabets betalingspligt 4 uger efter anmeldelsen til forsikringsselskabet/efterlysning ved politiet. På dette tidspunkt overgår risikoen for bilen således til forsikringsselskabet, der herefter selv må sørge for at få bilen hjem fra udlandet, hvis den senere findes.

I praksis er det set – specielt i Schengenlandene – at en bil er blevet fundet inden 4-ugersfristens udløb via politiets efterlysning, men at det pågældende lands politi ikke har villet medvirke til udlevering af bilen, fordi der er rejst tvivl om kreditgivers vindikationsret. Problemet opstår typisk i forbindelse med videresalg af bilen. Sagt med andre ord er efterlysningen ikke effektuerbar. I disse situationer må bilen anses for at være bortkommet i udlandet således, at forsikringsselskabets betalingspligt er indtrådt, hvilket tilsyneladende også anerkendes i praksis.

Forsikringsselskaberne har tidligere betinget erstatningens udbetaling ved bortkomst i udlandet af, at kreditgiver kunne fremskaffe den originale registreringsattest eller en genpart heraf, idet dette skulle dokumentere forsikringsselskabets adkomst til bilen, hvis denne senere dukkede op. I praksis er dette krav umuligt at opfylde, hvis både bil og debitor er væk,¹³² og kravet er da ej heller længere absolut.¹³³ Hvis registreringsattesten kan fremskaffes via en fogedsag, og forsikringsselskabet ønsker dette, må forsikringsselskabet afholde omkostningerne herved, jf. nærmere herom nedenfor.

132. Se ovenfor i kap. 4 om tilbagetagelse m.v.

133. Se de offentliggjorte bemærkninger til panthaverdeklarationerne på "<http://www.forsikringens-hus.dk/fogp/service/index.htm>"

5. Den praktiske behandling af en skadesag

Som tidligere omtalt begyndte forsikringsselskaberne i slutningen af 1990'erne at sondre mellem, om en skade var dækket under den almindelige kaskodækning, eller om der var tale om en panthaverskade, der kun var dækket i kraft af den udvidede deklarationsdækning.

Uanset hvilken type skade, der er tale om, er det klart, at forsikringsselskabet ikke kan afkræve panthaver de samme oplysninger, som normalt bliver indhentet fra forsikringstager. Det er ikke altid, at forsikringstager har interesse i at samarbejde. Er der tale om skader, der kun er dækningsberettigede i forhold til panthaver, vil forsikringstager ofte være ligeglad, og er der tale om mindre partielle skader eller kaskoskader, vil forsikringstager have interesse i, at kreditgiver ikke anmelder disse, efter at bilen er tilbageleveret, idet forsikringstager ellers risikerer at blive påført præmiestigninger/bonustab.

Udgangspunktet må være, at den selvstændigt sikrede under deklARATIONEN blot skal sandsynliggøre, at der er indtruffet en dækningsberettiget skade, herunder, at skaden er sket på et tidspunkt, hvor der var dækning under deklARATIONEN. Det står herefter forsikringsselskabet frit for at forsøge at indhente yderligere oplysninger fra forsikringstager, men i forhold til kreditgiver kan forsikringsselskabet ikke betinge dækningspligten af, at disse oplysninger rent faktisk fremskaffes. Om nødvendigt må forsikringsselskabet behandle sagen på basis af de foreliggende oplysninger og udbetale erstatningen på grundlag heraf. Nægter forsikringsselskabet dette, kan kreditgiver kræve erstatningssummen forrentet efter forsikringsaftalelovens § 24, ligesom kreditgiver er selvstændig søgsmålsberettiget i relation til størrelsen af den erstatningssum, som forsikringsselskabets taksator måtte fastsætte.

Er der tvivl om, hvilken type skade, der er tale om, og har dette beløbsmæssig betydning, f.eks. om et tyveri af bilen her i landet er reelt, eller om der er tale om bortkomst i udlandet i forbindelse med forsikringsbedrageri (hvor der gælder 10% selvrisiko, jf. F deklARATIONENS vilkår 3 f), er forsikringsselskabet forpligtet til at udbetale den reducerede erstatning, hvorefter selvrisikobeløbet og eventuelle renter må udbetales, når politiets undersøgelser er afsluttede.

Ovennævnte betragtninger gælder, uanset om der er tale om kaskodækkede skader eller skader, der er dækkede i kraft af den udvidede deklarationsdækning, dog med den modifikation, at hvis der er tale om en skade, som forsikringstager ikke selv har dækning for, kan forsikringsselskabet kræve, at kreditgiver forinden gennemfører en fogedsag over for debitor, jf. F deklARATIONENS pkt. 2 a, hvilket dog bevirker, at forsikringsselskabet skal afholde alle omkostninger herved, jf. vilkår 3 d. Tilsvarende bestemmelser findes i A deklARATIONENS vilkår 2 c og 3 d. I disse situationer er der altså tale om en form for tabskaution.

Ud over at forsikringsselskabet i denne situation har den økonomiske risiko, følger det også af vilkår 2 a – *“hvor det er juridisk muligt”* – at forsikringsselskabet også har den processuelle risiko for om det overhovedet er muligt at gøre noget krav gældende over for forsikringstager, hvilket blandt andet i kraft af reglen i kreditaftalelovens §41 ikke altid vil være tilfældet.¹³⁴

6. Den beløbsmæssige opgørelse

Da kreditgiver ikke skal beriges på forsikringsselskabets bekostning, kan forsikringsselskabets hæftelse aldrig overstige kreditgivers tab, jf. F deklARATIONENS vilkår 3 a-c.¹³⁵ Dette gælder, hvad enten der er tale om total-skadeerstatning eller en partiel skade.

I begge situationer skal der ske en værdiansættelse af bilen (resterne), og forsikringsselskabets hæftelse kan aldrig overstige differencen op til kreditgivers krav.

I totalskadesituationen overtager forsikringsselskabet typisk resterne til den værdi, taksator har vurderet (og som evt. også er lagt til grund i fogedretten ved tilbagetagelsen af bilen), og udbetaler den fulde erstatningssum

134. Se f.eks. *U 2002.540 H*, omtalt i kap. 4, hvorefter 4 mindre skader, hvor skadeudbedringsomkostningen var mindre end selvrisikoen, ikke kunne begrunde et krav efter kreditaftalelovens §41.

135. Deklaration F regulerer også leasing og her er udgangspunktet, at erstatning altid skal fastsættes til bilens handelsværdi, der også i langt de fleste tilfælde vil være identisk med finansieringsselskabets tab.

til kreditgiver, hvorefter forsikringsselskabet selv forestår realisationen af resterne.

Uanset hvilken skadesituation, der foreligger, er det i praksis sjældent, at vilkår 3 b og 3 c fører til en reduktion af selskabets hæftelse.

Mere praktisk er spørgsmålet, i hvilket omfang kreditgiver skal tåle reduktion af forsikringsselskabets hæftelse med heraf følgende tab til følge. Afgørelsen *U 2000.2338 V* tager stilling til en særlig problemstilling i den forbindelse, nemlig om et ikke momsregistreret finansieringsselskab kunne kræve moms af en totalskadeerstatning i en situation, hvor forsikringstager var momsregistreret og derfor alene havde krav på erstatningen uden tillæg af moms. Landsretten besvarer dette spørgsmål benægtende under henvisning til, at forsikringsaftalelovens § 37, stk. 1 om fastsættelse af værdien af den forsikrede genstand til det beløb, der ville kræves til genanskaffelse må forstås således, at genanskaffelse sker til den person, der på skadetidspunktet var berettiget til tingen – i dette tilfælde ejeren (forsikringstageren). Da denne var momsregistreret, og da det ikke kunne udledes af aftalen mellem parterne – notering af panthaverdeklarationen – at finansieringsselskabet på dette punkt skulle have en bedre retsstilling, end forsikringstageren ville have haft, blev forsikringsselskabet frifundet for momskravet.

Problemstillingen i sagen var dog atypisk, idet parternes momsmæssige status i langt de fleste situationer følges ad. Spørgsmålet er imidlertid, om der kan udledes noget af denne afgørelse i forhold til en mere praktisk forekommende situation, nemlig de situationer, hvor den af forsikringstager tegnede police har en ikke ubetydelig selvrisiko, og dermed om forsikringsselskabet kan gøre en sådan selvrisiko gældende over for finansieringsselskabet. Som omtalt indledningsvis var det denne problemstilling, der oprindeligt førte til forhandlingerne mellem forsikrings- og finansieringsbranchen om F deklARATIONENS tilblivelse. I relation til F deklARATIONEN er problemstillingen løst i form af, at det udtrykkeligt er aftalt, at der *aldrig* kan ske modregning af policemæssig selvrisiko over for finansieringsselskabet, uanset hvilken skadeform der foreligger, jf. vilkårenes pkt. 3 d. Dette gælder uafhængigt af, om der er tale om en panthaverskade eller en kaskoskade, og ligeledes uafhængigt af om der er tale om en totalskade eller en partiel skade. En kreditgiver, der er sikret under F deklARATIONEN skal således alene respektere den særlige 10% selvrisiko (minimum kr. 5.000),

der gælder ved beslaglæggelse/konfiskation eller bortkomst i udlandet, jf. vilkårenes pkt. 3 f.

I relation til A deklARATIONEN accepterer forsikringsbranchen, at der ikke kan ske fradrag af selvrisikobeløb, hvis der er tale om en totalskade, eller en partiel skade, der er sket på et tidspunkt, hvor der kun var dækning over for kreditgiver. Er der derimod tale om en partiel skade, der også er dækket i forhold til forsikringstager selv, er det forsikringsbranchens standpunkt, at den kan modregne selvrisikoen ikke blot over for forsikringstager, men også over for kreditgiver.¹³⁶

I relation til den beløbsmæssige opgørelse er der enighed om, at forsikringsselskabet ikke længere kan fradrage skyldige præmierestancer over for kreditgiver. Denne modregningsadgang ophørte tilbage i 1987, således at modregning ikke kan ske, uanset om der er tale om en A eller F deklARATION, uanset om der er tale om totalskade eller partiel skade, eller om der er tale om en kaskoskade eller en panthaverskade.

136. Der verserer p.t. retssag ved Vestre Landsret om dette spørgsmål, hvor problemstillingen dels er, om aftalen – panthaverdeklARATIONEN – giver kreditgiver en bedre retsstilling på dette punkt end forsikringstager, dels om forsikringsbranchen ensidigt kan ændre tidligere tiders praksis på området.

Bilag 1

Lov om kreditaftaler (i uddrag)

KAPITEL 2

Kreditgiverens oplysningspligt

Formkrav til kreditaftaler

§ 8. En kreditaftale skal udfærdiges skriftligt og indeholde de oplysninger, der er nævnt i § 9 eller § 10 og i § 14 samt aftalens øvrige væsentlige vilkår.

Stk. 2. Forbrugeren skal i forbindelse med aftalens indgåelse have overgivet en genpart af kreditaftalen.

§ 8 a. (udeladt her)

§ 8 b. (udeladt her)

Kreditaftaler med fast lånebeløb

§ 9. Ved indgåelse af en kreditaftale med fast lånebeløb skal kreditgiveren oplyse forbrugeren om:

- 1) *Lånebeløbet:* Det lånte beløb efter fradrag af stiftelsesomkostninger, kurstab og lignende.
- 2) *Størrelsen af en eventuel udbetaling.*
- 3) *Kreditomkostningerne* angivet som et beløb og opgjort i overensstemmelse med § 13.
- 4) *De årlige omkostninger i procent:* Den samlede pris for kreditten udtrykt i procent pr. år af lånebeløbet og beregnet i overensstemmelse med §§ 16-18.

- 5) *Det samlede beløb, der skal betales:* Summen af lånebeløbet, udbetalingen og kreditomkostningerne.
- 6) *De enkelte ydelser, disses antal og forfaldstid.*
- 7) *Aftalens varighed og betingelserne for dens opsigelse.*

Stk. 2. I kreditkøb påhviler oplysningspligten efter stk. 1 sælgeren. Denne skal tillige oplyse forbrugeren om kontantprisen, dvs. den pris, for hvilken tingen ved aftalens indgåelse kunne være købt mod kontant betaling hos sælgeren.

Stk. 3. Har parterne aftalt, at kreditomkostningerne, ydelserne eller andre vilkår, der har betydning for størrelsen af de årlige omkostninger i procent, kan ændres under kreditaftalens forløb, skal kreditgiveren oplyse forbrugeren herom samt angive de betingelser, hvorunder omkostningerne således kan ændres.

Stk. 4. Er det ikke muligt at beregne de årlige omkostninger i procent, skal kreditgiveren i stedet oplyse forbrugeren om den nominelle årlige rente.

Kreditaftaler med variabelt lånebeløb

§ 10. Ved indgåelse af en kreditaftale med variabelt lånebeløb skal kreditgiveren oplyse forbrugeren om:

- 1) *Kreditrammen:* Det eventuelle højeste beløb, som må trækkes på kontoen.
- 2) De nærmere regler og betingelser for pålæg af *kreditomkostninger*, jf. § 13, samt beregningsmåden for sådanne omkostninger, herunder den nominelle årlige rente, hvis en periodisk rente anvendes.
- 3) *De årlige omkostninger i procent* ved forskellige udnyttelser af kontoen: Den samlede pris for kreditten udtrykt i procent pr. år af lånebeløbet og beregnet i overensstemmelse med §§ 16-18.

4) *Det samlede beløb, der skal betales ved forskellige udnyttelser af kontoen:*
Summen af lånebeløbet og kreditomkostningerne.

5) *Hvorledes gælden skal betales.*

6) *Hvor ofte forbrugeren vil modtage kontoudtog.*

7) *Aftalens varighed og betingelserne for dens opsigelse.*

Stk. 2. Bestemmelserne i § 9, stk. 3-4, finder tilsvarende anvendelse.

§ 11. For hver periode, for hvilken der ifølge en aftale som nævnt i § 10 skal tilsendes forbrugeren kontoudtog, kan der kun kræves vederlag for kreditten, såfremt der ved afslutningen af perioden tilsendes forbrugeren kontoudtog, der indeholder oplysning om:

- 1) Saldoen ved periodens begyndelse og slutning.
- 2) Størrelsen af og tidspunktet for debiteringer og krediteringer i løbet af perioden.
- 3) Den nominelle årlige rente, hvis en periodisk rente anvendes.
- 4) Tidspunktet, inden hvilket betaling i givet fald skal ske for at undgå, at der pålægges yderligere kreditomkostninger.

§ 12. Når forbrugeren med kreditgiverens stiltiende accept overskrider kreditrammen som nævnt i § 10, stk. 1, nr. 1, og overtrækket vedvarer ud over tre måneder, skal kreditgiver gøre forbrugeren bekendt med den årlige nominelle rente og eventuelle omkostninger i forbindelse med overtrækket samt enhver ændring heri.

Opgørelse af kreditomkostningerne

§ 13. Kreditomkostningerne omfatter alle omkostninger, herunder stiftelsesomkostninger, renter, løbende provisioner og alle andre omkostninger, som forbrugeren skal betale for kreditten, jf. dog stk. 2.

Stk. 2. Med henblik på opgørelsen af kreditomkostningerne ses der bort fra følgende omkostninger:

- 1) Misligholdelsesomkostninger.
- 2) Omkostninger, som forbrugeren skal betale ved køb af løsøre eller tjenesteydelser, hvad enten der købes kontant eller på kredit.
- 3) Omkostninger ved overførsel af penge.
- 4) Omkostninger ved at føre en konto til brug ved betaling af ydelserne på kreditten, bortset fra omkostninger ved opkrævning af betalinger, hvad enten de opkræves kontant eller på anden måde.
- 5) Medlemsbidrag ved optagelse i foreninger eller sammenslutninger i henhold til en anden aftale end kreditaftalen, selv om disse bidrag har indvirkning på kreditvilkårene.
- 6) Forsikrings- eller garantiomkostninger, medmindre forsikringen eller garantien skal tjene til sikkerhed for kredittens tilbagebetaling.

Stk. 3. Bestemmelserne i stk. 2, nr. 3-4, finder kun anvendelse, hvis forbrugeren har rimelig valgfrihed med hensyn til, hvorledes pengeoverførslen eller betalingen skal ske, og hvis omkostningerne ikke er unormalt store.

§ 14. Kreditgiveren skal ved aftalens indgåelse oplyse forbrugeren om størrelsen af de omkostninger, der er nævnt i § 13, stk. 2, nr. 2-6, samt angive, under hvilke omstændigheder de skal betales. Hvis størrelsen af omkostningerne ikke er kendt, skal kreditgiver om muligt oplyse forbrugeren om beregningsmåden for omkostningerne eller foretage et skøn over omkostningernes størrelse.

Variable kreditomkostninger

§ 15. Lovens regler om, at der skal gives forbrugeren oplysning om renten eller om beløb, hvori renten indgår, jf. § 9 og § 10, hindrer ikke, at parterne aftaler, at renten helt eller delvis skal være variabel. Oplysningerne skal i

så fald gives på grundlag af renten på tidspunktet for oplysningerne og med angivelse af, hvorledes renten er variabel.

Stk. 2. Medmindre kreditgiver har tilladelse til at drive virksomhed efter lov om banker og sparekasser m.v. eller realkreditloven, kan det alene aftales, at renten helt eller delvis skal variere med størrelsen af Nationalbankens diskonto eller lignende forhold, som kreditgiver er uden indflydelse på.

Stk. 3. Stk. 1-2 finder tilsvarende anvendelse med hensyn til andre kreditomkostninger end renten.

Stk. 4. Kreditgiveren skal informere forbrugeren om enhver ændring i den årlige nominelle rente eller de øvrige kreditomkostninger, når ændringen indtræder. Oplysningen kan gives ved, at der gives forbrugeren særskilt underretning om ændringen eller ved annoncering herom i dagspressen i forbindelse med oplysning om ændringen i det førstkommende konto-udtog.

Beregning af de årlige omkostninger i procent

§ 16. De årlige omkostninger i procent defineres som den omkostnings-sats, der på årsbasis giver samme nutidsværdi af de samlede nuværende eller fremtidige forpligtelser (lånebeløb, tilbagebetaling og kreditomkostninger), der følger af aftalen mellem kreditgiveren og forbrugeren.

Stk. 2. Beregningen af de årlige omkostninger i procent foretages i overensstemmelse med den matematiske formel, som findes i bilaget til loven.

Stk. 3. Justitsministeren kan fastsætte nærmere regler om fremgangsmåden ved beregning af de årlige omkostninger i procent.

§ 17. Beregningen af de årlige omkostninger i procent foretages på tidspunktet for kreditaftalens indgåelse.

Stk. 2. Beregningen af de årlige omkostninger foretages ud fra den antagelse, at kreditaftalen løber i det aftalte tidsrum, og at kreditgiveren og forbrugeren opfylder deres forpligtelser ifølge aftalen.

§ 18. Hvis kreditaftalen åbner mulighed for at ændre rentesatsen eller størrelsen af andre omkostninger, der indgår i beregningen af de årlige omkostninger i procent, men som ikke kan kvantificeres ved beregningen, foretages beregningen af de årlige omkostninger i procent ud fra den antagelse, at rentesatsen og de øvrige omkostninger er konstante i forhold til udgangsniveauet, og at de finder anvendelse, indtil kreditaftalen udløber.

Stk. 2. Beregningen af de årlige omkostninger i procent foretages om nødvendigt ud fra følgende antagelser:

- 1) Hvis der i kreditaftalen ikke er fastsat noget loft over kredittens størrelse, anses kreditrammen for værende lig med 15.000 kr.
- 2) Hvis der i kreditaftalen ikke er fastsat nogen tidsplan for tilbagebetalingen, eller hvis en sådan ikke fremgår af aftalen i øvrigt, anses kredittens løbetid for at være 1 år.
- 3) Hvis kreditaftalen indeholder flere datoer for tilbagebetaling, anses kreditten for effektueret og ydelserne for betalt på det tidligste af de i aftalen fastsatte tidspunkter, medmindre andet fremgår af kreditaftalen.

KAPITEL 10

Køb med ejendomsforbehold

Ejendomsforbeholds gyldighed

§ 34. Ejendomsforbehold er kun gyldig, såfremt

- 1) det er aftalt senest ved overgivelsen af det købte til forbrugeren,
- 2) det samlede beløb, der skal betales, jf. § 9, stk. 1, nr. 5, overstiger 2.000 kr.,
- 3) kreditkøbet ikke er sket i henhold til en aftale om kredit med variabelt lånebeløb og

4) sælgeren ved overgivelsen af det købte er fyldestgjort for mindst 20 pct. af kontantprisen.

Stk. 2. Ved salg af bøger er det uanset bestemmelsen i stk. 1, nr. 4, tilstrækkeligt, at sælgeren, inden nogen del af det købte overgives til forbrugeren, er fyldestgjort for et beløb svarende til det største beløb, der efter aftalen forfalder inden for en måned.

Stk. 3. Ejendomsforbehold kan ikke aftales til sikkerhed for, at forbrugeren opfylder sine forpligtelser efter et andet køb eller i øvrigt betaler beløb, som kreditor ikke kan godskrive sig efter § 38.

Kreditgiverens adgang til fyldestgørelse

§ 35. Kreditgiveren skal søge sig fyldestgjort for sit tilgodehavende ved tilbagetagelse af det solgte, jf. dog § 36, stk. 2. Kreditgiveren kan kun i de tilfælde, der er nævnt i §§ 41-42, foretage udlæg i forbrugerenes øvrige aktiver. Udlæg kan foretages på grundlag af fogedrettens opgørelse af kravet.

Betingelser for tilbagetagelse

§ 36. Kreditgiveren kan umiddelbart på grundlag af købekontrakten søge sig fyldestgjort for sit tilgodehavende hos forbrugeren gennem tilbagetagelse af det solgte ved fogedrettens hjælp, hvis kontrakten

1) er underskrevet af forbrugeren og overgivet til den pågældende i genpart, og

2) indeholder ejendomsforbehold.

Stk. 2. Tilbagetagelse af det solgte kan uanset forbrugerenes samtykke ikke ske, hvis det efter retsplejelovens § 509, stk. 1, eller § 515, stk. 2, ville være undtaget fra udlæg.

§ 37. Hvis forbrugeren, inden der er sket tilbagetagelse af det solgte, har betalt det beløb, som ikke blev betalt i rette tid, med tillæg af renter og kreditgiverens eventuelle omkostninger, kan kreditgiveren ikke tage det solgte

tilbage, forlange betaling af beløb, som ellers ikke ville være forfaldet, eller gøre anden aftalt særlig retsvirkning af undladelsen gældende, medmindre dette på grund af særlige omstændigheder ved misligholdelsen må anses for påkrævet.

Opgørelse af fordringen

§ 38. Vil kreditgiveren i et køb med ejendomsforbehold tage det solgte tilbage, kan denne ved opgørelsen af sit tilgodehavende kun medregne

- 1) den ubetalte del af fordringen med fradrag efter § 27, stk. 2-3.
- 2) rente af forfaldne ydelser og
- 3) nødvendige omkostninger ved tilbagetagelsen, herunder inkassoomkostninger, medmindre § 24 er til hinder herfor.

Opgørelse af det solgtes værdi

§ 39. Tages det solgte tilbage, skal dets værdi ved tilbagetagelsen indgå i opgørelsen mellem parterne til fordel for forbrugeren.

Stk. 2. Ved det solgtes værdi forstås det beløb, som sælgeren kan opnå ved at sælge tingen på hensigtsmæssig måde, eventuelt efter en rimelig istandsættelse.

§ 40. Hvis det solgtes værdi overstiger det beløb, som kreditgiveren kan beregne sig efter § 38, kan kreditgiveren kun tage tingen tilbage, hvis det overskydende beløb samtidig betales til forbrugeren.

§ 41. Er det solgtes værdi mindre end kreditgiverens tilgodehavende efter § 38, har kreditgiveren kun krav på betaling af det overskydende beløb, i det omfang særlige omstændigheder taler derfor, navnlig hvis forbrugeren har udvist forsømmelighed ved brugen eller opbevaringen af det købte eller har lagt hindringer i vejen for tilbagetagelsesforretningen.

§ 42. Hvis § 36, stk. 2, hindrer tilbagetagelse af det solgte kan kreditgiveren kun, hvis der foreligger særlige omstændigheder som nævnt i § 41, foretage udlæg for et beløb, der overstiger det solgtes værdi på tidspunktet for tilbagetagelsesforretningen.

Stk. 2. Hvis det solgte ikke findes hos forbrugeren under tilbagetagelsesforretningen, kan kreditgiveren foretage udlæg hos forbrugeren for sit tilgodehavende efter § 38, således som dette opgøres af fogedretten.

Forbrugers indløsnings- og udtagesret

§ 43. Har kreditgiveren fået det solgte tilbage, kan forbrugeren i 14 dage derefter indløse det solgte mod at betale Kreditgiverens tilgodehavende beregnet efter § 38. Forbrugeren kan under tilbagetagelsesforretningen give afkald på denne ret.

§ 44. Er flere ting solgt ved samme aftale, og fremsætter kreditgiveren krav om at tage dem tilbage, kan forbrugeren udtage en eller flere af tingene efter eget valg mod at betale det beløb, hvormed kreditgiverens tilgodehavende beregnet efter § 38 overstiger værdien af de øvrige ting. Er kreditgiverens tilgodehavende mindre end denne værdi, har forbrugeren krav på at få betalt det overskydende beløb samtidig med tilbagetagelsen.

Stk. 2. Hvis kreditgiveren har taget tingene tilbage, kan forbrugeren i 14 dage derefter indløse en eller flere af tingene efter eget valg mod at betale det beløb, hvormed kreditgiverens tilgodehavende beregnet efter § 38 overstiger værdien af de øvrige ting. Forbrugeren kan under tilbagetagelsesforretningen give afkald på denne ret.

Stk. 3. Forbrugeren kan dog ikke overtage en ting, der hører således sammen med ting, som kreditgiveren tager tilbage, at fraskillelsen ville medføre væsentlig værdiforringelse af det tilbagetagne.

Fremgangsmåden ved tilbagetagelse

§ 45. Anmodning om tilbagetagelse af det solgte skal være skriftlig og være ledsaget af en opgørelse af kreditgiverens tilgodehavende samt købekontrakten i original eller genpart. Hvis købekontrakten ikke indeholder de oplysninger, der er nævnt i § 9, stk. 1, skal det i anmodningen oplyses, om rekvisitus er en forbruger. Det originale dokument skal fremlægges under fogedforretningen. Fogedretten kan om fornødent kræve, at det originale dokument skal foreligge, før fogedforretningen berammes.

Stk. 2. Anmodningen skal fremsættes over for fogedretten, hvor forbrugeren har hjemting, jf. retsplejelovens §§ 235-236. Har forbrugeren ikke hjemting her i landet, finder retsplejelovens § 487, stk. 1, nr. 4, og stk. 2-4, tilsvarende anvendelse med de undtagelser, som følger af retsplejelovens § 247.

Stk. 3. Udebliver kreditgiveren fra forretningen, afviser fogedretten denne. Om forbrugers pligt til efter tilsigelse at møde i fogedretten og give de nødvendige oplysninger gælder retsplejelovens § 494, stk. 1-3, jf. stk. 4, og § 497. Om fogedrettens vejledningspligt og adgang til beskikkelse af advokat for en part gælder retsplejelovens § 500.

§ 46. Er der anmodet om tilbagetagelse af det solgte på grund af forsinkelse med betalingen, kan fogedretten udsætte forretningen i indtil 4 måneder fra anmodningens modtagelse, hvis det må antages, at forbrugeren er kommet i forbigående økonomiske vanskeligheder. Udsættelse bør ikke ske, hvis kreditgiverens sikkerhed bringes i fare. Fogedretten kan fastsætte vilkår for udsættelsen. Hvis forbrugers forhold giver anledning til det, kan fogedretten til enhver tid bestemme, at forretningen skal fremmes.

§ 47. Det solgtes værdi ansættes af fogedretten, eventuelt efter tilkaldelse af sagkyndig bistand.

Stk. 2. Enhver af parterne kan forlange, at fogedretten på grundlag af en vurdering, som foretages af en eller flere sagkyndige personer efter rettens nærmere bestemmelse, foretager en fornyet prøvelse af værdiansættelsen.

Stk. 3. Anmodning om fornyet prøvelse af værdiansættelsen skal fremsættes inden afslutningen af det retsmøde, hvor værdiansættelsen finder sted.

Den, der fremsætter anmodningen, skal stille sikkerhed for omkostningerne ved tilvejebringelse af grundlaget for den fornyede prøvelse, medmindre fogedretten på grund af særlige omstændigheder fritager den pågældende derfor. Ved opgørelsen af parternes mellemværende afgør fogedretten, hvem af dem der skal bære omkostningerne. Såfremt hensynet til en part i særlig grad taler derfor på grund af den pågældendes økonomiske forhold, kan fogedretten bestemme, at omkostningerne helt eller delvis skal betales af staten.

Tilbagebetaling uden fogedrettens medvirken

§ 48. Har kreditgiveren uden fogedrettens medvirken taget det solgte tilbage fra forbrugeren uden dennes samtykke, skal fogedretten afvise en fogedforretning i anledning af købet eller tilbagebetalingen, medmindre der foreligger særlige omstændigheder eller kreditgiver efter tilbagebetalingen har erhvervet et særligt retsgrundlag.

Stk. 2. Har kreditgiveren og forbrugeren udenretligt aftalt, at kreditgiveren i anledning af forbrugers misligholdelse får det solgte tilbageleveret uden fogedrettens medvirken, kan kreditgiveren ikke påberåbe sig nogen aftale med forbrugeren, hvorefter der påhviler denne yderligere forpligtelser over for kreditgiveren i anledning af købet. Har kreditgiveren taget det solgte tilbage som nævnt i stk. 1, kan kreditgiveren heller ikke på andet grundlag gøre yderligere krav gældende mod forbrugeren i anledning af købet, medmindre der foreligger særlige omstændigheder.

Bilag 2

Deklarationsvilkår for A-deklaration

1. Hvad sikres

Deklarationen sikrer kreditor ved:

1. Skadetilfælde, som er dækningsberettiget under kasko/brandforsikringen, og hvor erstatningsbeløbet ikke anvendes til køretøjets reparation.
2. Skadetilfælde, hvor debtors ret til erstatning er helt eller delvis bortfaldet, samt skadetilfælde, hvor kreditor hverken vidste eller burde vide, at køretøjet blev anvendt til kørsel i udlandet uden at være forsikret hertil.
3. Konfiskation af køretøjet som følge af strafbar handling.
4. Bortkomst af køretøjet i udlandet – uden at der er tale om tilfælde omfattet af pkt. a.

2. Betingelser for selskabets hæftelse

Selskabets hæftelser er betinget af at:

- a. Kasko/brandforsikring er tegnet.
- b. Der i de under pkt. 1a og 1b nævnte tilfælde er sket en kasko/brandskade.
- c. Kreditor i de under pkt. 1b-d nævnte tilfælde – såfremt selskabet anmoder herom – først søger sit tilgodehavende inddrevet hos debitor, herefter tager køretøjet tilbage. Selskabet har ret til at overtage resterne af køretøjet til vurderingssummen ved tilbagebetaling.

- d. Køretøjet i de under pkt. 1c og 1d nævnte tilfælde er dansk registreret og ikke er forsynet med prøve- eller grænsenummerplader.
- e. Det i de under pkt. 1d nævnte tilfælde godtgøres, at køretøjet er forsendt til udlandet, og der under unødigt ophold sker anmeldelse til dansk politi. Det er endvidere en forudsætning, at forfaldne afdrag ikke betales rettidigt.
- f. Køretøjet ved konfiskation ikke er meldt frigivet inden 4 uger efter anmeldelsen til forsikringsselskabet.
- g. Køretøjet ved bortkomst i udlandet ikke er meldt fundet inden 4 uger efter anmeldelsen til politiet.

3. Selskabets hæftelser

Selskabet hæftelser opgøres således:

- a. Selskabet opgør skaden på grundlag af de almindelige kasko/brandforsikringsbetingelser. Såfremt afregning af erstaningsbeløbet/hæftelsen sker senere end dettes forfaldstidspunkt, jf. forsikringsaftalelovens § 24, tillægges det opgjorte beløb renter, beregnet efter rentesatsen i den med debitor indgåede afregning.
- b. Kreditor opgør sit tilgodehavende på grundlag af den med debitor indgåede kontrakt/aftale, med tillæg af renter og alle tillæg som fastsat i den pågældende aftale for perioden indtil selskabets afregning.
- c. Hæftelsen fastsættes herefter til det mindste af de under a. og b. opgjorte beløb.

- d. Ud over den under c. nævnte hæftelse hæfter selskabet for alle omkostninger ved inddrivelse af kreditors tilgodehavende, jf. pkt. 2c, når disse er afholdt efter aftale med selskabet.
- e. For de under punkt 1c og 1d nævnte tilfælde gælder en selvrisiko på 10% af erstatningsbeløbet, dog mindst 3000 kr.

4. Deklarationens ikrafttræden

Deklarationen træder ikraft, når den, påklæbet gebyrmærker, fremkommer til selskabets hovedkontor, eller når den, påklæbet gebyrmærke makuleret med firmastempel, fremkommer til bank, sparekasse eller finansieringsselskab.

5. Deklarationens ophør

Deklarationen ophører:

- a. Når selskabet ved restgælden indfrielse modtager kreditors meddelelse herom.
- b. 16 uger efter, at kreditor har modtaget selskabets meddelelse om kasko/brandforsikringens ophør.
- c. 6 dage efter, at kreditor har modtaget selskabets meddelelse om, at det ikke ønsker at overtage kasko-/brandforsikringen. En sådan meddelelse skal fremsendes senest 14 dage efter, at selskabets hovedkontor har modtaget deklarationen.

F-deklaration

Deklarationsvilkår for finansiering

1. Hvad sikres

Deklarationen sikrer kreditor ved:

- a. Skadetilfælde, som er dækningsberettiget under den tegnede forsikring, når erstatningsbeløbet ikke anvendes til køretøjets reparation.
- b. Skadetilfælde, hvor debtors ret til erstatning er helt eller delvis bortfaldet.
- c. Kreditors overtagelse af køretøjet med skader opstået forinden, og som ikke er anmeldt til forsikringsselskabet af debitor.
- d. Skadetilfælde, som er dækningsberettiget under den tegnede forsikring i 3 uger efter ejerskifte i forbindelse med kreditors overtagelse af køretøjet, såfremt disse 3 ligger inden for de i pkt. 5, b. nævnte 26 uger.
- e. Beslaglæggelse af køretøjet i over 6 måneder som følge af strafbar handling, eller hvor køretøjet er konfiskeret og ikke meldt frigivet inden 4 uger efter meddelelse herom er afgivet til selskab, og forudsat kaskoforsikring er tegnet. Værdien opgøres efter udløb af frist og erstatning udbetales.

Deklarationsvilkår for leasing

1. Hvad sikres

Deklarationen sikrer leasinggiver ved:

- a. Skadetilfælde, som er dækningsberettiget under den tegnede forsikring, når erstatningsbeløbet ikke anvendes til køretøjets reparation.
- b. Skadetilfælde, hvor leasingtagers ret til erstatning er helt eller delvis bortfaldet.
- c. Leasinggivers overtagelse af køretøjet med skader opstået forinden, og som ikke er anmeldt til forsikringsselskabet af leasingtager.
- d. Skadetilfælde, som er dækningsberettiget under den tegnede forsikring i 3 uger efter leasinggivers hjemtagelse af køretøjet, såfremt disse 3 uger ligger inden for de i pkt. 5, b. nævnte 26 uger.
- e. Beslaglæggelse af køretøjet i over 6 måneder som følge af strafbar handling, eller hvor køretøjet er konfiskeret og ikke meldt frigivet inden 4 uger efter meddelelse herom er afgivet til selskab, og forudsat kaskoforsikring er tegnet. Værdien opgøres efter udløb af frist og erstatning udbetales.

f. Bortkomst, når kreditor sandsynliggør, at køretøjet ikke befinder sig i Danmark eller på en af kreditor i udlandet kendt adresse, uden at der er tale om tilfælde omfattet af pkt. a. Det er en forudsætning for dækning, at kaskoforsikring er tegnet, og køretøjet ikke er meldt fundet igen inden 4 uger efter meddelelse til selskabet.

2. Det er yderligere en betingelse for selskabets hæftelse, at:

- a. Kreditor, i de under pkt. 1, b., c. og e., f. nævnte tilfælde – hvor det er juridisk muligt og såfremt selskabet anmoder herom – først søger sit tilgodehavende inddrevet hos debitor.
- b. Kreditor ikke er i ond tro for så vidt angår det reelle ejer/brugerforhold jf. "Registreringsbekendtgørelsens § 7, stk. 3". Såfremt kreditor er i ond tro, ydes der alene dækning efter FAL's regler om urigtige oplysninger.

3. Selskabets hæftelse

Selskabets hæftelse opgøres således:

- a. Selskabet fastsætter erstatning på grundlag af betingelserne for den tegnede forsikring. Såfremt afregning af erstatningsbeløbet/hæftelsen sker senere end forfaldtidspunktet, tillægges det opgjorte beløb renter efter FAL's bestemmelser.

f. Bortkomst, når leasinggiver sandsynliggør, at køretøjet ikke befinder sig i Danmark eller på en af leasinggiver i udlandet kendt adresse, uden at der er tale om tilfælde omfattet af pkt. a. Det er en forudsætning for dækning, at kaskoforsikring er tegnet, og køretøjet ikke er meldt fundet igen inden 4 uger efter meddelelse til selskabet.

2. Det er yderligere en betingelse for selskabets hæftelse, at:

- a. Leasinggiver, i de under pkt. 1, b., c. og e., f. nævnte tilfælde – hvor det er juridisk muligt og såfremt selskabet anmoder herom – først søger sit tilgodehavende inddrevet hos leasingtager.
- b. Leasinggiver ikke er i ond tro for så vidt angår det reelle ejer/brugerforhold jf. "Registreringsbekendtgørelsens § 7, stk. 3". Såfremt leasinggiver er i ond tro, ydes der alene dækning efter FAL's regler om urigtige oplysninger.

3. Selskabets hæftelse

Selskabets hæftelse opgøres således:

- a. Selskabet fastsætter erstatning på grundlag af betingelserne for den tegnede forsikring. Såfremt afregning af erstatningsbeløbet/hæftelsen sker senere end forfaldtidspunktet, tillægges det opgjorte beløb renter efter FAL's bestemmelser.

b. Kreditor opgør sit tilgodehavende på grundlag af den med debitor indgåede kontrakt/aftale, med tillæg af renter og alle tillæg som fastsat i den pågældende kontrakt/aftale for perioden indtil selskabets afregning.	b. Leasinggiver opgør sit tilgodehavende på grundlag af den med leasingtager indgåede kontrakt/aftale, med tillæg af renter og alle tillæg som fastsat i den pågældende kontrakt/aftale for perioden indtil selskabets afregning.
c. Hæftelsen fastsættes herefter til det mindste af de under pkt. a., b. opgjorte beløb.	c. Hæftelsen fastsættes herefter til det mindste af de under pkt. a., b. opgjorte beløb.
d. Ud over den under pkt. c. nævnte hæftelse, hæfter selskabet for alle omkostninger ved inddrivelse af kreditors tilgodehavende, jf. pkt. 2, a., når disse er afholdt efter aftale med selskabet.	d. Ud over den under pkt. c. nævnte hæftelse, hæfter selskabet for alle omkostninger ved inddrivelse af leasinggivers tilgodehavende, jf. pkt. 2, a., når disse er afholdt efter aftale med selskabet.
e. For de under pkt. 1, a., d. nævnte tilfælde, kan eventuel selvrisko i henhold til tegnet forsikring, ikke gøres gældende over for kreditor.	e. For de under pkt. 1, a., d. nævnte tilfælde, kan eventuel selvrisko i henhold til tegnet forsikring, ikke gøres gældende over for leasinggiver.
f. For de under pkt. 1, e., f. nævnte tilfælde, gælder en selvrisko pr. skadebegivenhed på 10% af erstatningsbeløbet, dog mindst 5.000,00 kr.	f. For de under pkt. 1, e., f. nævnte tilfælde, gælder en selvrisko pr. skadebegivenhed på 10% af erstatningsbeløbet, dog mindst 5.000,00 kr.

4. Deklarationens ikrafttræden

Deklarationen træder i kraft, når den er elektronisk ekspederet fra kreditor, eller når den påklæbet gebyrmærker fremkommer til selskabets hovedkontor.

4. Deklarationens ikrafttræden

Deklarationen træder i kraft, når den er elektronisk ekspederet fra leasinggiver, eller når den påklæbet gebyrmærker fremkommer til selskabets hovedkontor.

5. Deklarationens ophør

Deklarationen ophører:

- a. Når selskabet, ved restgældens indfrielse, modtager kreditors meddelelse herom.
- b. 26 uger efter kreditor har modtaget selskabets meddelelse om den i henhold til forsikringsaftalen tegnede forsikrings ophør. Dog aldrig før forsikringens ophør.
- c. 6 dage efter kreditor har modtaget selskabets meddelelse om, at det ikke ønsker at overtage kaskoforsikringen. En sådan meddelelse skal fremsendes senest 14 dage efter, selskabets hovedkontor har modtaget deklarationen.
- d. Deklarationen ophører automatisk efter 10 år. Herefter vil den dog kunne gentegnes mod nyt gebyr.
- e. Hvis sletning af deklarationen er sket ved fejl, vil denne kunne gentegnes uden nyt gebyr i tilfælde, hvor kreditor kan godtgøre fejlen.

5. Deklarationens ophør

Deklarationen ophører:

- a. Når selskabet, ved leasingforholdets ophør modtager leasinggivers meddelelse herom.
- b. 26 uger efter leasinggiver har modtaget selskabets meddelelse om den i henhold til forsikringsaftalen tegnede forsikrings ophør. Dog aldrig før forsikringens ophør.
- c. 6 dage efter leasinggiver har modtaget selskabets meddelelse om, at det ikke ønsker at overtage kaskoforsikringen. En sådan meddelelse skal fremsendes senest 14 dage efter, selskabets hovedkontor har modtaget deklarationen.
- d. Deklarationen ophører automatisk efter 10 år. Herefter vil den dog kunne gentegnes mod nyt gebyr.
- e. Hvis sletning af deklarationen er sket ved fejl, vil denne kunne gentegnes uden nyt gebyr i tilfælde, hvor leasinggiver kan godtgøre fejlen.

Litteraturfortegnelse

Jens Anker Andersen, Lene Pagter Kristensen, Ole Unmack Larsen og Hugo Wendler Pedersen: Kreditkøbsloven (1983)

Lennart Lynge Andersen: Lov om kreditaftaler (3. udg. 2001)

Lennart Lynge Andersen og Palle Bo Madsen: Aftaler og mellemmand (4. udg. 2001)

Lennart Lynge Andersen og Jørgen Nørgaard: Aftaleloven med kommentarer (3. udg. 1999)

Lennart Lynge Andersen og Erik Werlauff: Introduktion til kreditretten (2000)

Lennart Lynge Andersen og Erik Werlauff: Kreditretten (3. udg. 2000)

Lennart Lynge Andersen, Peter Møgelvang-Hansen og Niels Ørgaard: Gældsbrevsloven med kommentarer (1997)

Betænkning om køb på afbetaling (1950)

Betænkning nr. 634/1971 om udlæg og udpantning

Betænkning nr. 839/1978 om køb på kredit

Tillægsbetænkning nr. 876/1979 om udlejning af løsøre

Betænkning nr. 1190/1990 om skjult gæld i biler

Betænkning nr. 1321/1996 om inkassovirksomhed

Ejler Bruun, Lars Lindenkrone Petersen og Peter Møgelvang-Hansen: Fogedsager (2. udg. 1999)

Erling Borchert og Frank Bøggild: Markedsføringsloven (2001)

Bernhard Gomard m.fl.: Fogedret (4. udg. 1997)

Børge Dahl: Erhvervsretten (Tillæg 1987)

Børge Dahl: Erhvervsjuraen som ledelsesredskab (FSR's årsskrift 1990)

W.E.von Eyben: Formuerettigheder (7. udg. 1983)

Peer Groth: Afbetalingsloven. Kommentar til loven og dens anvendelse inden for automobilbranchen (1960)

Knud Illum: Ejendomsforbehold (1946)

Knud Illum: Dansk Tingsret (3. udg. 1976 ved Vagn Carstensen)

Torben Jensen: Afbetaling (1970)

Juridisk Årbog, Forbrugerstyrelsen 1990-2001

Mogens Koktvedgaard: Lærebog i konkurrenceret (4. udg. 2000)

S.A. Koustrup: Afbetalingsloven. En kommentar (1971)

Julius Lassen og Henry Ussing: Haandbog i Obligationsretten. Speciel Del 1923

Peter Møgelvang-Hansen: Umiddelbare fogedforretninger (1975)

Peter Arnt Nielsen: Inkassoloven (1999)

Jacob Nørager-Nielsen og Søren Theilgaard: Kreditkøb (1983)

Thomas Rørdam og Vagn Carstensen: Pant (7. udg. 2002)

Ivan Sørensen: Forsikringsaftaleloven med kommentarer (2000)

Hans Helge Beck Thomsen: Kreditaftaleret (3. udg. 2002)

Domsregister

Ugeskrift for Retsvæsen

U 1925.596 H: 64	U 1990.21 H: 106
U 1936.955 V: 96, 97	U 1991.695 H: 134
U 1964.416 V: 122	U 1992.978 H: 106
U 1966.452 V: 113	U 1995.24 V: 59
U 1972.614 H: 122	U 1995.192 H: 20, 22, 34, 35, 41, 44, 49, 116
U 1974.363 H: 107	U 1995.432 H: 19, 41
U 1978.248 Ø: 84	U 1995.594 V: 99, 100
U 1979.566 H: 110	U 1996.1264 Ø: 83
U 1979.569 H: 110	U 1998.67 H: 37, 99, 100
U 1980.941 V: 92	U 1999.668 Ø: 86
U 1983.724 H: 103	U 1999.931 Ø: 87
U 1984.268 V: 113	U 1999.1094 V: 136
U 1986.283 H: 111	U 1999.1441 V: 81
U 1987.692 V: 92, 94	U 1999.1908 Ø: 88
U 1989.864 V: 78	U 2000.577 H: 19
	U 2000.931 V: 107

U 2000.993/1 Ø: 57

U 2000.993/2 Ø: 55

U 2000.1117 H: 107

U 2000.1281 Ø: 82

U 2000.1850 V: 73, 83, 84

U 2000.2162 Ø: 57

U 2000.2338 V: 140

U 2001.460 V: 78

U 2001.976 H: 101

U 2001.980 H: 101

U 2001.1188 Ø: 86, 87

U 2002.182 V: 38

U 2002.540 H: 87, 139

U 2002.2368 Ø: 74, 93

U 2002.2706 V: 135

U 2002.2717 V: 57

U 2002.2741 Ø: 57

UfR Nyhedsservice

HD af 15. november 2002: 133

Forsikrings- og Erstatningsretlig Domssamling

FED 1994.910 Ø: 129

Utrykte afgørelser

VLK af 25. februar 1999 (6. afd.
VL B-2962-98): 75

Dom af 9. februar 2000, Retten i
Århus (BS 6-3597/99): 136

Kendelse af 22. marts 2000, Foged-
retten i Nibe (FS nr. 629/1999): 88

ØLK af 30. november 2000 (12.
afd. Kære nr. B-2137-00 m.fl.: 57

ØLD af 10. august 2001 (17. afd.
a.s. nr. B-0391-01): 118

ØLK af 21. december 2001 (19.
afd. nr. B-3575/2001): 81

ØLK af 8. januar 2002 (21. afd. nr.
B-3692-01): 75

Kendelse af 5. april 2002, Foged-
retten i Århus (FS nr. 20-8069-
2001): 120

Dom af 5. april 2002, Retten i År-
hus (9. afd. BS 9-5662/2001): 74

VLK af 31. maj 2002 (VL B-
0701/2001): 81

Dom af 4. juni 2002, Retten i Herning, (BS nr. 3-319-2001): 121	VLD af 18. september 2002 (Ankesag B-1011-01): 121
ØLD af 6. juni 2002 (18. afd. nr. B-1235-01): 38	ØLD af 16. oktober 2002 (9. afd. B-2724/2002): 81
ØLD af 6. juni 2002 (18. afd. nr. B-1236-01): 38, 39, 41	ØLK af 4. november 2002 (14. afd. kære nr. B-2656/2002): 88
ØLD af 6. juni 2002 (18. afd. nr. B-1237-01): 38	Dom af 8. november 2002, Retten i Holsted (BS 1-74/2002): 118
Dom af 11. juni 2002, Retten i Gladsaxe (BS 1-196/2001): 119, 121	ØLK af 22. november 2002 (2. afd. nr. B-2657-02): 80
Dom af 20. juni 2002, Retten i Varde (BS 875/2001): 74	ØLD af 28. november 2002 (7. afd. a.s. nr. B-109-02): 43
ØLK af 16. september 2002 (4. afd. nr. B 2565/2002): 89	VLK af 29. november 2002 (V.L. B-2461-02): 84

Stikordsregister

- A**
Afbetalingslovene 14ff
Afkortning 56
Agreed documents 126ff
Automatisk oprykning 105ff
- B**
Bevarelse af indsigelser 45, 90
Bevisbyrde 19, 91, 95, 121, 133
Bilbogen 32, 97f, 106, 111
- C**
Civilretlige sanktioner 55
Cut-off-klausuler 21, 31, 33, 45
- D**
Det forfaldne beløb 65f
Det samlede beløb 66
Diskonto 55, 58
- E**
Efterfinansiering 108
Ejendomsforbehold 14, 15, 16, 17, 19, 20, 21, 24, 29, 30, 31f, 33, 35, 36, 37, 38, 48, 50, 56, 58, 63ff, 74, 75, 80, 81f, 84, 99ff, 107, 108, 110, 111, 115, 117, 119, 120, 121, 123, 125, 131
Eksekutionsgrundlag 64
Ekstinktion 84, 107
Ensidig tilbagelevering 92ff
Erhvervsdrivende 29, 54
Erhvervsmæssig anvendelse 29
EU-direktiver 23
- F**
Fejl i oplysningerne 55f
Flere rettigheder 105ff
Fogedretshenvisning 99ff
Forbruger 18f
Forbrugeraftale 18, 19
Forbrugerbeskyttelseslovgivningen 20, 29
Forhandlergrundsætningen 107
Forhandlerregres 115ff
Forudsætningslæren 120, 121
Fravigelighed 19, 65
Fritstående lån 43
- G**
Garantistillelse 45, 50, 57f, 79
Gebyrer 25, 54, 57, 60, 64, 66, 89, 102ff, 127, 134
Gebyrmærke 128
Gorillaer 72
- H**
Henstand 90, 105ff
- K**
Kartoffelkuren 22
Koncipistreglen 127, 135, 136
Kontantpriser 56
Kontokøb 43
Kreditaftale 23, 30f, 35f, 53ff
Kreditgiver 19, 20, 21, 30
Kreditomkostninger 20, 21, 53f, 55f, 57f, 59, 60, 66
Kreditudvidelse 105ff
- L**
Leasing 38, 139
Lejekøb 14, 32, 38ff, 56, 60
Lov om mærkning og skiltning 59f
Løsøre 13, 14, 26, 33f, 70, 75, 105f, 115, 125
Lånebeløbet 53, 54, 66, 94
Lånekøb 33f, 44ff, 55
- M**
Mangelsindsigelser 33, 122
Misligholdelse 15, 18, 20, 24, 29, 30, 31, 44, 51, 63ff, 99ff, 102, 109, 110, 130
Misligholdelsesomkostninger 54, 56

N

Negotiable dokumenter 45, 50

O

Offentligretlige sanktioner 56

Opgørelse af fordringen 53, 84, 91

Opskrivning 117f

P

Pant 30, 36f

PanthaverdeklARATIONER

– åjourbetaling 67, 68

– beløbsmæssig opgørelse 139f

– beslaglæggelse 135

– bortkomst 87, 136, 138

– dækningens ophør 130

– fareforøgelse 133f

– legitimationsvirkning 126

– selvrisko 127, 138, 139, 140, 141

– sikkerhedsforholdsregler 133

– skadestidspunkt 130

– tidsmæssig dækning 128ff

– urigtige oplysninger 132

Pantsætningsforbud 21, 30f, 36f, 44

Proforma

–handlere 119

–købere 120

R

Restfordring 15, 18, 22, 31, 63, 65,
69f, 72f, 80ff, 120

RKI 92, 116, 120

S

Sagkyndig bistand 80, 89, 97, 98

Sagsomkostninger 102ff

Selvrisko 87, 127, 138, 139, 140, 141

Selvtægt 63, 72f

Stiftelsesomkostninger 53, 55f

T

Tilbagebetalinger

– fremgangsmåde 63ff

– frivillig 73

– indløsningsret 15

– opgørelse af fordringen 53, 84, 91

– tvungen 75ff

– uden ejendomsforbehold 70

– værdiansættelse 15, 76, 82f, 85, 97

Tinglysning 32, 97f, 105ff

Tingsforsikring 125ff

Trepartforhold

– oprindelige (lånecøb) 33f, 41ff

– efterfølgende 35, 46ff

U

Udbetaling 13, 14, 16, 19, 20, 22, 34,
40, 50, 53, 54, 58, 66, 69, 80, 90,
93, 116, 117, 118, 119, 120, 121f

Udenretlig tilbagebetaling 70ff

Udlæg 22, 63, 69, 76, 80, 81, 82, 87,
92, 96, 97f, 106, 108, 109ff

Umiddelbare fogedforretninger 75f

Underpant 30, 36f

Underskrift 48, 59, 116

V

Vandsengsagen 20, 22, 34, 35, 41, 44,
49, 116

Veksler 45, 50

Vindikation 80f, 107

Værdiansættelse 15, 76, 82f, 85, 97,
139

Ø

Økonimisk spekulation 92f

Å

Årlige omkostninger i procent 21, 24,
26, 53, 54, 55, 57, 59, 60